

DIALOG EVROPA XXI

REVUE KŘEŠŤANSKÉ ORIENTACE PRO VĚDU A KULTURU

OSLAVA JUBILEA GREGORA JOHANA MENDLA

ČÍSLO 1-4/2022
32. ROČNÍK

ROZHOVORY:

MONS. JAN GRAUBENER,
PRAŽSKÝ ARCIBISKUP,

MONS. JUANE PROVECHO,, OSA

**I. TÉMA: JUBILEJNÍ ROK
GREGOR JOHANN MENDEL**
DUCHOVNÍ A VĚDEC
VE SLUŽBĚ CÍRKVE A VĚDY

**II. FATIMSKÉ ZASVĚCENÍ
RUSKA A VÁLKA NA UKRAJINĚ**
VÝZNAM FATIMSKÉHO
ZASVĚCENÍ RUSKA
RUSKÉ SPIRITUALITA SRDCE -
T. ŠPIDLÍK
IDEA RUSKÉHO IMPERIA

**III. STUDIE – BŮH
A PANDEMIE COVIDU**
BŮH V KARANTÉNĚ
KŘEŠŤANSKÝ POHLED
NA PANDEMII

**IV. UMRTÍ OSOBNOSTÍ
CÍRKEV MORAVY**
Mons. FRANTIŠEK LOBOWICZ,
Prof., Mons. LADISLAV TICHÝ

V. ZPRÁVY Z CMKA

Obsah

Rozhovor s Mons. Janem Graubnerem, pražským arcibiskupem a emeritním arcibiskupem olomouckým	3
Rozhovor s P. Juanem Provecho, delegát a provinciál České provincie řádu sv. Augustína	6
Gregor Johann Mendel: 200 let od narození „otce genetiky“ P. Jozef Ržonca, OSA – P. Angelo Lemme, OSA	8
Mendlovo lidské a náboženské dobrodrůžství P. Miguel Angel Orcasitas Gómez, OSA.	12
Víra a rozum v kvantové realitě moderní vědy: náboženství v harmonii s paradoxy současné epistemologie RNDr. Th.Lic. Jiří Kučera, Ph.D.	22
Zasvěcení Ruska Panně Marii a agrese Ruska na Ukrajině PhDr.ThLic. Štěpán Filip, Ph.D. OP	42
Mezi imperialismem a nacionalismem: politická ideologie ruské pravoslavné církevní hierarchie Th.D. Taras Klok54 N. T. Wright: Bůh v karanténě – křesťanský pohled na koronavirem pandemii Zdeněk A. Eminger	70
Vzpomínka na ostravskoopavského biskupa Mons. Františka Lobkowicze Jan Larisch, ThD.	75
Vzpomínky na prof. Mons. Ladislava Tichého – významná církevní a akademická osobnost P.ThDr. Jiří Koniček	80
Paměti z životního osudu prof. Mons. Ladislava Tichého Jan Kvapil	83
ZPRÁVA O ČINNOSTI CMKA	88
ANOTACE A RECENZE PUBLIKACÍ	98

Dialog Evropa XXI. revue křesťanské orientace pro vědu a kulturu

32. ročník, číslo 1-4/ 2022
Vydavatel: Cyrilometodějská křesťanská akademie (CMKA), 779 00 Olomouc, Wurmova 11
číslo účtu: 2901407106/2010
Web: www.mska-akademie.cz
E-mail: mska@mska-akademie.cz
Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod číslem MK ČR E 5224
Šéfredaktor:
ThDr. ICLic. Jiří Koniček
Redakční rada:
ThDr. ICLic. Radek Mezulánik,
ThDr. Jan Larisch, Th.D.,
ThLic. RNDr. Jiří Kučera, Ph.D.
Sekretářka:
Mgr. Marie Zouharová
Ilustrační fotografie použity web Člověk a víra a Cirkev.cz web Augustiniani Staré Brno.
Tisk: Kopírovací centrum Olomouc
Distribuce: sekretariát CMKA, 779 00 Olomouc, Wurmova 11
Cena tohoto čísla je 100 Kč/ 4 Euro
ISSN 1210-8332

EDITORIAL

Milí čtenáři a odběratelé časopisu *Dialog Evropa XXI.* a členové Cyrilometodějské křesťanské akademie, vychází nové číslo našeho časopisu *Dialog Evropa XXI*, 1-4/2022, které shrnuje plánovaná témata činnosti naší akademie a významná jubilea roku 2022.

Obsahuje **ROZHOVORY** s arcibiskupem olomouckým Mons. Janem Graubnerem k jmenování pražským arcibiskupem a s delegátem provinciálem Řádu sv. Augustýna v ČR k osobnímu životnímu jubileu G. J. Mendla.

I. TÉMA: JUBILEUM 200. VÝROČÍ NAROZENÍ G. J. MENDLA obsahuje příspěvky k jeho osobnosti a dílu a vztahu vědi a víry. P. Angelo Lemme, OSA P. - Jozef Ržonca, OSA - Gregor Johann Mendel: 200 let od narození „otce genetiky“, Orcasitas Gómez, OSA, RNDr. Jiří Kučera, Ph.D. Víra a rozum v kvantové realitě moderní vědy: náboženství v harmonii s paradoxy současné epistemologie

II. TÉMA: FATIMSKÉ ZASVĚCENÍ RUSKA A AGRESE NA UKRAJINĚ.

Obsahuje příspěvky a referáty z Akademických dnů CMKA a konferenci. Referáty poskytují reflexi mimořádné události válečného konfliktu a spojitost se zasvěcením dle fatimského poselství. Příspěvek

PhDr. Štěpán Filip, Ph.D. OP na

téma Zasvěcení Ruska Panně Marii a agrese Ruska na Ukrajině a Th.D. Taras Klok na téma Mezi imperialismem a nacionalismem: politická ideologie ruské pravoslavné církevní hierarchie.

III. TÉMA: KŘESŤANSKÝ POHLED NA PANDEMII. Příspěvky k mimořádné celosvětové události pandemie a křesťanský přístup k přijímání a prožívání pandemie. Příspěvek od Zdeňka A. Eminger o publikaci N. T. Wright: *Bůh v karanténě – křesťanský pohled na koronavirovou pandemii.*

IV. TÉMA: VZPOMÍNKA NA VÝZNAMNÉ CÍRKEVNÍ A AKADEMICKÉ OSOBNOSTI – Mons. F. Lobkowicz, biskup ostravsko-opavský a Mons. Prof. L. Tichý – biblista a pedagog CMTF.

V. TÉMA: ZPRÁVA O ČINNOSTI CMKA. Obsahuje výroční zprávu o činnosti CMKA z valného shromáždění CMKA v roce 2022.

ANOTACE PUBLIKACE: Prezentace publikace *KDE JE BŮH V DOBĚ KORONAVIRU?* - Autor: John C. Lennox . John Lennox, profesor na univerzitě v Oxfordu, přezkoumává současnou krizi ve světle různých světónáborů a mluví o své zkušenosti křesťana, díky které prožívá pokoj, oporu a naději.

P. ThDr. Jiří Koniček, šéfredaktor

Rozhovor s Mons. Janem Graubnerem, pražským arcibiskupem a emeritním arcibiskupem olomouckým

Vaše Excellence, otče arcibiskupe Jene, v roce 2022 nastaly mimořádné změny v životě moravské církve a olomoucké arcidiecéze, kdy jste byl uvolněn z funkce olomouckého arcibiskupa a metropolitě moravského a jmenován pražským arcibiskupem a primasem českým. Rádi bychom se Vás při této příležitosti zeptali:

1) *Co pro Vás znamenalo přijetí služby arcibiskupa olomouckého a metropolitě moravského, v jaké situaci se nacházela olomoucká arcidiecéze a jakými představami a vizemi jste vstupoval do této služby?*

Odověď shrnu do dvou slov: služba a zodpovědnost. Neměl jsem žádné vize. Když jsem dostal úkol, o kterém jsem byl přesvědčen, že jeho splnění není v lidských silách, věřil jsem, že Bůh, který mě ke službě povolal, má svou vizi. Na mně je, abych se snažil poznávat Boží vůli v přítomném okamžiku a spolu s ostatními ji taky uskutečňoval. Přesvědčil jsem se, že je to nejlepší cesta. Když se netrápím minulostí a nestrachuji z toho, co přinese budoucnost, mám více sil na dobré prožívání přítomnosti. Obdivuji, kolik toho Pán přichystal a jak to umí dávkovat na přijatelné porce. Popis tehdejší situace diecéze by zasluhoval hodně dlouhou odpověď. Jen připomenou, že to bylo krátce po získání svobody a všichni jsme byli poznamenaní tím, čím jsme prošli za komunismu. Nová situace nabízela velké prostory a my jsme nebyli schopni všechny využít, protože chyběly síly i zkušenosti. Přesto se mnohé povedlo.

2) *Jak a co se Vám podařilo uskutečnit z Vašich vizí v proměně struktura života olomoucké arcidiecéze a moravské církve?*

Struktury nejsou cílem, ale nástrojem a jsou užitečné jen tehdy, když dobře fungují. Jinak mohou být brzdou. K dobrému fungování jsou zásadně důležité dobré vztahy, ochota naslouchat a sloužit. Bylo důležité založit a formovat farní rady, kterým jsem věnoval hodně pozornosti. Bylo třeba rozvinout představu fungující farnosti jako společenství, kde se myslí nejen na bohoslužbu a svátosti či na opravy, ale taky na atmosféru

domova, na apoštolát a misie, vzdělávání, na zdraví (kam patří nejen péče o nemocné, ale i zdraví vztahů a životního prostředí), na péči o sociálně potřebné a věřící na okraji. K tomu se podařilo vybudovat Charitu, která dobře slouží ve všech farnostech, a rozběhnout Tříkrálovou sbírku.

Děkanáty se staly funkčními celky. Pod vedením děkana pracuje pro farnosti technik a účetní, pobočka centra pro rodinu, kaplan a animátor mládeže, nebo animátor katechetů. Strukturu služby farnostem doplňuje Kristýn služebník s.r.o. zajišťující společné nákupy energií, pojištění a telefonní služby. K hospodářskému zabezpečení hlavní činnosti slouží společnost Arcibiskupské lesy a statky a zemědělské farmy. To všechno je však jen podporou hlavní činnosti, kterou je svědectví o živém Bohu.

3) Co pro Vás znamenalo jmenování arcibiskupem pražským? Jak vnímáte rozdíly v situaci a životě moravské a české církve?

Vzhledem k mému věku a prodělané nemoci jsem spíše počítal s odpočinkem. Jmenování mě upozornilo na potřebu více spoléhat na Boží působení než na vlastní síly. Tak dělám s Božím působením stále nové zkušenosti. Jiná situace je tady ve městě a jiná na venkově. Je tu hodně cizinců, ale i lidí z Moravy. Někde je vidět, že chybí zdravá tradice, která by pomohla k širší spolupráci. Máme před sebou velký úkol naučit se pracovat společně. Hlavní město, jako v každé zemi na světě, má na víc specifické úkoly.

4) Jak jako primas český a předseda ČBK vnímáte postavení a roli církve v dialogu s českou společností?

Vidím mnoho lidí ochotných k dialogu s církví pokornou, ale zároveň bohatou na to, co jí Bůh svěřil proto, aby mohla být užitečná. Mnozí mají velké očekávání, i když to nehlásají ze střež, ani sami sebe nepovažují za

věřící. Přes všechny skandály považují církev za strážkyni hodnot, které svěť k šťastné budoucnosti potřebuje. V tom vidím pro nás úkol a závazek.

5) V roce Vašeho jmenování započala ruská válečná agrese na Ukrajině. Jak vnímáte akt mariánského fatímského zasvěcení Ruska a Ukrajiny?

Papež i biskupové a mnozí věřící toto zasvěcení udělali opakovaně. Myslím však, že k pravdivosti zasvěcení je třeba přidat i opravdovou snahu sami žít jako zasvěcení, tedy jako ti, kteří odevzdání sebe Bohu. Jestli patříme Bohu, nemusíme se pak o sebe strachovat a můžeme spoléhat na to, že on je dost mocný na to, aby se postaral o to, co mu patří.

Zasvěcení je velkorysé podepsání bílko šeku, kterým projevujeme naši důvěru. Už od zasvěcení ve křtu patříme Pánu a jsme chrámy Ducha Svätého, který v nás přebývá. Jak by nám to pomohlo, kdybychom dovedli vidět sebe, naše tělo, i lidi kolem nás jako svaté chrámy, v nichž přebývá Bůh? Jestli nás i naše vztahy naplní Bůh pokojem, můžeme doufat, že Bůh vyslyší naše prosby o mír ve světě.

6) Jaký je Váš vztah k naší Cyrilometodějské křesťanské akademii, jak vnímáte její poslání v církvi a naší společnosti a perspektivy působení v budoucnosti?

Křesťanskou akademii jsem od počátku vnímal jako nástroj vzdělávání zvláště laiků v církvi. Nyní nemám dost informací a vidím její působení jen z dálky. Vzdělávání je dnes stále důležitější. Akademii přeji, aby se jí dařilo nacházet cestu k posluchačům i vhodné způsoby, jak nabízet lidem právě to, co potřebují k prohloubení svého života v církvi.

Otče arcibiskupe Jane, děkuji Vám za rozhovor a přeji hodně Božích milostí v naplňování nového poslání v pražské arcidiecézi

P. ThDr. Jiří Koniček

Rozhovor s P. Juanem Provecho, delegát a provinciál České provincie řádu sv. Agustína

P. Juan Bautista Ignacio Provecho López OSA (* 22. června 1970, Španělsko) je augustiniánský kněz a pedagog. Je delegátem-provinciálem České provincie řádu sv. Augustina, od 1. února 2015 převzal jako delegát správu opatství na Starém Brně. Je také ředitelem mateřské, základní školy a gymnázia sv. Augustina a Farní charity Praha 1 – Malá Strana.

Důstojný otče provinciále, augustiniánské opatství na Starém Brně oslavilo významné jubileum 200. výročí narození opata a vědce Gregora Johana Mendla. Při této příležitosti se obracím na Vás jako delegáta a provinciála České provincie řádu sv. Agustína a představitele augustiniánského opatství na Starém Brně s prosbou o rozhovor a poskytnutí odpovědi na tyto otázky:

1) Jak byste představil historii a působení augustiniánského řádu a posláním opatství v Brně v současnosti?

Náš řád vznikl v roce 1256 tzv. velkou unií různých řádů (napr. Vilémítů, nebo Toskánských poustevníků) jako žebravý řád. Od začátku své existence se věnoval světu kultury a vzdělanosti. Znak našeho Řádu pojí knihu a srdce, co znamená, že vychováváme s láskou a chápeme naše poslání jako snahu spojit vědu a víru ve službě Pravdě. Příchod augustiniánů do Brna se datuje na rok 1346. Klášter sv. Tomáše v Brně, tehdy na předměstí Brna, byl založen v roce 1350. V roce 1752 byl klášter sv. Tomáše povýšen na opatství, což je v našem řádu výjimka. V době josefínských reforem, i díky tomu, že se bratři věnovali vzdělávání, kultuře a pastoraci, brněnská komunita zůstala uchráněna od zrušení. V roce 1783 byli augustiniáni přesunuti na Staré Brno, kde mohli pokračovat ve své dosavadní činnosti.

2) Jaký je posláním opatství v Brně v současnosti?

Augustiniánům je svěčena farnost na Starém Brně, tedy bratři se věnují především pastoraci: ve farnosti, v nemocnicích, domovech důchodců a na základních školách. Opatství má bohatou historii a pro vědce z celého světa je ikonickým místem. Proto dalším úkolem bratří na Starém Brně je pečovat o toto historické dědictví. Samozřejmě jestli chceme být vitálními

řádem, nemůžeme žít jenom ze slavné minulosti, proto se chystáme založit gymnázium na Mendlově náměstí, které by pokračovalo v augustiniánské tradici vzdělávání.

3) Kdo byl a jaký význam či přínos měl G. J. Mendel pro církevní a vědecké společenství?

Mendel byl augustiniánský řeholník, spolubratr, který se snažil pracovat a sloužit Bohu v církvi, jako řeholník, kněz a vědec. I když v životě zažil mnoho překážek, dokázal pracovat i sloužit tam, kde to bylo třeba a kde církev ho potřebovala. Byl muž, který zanechal stopy a zakladatelem vytrvalé způsob práce, na které pak navázali spousta vědců.

4) Jaké vlastnosti G. J. Mendel jsou inspirací pro činnost řádu v pastorační a společenském dialogu?

Především jeho pokora a vytrvalost v konání jeho každodenní povinnosti. Dále je to zájem o své okolí. Své experimenty nerealizoval z netečnosti, ale byly inspirovány obdivem a zájmem o přírodu jako Boží stvoření a humanismem. Mendelovy pokusy byly orientovány na zemědělství, s cílem zvýšit zemědělskou produkci a následně životní úroveň. G. J. Mendel je také inspirací pro nás v naší touze věnovat se akademické a vzdělávací činnosti, což se nám pomalu daří realizovat.

5) Co pro Vás osobně znamená osobnost G. J. Mendla a čím je jeho život inspirující pro Vaši službu?

Člověk, který nebyl v životě vždy úspěšný, ale nevzdával se a byl vytrvalý. Je zajímavé, že za svého života byl známý jako oblíbený učitel, dobrý finančník a vynikající meteorolog. Ale co se týče jeho objevu, zůstal nedoceněný a nepochopený. Často velké věci potřebují odstup a čas, potřebují dozrát. Proto je důležité, a Mendel je toho svědkem, dělat věci z perspektivy věčnosti, dělat je z láskou a jistotou, že Duch Svatý nám ukáže správnou cestu. Mendel mě inspiruje ve vytrvalosti na cestě k cíli.

6) V čem je jeho dílo a služba inspirující pro současnou církev a společnost a vztahu vědy a víry?

Mendel je příklad toho, že křesťan se nemusí bát vědecké činnosti, ba naopak: v přírodě a ve vědách může Boha najít, protože přírodní zákony byly schovány Bohem, a je naší úlohou je odhalovat a i žasnout nad moudrostí Stvořitele.

Děkuji za rozhovor přeji vše dobré P. ThDr. Jiří Koniček, prezident CMKA

Gregor Johann Mendel: 200 let od narození „otce genetiky“

P. Jozef Ržonca, OSA – P. Angelo Lemme, OSA

Příspěvek organizátorů na akcích pořádaných k oslavy 200. výročí od narození jubilejních oslav G. J. Mendla

Dne 20. července 2022 jsme oslavili 200. výročí narození Gregora Johanna Mendela. Jedná se o nejslavnějšího člena našeho augustiniánského řádu, který svým významem dalece přesahuje hranice katolické církve a je jedinečným příkladem propojení vědy a víry i interdisciplinarity mezi vědami: aplikoval matematiku v biologii, což bylo ve své době unikátní. Velmi často je srovnáván se slavnými vědci, jako byli Einstein, Koperník a Darwin. Mendel je právem považován za otce genetiky, ale - téměř jako renesanční člověk - se věnoval také meteorologii, včelařství, byl mnichem a později i opatem kláštera na Starém Brně. Věnoval se také pedagogické činnosti a financím. Mendelův odkaz je stále živý a aktuální i pro naši generaci.

Augustiniáni v České republice ve spolupráci s Masarykovou univerzitou v Brně, Mendelovou univerzitou v Brně, Vysokým učením technickým v Brně, Moravským zemským muzeem, Botanickým ústavem v Brně, Ministerstvem kultury České republiky, Jihomoravským krajem a městem Brnem připravili celou řadu iniciativ, jejichž cílem bylo připomenout a vyzdvihnout osobnost a dílo G.J. Mendela a upevnit tak tradici služby církvi, vědě a kultuře, kterou vykonávali starobměňší augustiniáni. Svou záštitu nad Mendelovými oslavami poskytli i prezident České republiky.

Oslavám předcházela archeologický průzkum v augustiniánské hrobce na Ústředním hřbitově v Brně a následně antropologický a genetický výzkum ostatků Gregora Johanna Mendela. Během průzkumu byly objeveny také ostatky Mendelova předchůdce a patrona opata Cyrila Nappa, o němž se předpokládalo, že je pohřben v jiné hrobce. Výsledky výzkumu přinesly další informace o životě otce genetiky.

Výzkum DNA je součástí národního projektu "Tisíc českých genomů". Celý výzkum probíhal pod záštitou několika pracovišť Masarykovy univerzity v Brně, která ocenila spolupráci a dialog s Augustiniánským opatstvím na Starém Brně. Po odebrání potřebných vzorků byly ostatky těla důstojně uloženy do hrobky. Uložení ostatků se uskutečnilo 5. listopadu 2021 v předvečer Památky zesnulých Řádu svatého Augustina za účasti bratří z České republiky, Polska, Slovenska a některých studentů z Mezinárodní

koleje Santa Monica v Římě. Součástí akce byla i vědecká konference pořádaná Masarykovou univerzitou v prostorách starobrněnského opatství, kde byly představeny první výsledky výzkumu.¹

Tato událost fakticky zahájila oslavy 200. výročí narození Gregora Johana Mendela.

Celá první polovina roku 2022 se nesla ve znamení příprav na jubileum. Ve spolupráci s vídeňskými univerzitami (Vídeňskou univerzitou a BOKU - Rakouskou zemědělskou univerzitou) a v rámci projektu Evropské unie Interreg byla na jaře 2022 zahájena výstavba Mendelova skleníku na místě toho původního. Základní kámen stavby požehnal papež František. Nový Mendelův skleník bude určen pro různé vědecké a náboženské akce. Měl by být místem setkávání a dialogu mezi vírou a vědou. Osobnost Gregora Johana Mendela představili starobrněnská bratři také na mezinárodní výstavě v Dubaji.

Pražská komunita ve spolupráci s Výzkumným ústavem rostlinné výroby uspořádala v květnu 2021 v prostorách kláštera sv. Tomáše v Praze interaktivní prezentaci Mendelova života, jeho objevů a současného genetického výzkumu v oblasti zemědělské výroby. Do akce se aktivně zapojili i žáci ze školy svatého Augustina v Praze. Další iniciativou školy svatého Augustina v Praze a starobrněnského opatství byly pravidelné pondělní návštěvy žáků v klášterním areálu, v Muzeu G. J. Mendela a v Muzeu brněnského opatství. Kromě toho, že se žáci dozvěděli více o genetice, poznali také fyzické a duchovní prostředí, v němž Gregor Johann Mendel pracoval..

Mendelův týden v Brně začal slavnostní bohoslužbou 17. července 2022 v bazilice Nanebevzetí Panny Marie. Pontifikální mši svatou celebrou Jan Graubner, primas český a arcibiskup pražský. Kromě starobrněnské augustiniánské

¹ Srov. DROZDOVÁ, E. – FIALOVÁ, D.: Interdisciplinární výzkum ostatků Gregora Johana Mendela a jeho bratří z řádu sv. Augustina, pohřbených ve společném hrobě, na Ústředním hřbitově v Brně. Informační listy. Brno: Genetická společnost Gregora Mendela z.s., roč. 2021, č. 56, s. 8-12. ISSN 1210-6267.

komunity se inaugurační mše zúčastnili také zástupci generální kurie OSA v Římě a vídeňského vikariátu.

Vrcholem byla mezinárodní vědecká konference věnovaná tématům genetiky a bioetiky ve dnech 20. - 23. července 2022.² Pořadatelé konference byly Masarykova univerzita, Mendelova univerzita, Augustiniánské opatství na Starém Brně a Moravské zemské muzeum. Konference se zúčastnilo více než 400 prestižních vědců z celého světa, včetně tří nositelů Nobelovy ceny, a to Ady E. Yonath z Weizmannova institutu vědy v Izraeli a Tomáše Čecha z Coloradské univerzity, nositelů Nobelovy ceny za chemii, a Paula Nurse z Institutu Francise Cricka v Londýně, který získal Nobelovu cenu za fyziologii a medicínu.

Nositelé Nobelovy ceny se zájmem sledovali a obdivovali Mendelovo původní dílo *Versuche über Pflanzenhybriden*, které opatství znovu získalo a uchovává jako cenný poklad. Originál Mendelova díla nyní čeká na zápis na seznam světového dědictví UNESCO. Konference byla slavnostně zahájena v bazilice Nanebevzetí Panny Marie na Starém Brně. Další jednání pokračovala v následujících sekcích: Genetika člověka - dědičné choroby, Genetika rakoviny člověka, Genetika rostlin, Genetika živočichů, Genetika mikroorganismů, Historie genetiky, Nové rozvíjející se technologie v genetickém výzkumu, Genetika a společnost, Kulatý stůl Genetika a životní prostředí, Kulatý stůl Etické otázky v genetice. Mgr. Alberto G. Bochaty,

² Mendel Genetics Conference. A tribute to Gregor Johann Mendel on the bicentennial of his birth 20-23 July, 2022, Book of Abstracts, Brno: 2022, 190 s. ISBN 978-80-11-01750-7.

OSA, se konference aktivně zúčastnil příspěvkem: Studie o lidské osobě a genetice.

Součástí oslav byl také kulturní program v bazilice a starobrněnském opatství, který zahrnoval jak klasická díla skladatele Leoše Janáčka, tak i vystoupení moderní populární hudby.

Oslavy zakončila pontifikální mše svatá, kterou celebroidal biskup Luis Marín de San Martín, OSA. Ve svém kázání zdůraznil kromě přínosu G. J. Mendela také odkaz svatého Augustina v hledání pravdy prostřednictvím dialogu a význam moudrosti v oblasti lidského poznání:

"Když svatý Augustin z Hippo mluví ve své knize o Trojici (*De Trinitate*) (zejména v knihách 13 a 14) o poznání, rozlišuje mezi vědou a moudrostí. Věda je sama o sobě důležitá a velmi rozmanitá, se vztahuje k racionálnímu poznání lidských a světských skutečností, umožňuje lepší pochopení světa. Moudrost však jde dál, představuje mnohem širší perspektivu a uvádí ji do kontaktu s věčnou skutečností. Obě mohutnosti usilují o poznání, ale zatímco věda je založena na rozumu, moudrost je otevřená víře. Pro svatého biskupa z Hippo nejsou tyto skutečnosti v protikladu, ale ve spojení. V jeho vnímání musí být věda orientována a propojena s moudrostí, protože pouze moudrost je schopna člověka skutečně dovést ke štěstí, tedy k plnosti, kterou hledá a po které touží. Věčný život je tak ztotožňován se šťastným životem. A moudrost spočívá v tom, že ho poznáváme a víme, jak ho dosáhnout". (L. MARIN, Kázání na 17. neděli středu 24. července 2022 na Starém Brně).

Závěrem lze říci, že oslavy 200. výročí narození "otce genetiky" přispěly nejen k hlubšímu pochopení života a díla tohoto skromného génia, ale také k významnému rozšíření dialogu mezi vírou a vědou, mezi církevními, akademickými a občanskými institucemi.

P. ThLic. Ing. P. Jozef Ržonca, OSA, PhD – P. Angelo Lemme, OSA.

Mendlovo lidské a náboženské dobrodružství

P. Miguel Angel Orcasitas Gómez, OSA.

Přednáška generálního převora řádu sv. Augustina (v letech 1989 – 2001) při příležitosti inaugurace Mendlova skleníku 12. listopadu 2022.

Jsem vděčný za pozvání promluvit o Mendelovi na tomto symbolickém místě, kde žil jako augustiniánský mnich a kde prováděl pokusy, které daly vzniknout nové vědě.

Můj zájem o Mendela sahá daleko do minulosti. V letech 1978 až 1986 jsem byl ředitelem univerzitní koleje v Madridu, která byla pod Mendelovým patronátem. V roce 1984 se slavilo sté výročí úmrtí Gregoria Mendela, které jsme si připomněli výstavou, jež byla prezentována na řadě oficiálních a vzdělávacích míst ve Španělsku, a publikací vysvětlující Mendelův život a dílo.³

Mým záměrem v této přednášce je pojednat o některých charakteristikách Mendela jako člověka a jako věřícího muže a analyzovat osobní okolnosti, které ho přivedly k experimentování a které z něj udělaly světově proslulého badatele. Jeho vědecký zájem a aktivita byly velmi velké. Zajímal se o mnoho oborů, uplatňoval přísnost svých metod a svědomitost svých poznámek v tak rozmanitých oblastech, jako je meteorologie, včelařství, měření podzemní vody, pozorování slunečních skvrn nebo křížení více druhů rostlin. Významu, který je dnes uznáván, však dosáhl především při pokusech s hrachem. Když to trochu zjednodušíme, můžeme říci, že tyto pokusy byly možné díky tomu, že ve svém životopise dokázal mimálně ve čtyřech bodech svého života překonat vážné neúspěchy, které ho přivedly na cesty, jež původně neplánoval. Tváří v tvář zklamáním se nenechal odradit, ale uměl svou aktivitu v každém okamžiku nasměrovat k něčemu užitečnému.

³ MA. ORCASITAS / J. MALAGÓN / L. SOTO, *Gregor Iohann Mendel, 1822.1884*, Madrid, Colegio Mayor Mendel, 1984, 41 pp. A partir de 1966 la revista *Folia Mendeliana* ha contribuido al conocimiento de Mendel y de su descubrimiento.

Prvním velkým problémem byly finanční potíže

Po ukončení základní školní docházky v Hynčicích (Heinzendorf), kde se 22. července 1822 narodil, povzbuzoval farář a učitel lohannovy rodiče, aby pokračoval ve studiu, protože měl velmi bystré myšlení⁴. Ve věku 11 až 21 let studoval na různých přípravných školách, šest let maturu a dva roky filozofii, které měly předuniverzitní charakter. Studijní výsledky z těchto deseti let jsou výjimečné, zejména v maturitě, kde získal nejvyšší známky téměř ve všech předmětech a pojmech. Záměr těchto studií se zdá být objeven v dokumentu o převodu majetku, který Johannův otec učinil na svého švagra, když kvůli pracovnímu úrazu nemohl dále pracovat. Mendel zřejmě toužil stát se knězem. Otec zavazuje švagra, aby lohannovi po dobu jeho studií platil věno, "at už se chce věnovat kněžství," píše se v dokumentu, "nebo chce žít samostatně jakýmkoli jiným způsobem". Musí také "nést veškeré náklady na první mši"⁵. Toto věno však muselo být zjevně nedostatečné, protože Mendel byl nucen v šestnácti letech kombinovat studium s prací, aby se užíval. Sám nám o tom vypráví, když mluví ve třetí osobě:

"O čtyři roky později už jeho rodiče nebyli schopni financovat náklady na jeho studium kvůli různým neštěstím, která přicházela rychle za sebou, a tak se tento vážený služebník, kterému tehdy bylo pouhých šestnáct let, ocitl ve smutné situaci, kdy se musel o sebe postarat zcela sám. Proto se přihlásil do kurzu pro 'kandidáty veřejných škol a učitele' na 'Kreis Hauptschule' v Troppau, a protože při zkoušce dosáhl vynikajícího hodnocení, mohl si soukromým vyučováním opatřit to, co bylo nutné k jeho obživě během studia humanitních věd"⁶.

Jeho úsilí bylo tak velké, že dvakrát onemocněl vyčerpáním. Podruhé ztratil směr, jak sám vypráví:

⁴ Sobre el entorno inicial de Mendel, el interés por los temas agrícolas y la abadía de Brno, ver G. CASTRODEZA, "Mendel y su entorno científico", en: VV.AA., *En el centenario de Mendel. La Genética ayer y hoy*, Madrid, Alhambra, 1984, 56-84. Para datos familiares y biográficos, ver J.SAJNER, *Juan Gregorio Mendel, Agustino. Vida y obra*, Madrid, Religión y Cultura, 1978.

⁵ H. ILTIS, *Gregor Johann Mendel. Leben, Werk und Wirkung*, Berlin 1924. Los textos citados en esta conferencia están tomados de la publicación G. CZIHAK (ed.), *Johann Gregor Mendel (1822-1884). Documentierte Biographie und Katalog zur Gedächtnisausstellung anlässlich des hundertsten Todestages mit Facsimile seines Hauptwerkes "Versuche über Pflanzenhybriden"*, Salzburg 1984.

⁶ Del curriculum vitae presentado a la Universidad de Viena en abril de 1850, en G. CZIHAK, *Johann Gregor Mendel...* 16.

Když v roce 1840 ukončil studium na institutu, jeho hlavní starostí bylo zajistit si prostředky na další vzdělávání. Opakovaně se pokoušel nabídnout své služby jako soukromý učitel v Olomouci, ale všechny jeho snahy byly marné, protože neměl přátele a doporučení. Starost o zmařeně naděje a smutné vyhlídky, které mu skýtala budoucnost, na něj působily tak silně, že onemocněl a musel strávit rok u rodičů, aby se zotavil⁷.

Jak se píše v jiné pasáži téhož dokumentu: "Jeho bouřlivé mládí mu dalo velmi brzy poznat vážnou stránku života a také ho naučilo pracovat". Je možné, že tento nedostatek prostředků ovlivnil realizaci jeho kněžského povolání v rámci augustiniánského řádu, kde mohl pokračovat v církevních studiích bez úzkostí každodenní obživy. Jeho učitel fyziky Friedrich Franz, pověřený opatem augustiniánů v Brně, nabídl svým studentům možnost vstupu do kláštera. Mendel a další kandidát na pozvání odpověděli, ale Franz doporučil pouze Mendela, kterého považoval za mladíka s vynikajícími intelektuálními schopnostmi a "velmi pevným charakterem", za nejvýjimečnějšího ze svých žáků. Takto Mendel vysvětluje své přijetí do kláštera:

"Následujícího roku se tento uctivý sluha konečně dočkal v Olomouci naplnění svých nadějí a s několika náhradami mohl pokrýt alespoň své nejn nutnější potřeby a pokračovat tak ve studiu. S vypětím všech sil se mu podařilo absolvovat dva ročníky filozofie [...], ale tento uctivý sluha cítil, že už nebude možné, aby v tomto úsilí pokračoval. Proto byl nucen po dokončení filozofických studií přijmout místo, které by ho zbavilo trpkých starostí o živobytí. Jeho konexe mu umožnily zvolit si toto místo. Požádal o přijetí do augustiniánského kláštera svatého Tomáše na Starém Brně a v roce 1843 byl přijat.⁸

Když vstoupil do řádu, přidal si ke jménu Johann ještě "Gregor". Zde je na místě odbočka o jeho řeholním povolání. Mendel tuto "sebezámovou" složku svého povolání zveličil v "životopise" předloženém vídeňské univerzitě v dubnu 1850, k němuž patří výše citované autobiografické odstavce. To vedlo některé životopisce k podcenění náboženské složky jeho povolání a k tomu, že jej prezentovali jako svobodomyšlného vědce, který měl blízko k agnosticismu. Takový obraz, který se zrodil z autorova vlastního postoje a z předjímání neslučitelnosti vědy a víry, je z dochovaných historických svědectví nepřijatelný. Zmíněný dokument není autobiografií ve vlastním slova smyslu, nýbrž "životopisem" sepsaným se zájmem pří-

⁷ *Ibid.* Del curriculum vitae presentado a la Universidad de Viena en abril de 1850, en G. CZIHAJ, *Johann Gregor Mendel...* 16.

⁸ *Ibid.*

nivě zapůsobit na výběrovou komisi, dát najevo svůj obrovský zájem o studium, kterého se mu podařilo dosáhnout navzdory vážným ekonomickým potížím, a vzbudit pochopení tváří v tvář možným neúspěchům, přičemž vyzdvihl svou přípravu samouka. Proto tento dokument dostatečně nevyskresluje intimní pohnutky, které ho mohly vést do kláštera. Jiné dokumenty naopak podávají nábožensky konzistentní obraz Mendelovy profese.

Existují tak autografní náčrty homilií, které odrážejí kněze, který byl doktrinárně ortodoxní a nábožensky citlivý, který předával katolickou nauku a morálku s obrazy z přírody, živým a srozumitelným jazykem. Zachovalo se jeho vlastní svědectví o tom, jakou péči jako představený cítil o duchovní blaho řeholníků komunity, a především svědectví ostatních, která vypovídají o jeho bezvadném kněžském a řeholním duchu; o jeho porozumění, duchu služby a mimořádné štedrosti vůči chudým, kterým pomáhal, aniž by pocítovali tíhu pomoci. Mendel byl velký vědec, aniž by to ubíralo na jeho náboženském postavení.

V klášteře upevnil své vědecké povolání.

"Od té doby - jak sám říká - si studium přírody oblíbil natolik, že se neštítel vyplnit mezery osobním studiem a praktickými radami zkušenějších mužů."⁹

Lze říci, že Mendel byl velkým vědcem, jak ho známe dnes, protože byl řeholníkem v augustiniánském opatství v Brně. Bylo to dáno originalitou této řeholní instituce, a to z mnoha hledisek:

Klášter byl jedinečný svým zaměřením: jedna část komunity se věnovala famí službě, ostatní vyučování a vědeckému výzkumu, obvykle v necírkevních oborech. Kvůli výuce žili někteří bratři mimo klášter a město Brno. Většina z nich žila v klášteře, ale vyučovali ve státních institucích, a proto měli své působíště mimo zdi kláštera, což je vedlo k interakci s okolní společností a k přítomnosti v kulturních a společenských problémech svého okolí.

- Byl originální svou právní strukturou: žádné jiné opatství augustiniánského řádu nikdy neexistovalo - a neexistuje ani dnes. Úřad opata, udělený papežem v roce 1752 v osobě převora Andrease Zirkela, byl kvazibiskupský a jeho mandát doživotní. Opatství požívalo autonomie ve vztahu k

⁹ *Ibid.* De l curriculum vitae presentado a la Universidad de Viena en abril de 1850, en G. CZIHAK, *Johann Gregor Mendel...* 16.

jakémukoli provinčnímu představenému, záviselo výhradně na generálním převorovi, a to spíše nominálně než reálně, vzhledem k autonomii národních církví ve vztahu k Římu.¹⁰

- Brněnská komunita byla originální svým složením: jedna část byla germánského původu, zbytek byl etnicky český. Tato pluralitní složka pravděpodobně přispívala k obtížím soužití ve století exaltovaného nacionalismu. Jakmile Mendel vstoupil do kláštera, snažil se naučit český jazyk a komunita ho jednomyslně zvolila opatem, což dává tušit jeho otevřeného a tolerantního ducha.

- Brněnská komunita byla originální i svou mentalitou. V Rakousko-Uhersku byla jen malá skupina katolíků a velmi málo duchovních příznivců tzv. moderních myšlenek a spojení liberalismu a církve, jak je propagoval francouzský kněz Felicité Lammenais. V brněnské obci však skupina duchovních, mezi nimiž byl i Mendel, vystoupila na říšském sněmu ve Vídní s expoé, v němž kladně hodnotila výdobytky revoluce z roku 1848 a domáhala se pro duchovenstvo práv, která revoluce přinesla všem lidem jako vlastní všem občanům.¹¹

Co nebylo tak originální, byla situace duchovního úpadku, když Mendel do kláštera vstoupil. Všechny staré řády procházely obdobím náboženského úpadku. Biskupové proto požádali Svatý stolec o apoštolskou vizitaci. Pražský kardinál kníže Schwarzenberg pověřil brněnského biskupa hraběte Schaaffgotsche, aby navštívil augustiniány s cílem provést jejich reformu. Biskup vyjádřil nespokojenost s činností opatství, neboť ji hodnotil jako příliš světskou. Nelíbila se mu ani farní služba komunity. Podle biskupova názoru šlo o "společnost lidí, kteří se zaměstnávají pastorační péčí a pěstováním liter, věnují se výkonu veřejných funkcí", "chtějí být užiteční, ale zapomínají na podstatu řádového stavu; zatímco sbírají zásluhy pěstováním věd a svými pracemi, zanedbávají řeholní bojovnost, rozjímání a klášterní umrtvování". Negativně hodnotí pastorační nasazení, stejně jako výzkum a výuku, protože ačkoli jsou to dobré a užitečné věci, nepovažuje je za adekvátní a vhodné pro augustiniány. Biskup byl v tomto případě nesmírně horlivý a posuzoval komunitu kritérii vlastními kontemplativnímu řádu, která se k řádu svatého Augustina nehodí. Na druhé straně byly pravdivě některé nesrovnalosti v organizaci života komunity, jako například nedostatek modliteb nebo nedostatky ve společném životě, které škodily slibu chudoby.

Možná, že biskupův návrh na zrušení kláštera nebyl vyslyšen, protože byl přehnaný. Komunita se ovšem nehodlala vzdát svého zasvěcení. Mendel

¹⁰ Srov. MA ORCASITAS / J. MALAGON / L.SOTO, *Gregor Johann Mendel...*, 12.

¹¹ Srov. E. WEINZIERL-FICHER, *Die Kirgenfrage auf dem österreichischen Reichstag 1848/49, Ebenda 1955*, en G. CZIHAK, *Johann Gregor Mendel...* 12.

později jako opat prohlásil, že oddanost vědě v jejích různých aspektech byla vždy hlavním cílem kláštera. Komunita však byla odhodlána reformovat zneužívání a organizovat život komunity s větší náboženskou přísností. Mendel se stal opatem reformované komunity. Sám se s jistým asketickým smyslem zřekl užívání některých výsad, které mu poskytovalo jeho postavení opata, aby podpořil komunitní život.¹²

Druhá vážná obtíž: neschopnost pastorační služby

V roce 1847 byl Mendel vysvěcen na kněze a pověřen péčí o farní nemocnici. Jeho citlivá povaha způsobila, že při pohledu na nemocné onemocněl. Z tohoto důvodu ho opat od této činnosti odvolal a nasměroval ho k vyučování. Začal vyučovat latinu, řečtinu a německou literaturu ve Znojmě u Brna.

Své povinnosti plnil velmi uspokojivě. Jak uvádí osvědčení od jeho nadřízených: Projevoval "stálou horlivost a vytrvalost při přednáškách i při praktickém plnění svých učitelských cílů a neméně aktivní vliv na mravnost a zbožnost svých žáků [...]. Jeho přednášky jsou plně názornosti a zájímavosti [...]. Pokud jde o jeho morální a náboženské chování, zachovává si vážný a bezúhonný kněžský postoj [...]. Vyznačuje se pokornou skromností a tichým a klidným postojem [...]. Všechny své vycházky omezuje na návštěvy místních čtenářských spolků ve společnosti ostatních významných osobností města, s výjimkou šesti návštěv divadla, i když to bylo ve společnosti kolegy, jehož zprávy byly svědomitě potvrzeny místními světskými a církevními autoritami."¹³

Jak je vidět, kontrolním systémům kancléře Metternicha nic neuniklo.

Třetí obtíž: studijní neúspěch

Podle právního předpisu ministerstva kultury a školství bylo pro výuku na státních školách nutné mít hodnost řádného profesora. Mendel složil zkoušku před zkušební komisí ve Vídni. Jeho vzdělání v oblasti fyziky, přírodních věd nebo biologie však bylo stále velmi slabé a samouk. Přestože si v některých testech z fyziky vedl dobře, zkoušku nesložil.

Vrátil se k výuce jako suplující učitel, ale opat ho okamžitě poslal do Vídne na dva kurzy univerzitního studia oborů, které měl v budoucnu studovat. Díky tomuto prvnímu neúspěchu se Mendel hodně naučil a získal solidní vzdělání po boku renomovaných vědců. V klášteře se Mendel seznámil se zájmy a bibliografií hybridních experimentátorů a s praktickými problémy dědičnosti, ale bez znalostí získaných ve Vídni a bez kontaktu s teoretiky

¹² Srov. K. H. HUBER, *Die apostolische Visitation des St. Thomasklosters in Altbüdn 1853/55*, en G. CZIHAK, *Johann Gregor Mendel...* 24-25.

¹³ H. ILTIS, *Gregor Johann Mendel...*, en G. CZIHAK, *Johann Gregor Mendel...* 14.

dědičnosti by jen těžko dokázal uspořádat bezchybnou metodiku svých pokusů a vytvořit syntézu mezi praxí a teorií, která představuje jeho ohromný přínos k problematice dědičnosti.

Po stáží ve Vídni se vrátil do Brna a pokračoval v pedagogické činnosti jako splující profesor. V té době již pracoval na svém kolosálním experimentu.

Čtvrtá obtíž: nový studijní neúspěch

Chtěl znovu složit zkoušku na řádného profesora, ale nemohl tak učinit kvůli své fyzické slabosti. Písemné zkoušky byly hodnoceny jako skvělé, ale uprostřed zkoušky dostal záchvat, pravděpodobně epileptický, a musel se vrátit do kláštera s prázdnými rukama. Jeho přítel a bratr v hábitu Klacel jeho neúspěch oplakával slovy: Mendel "je nespokojený a zničí se". Od nynějška se již o žádné další zkoušky nepokoušel. Možná, že tento čtvrtý a poslední neúspěch mohl mít na jeho pokusy i pozitivní vliv, protože kdyby zkoušku složil, žil by jistě daleko od kláštera a jeho rostlin, s nimiž již začal pracovat. Od té doby však žil v Brně v ústraní a čtrnáct let působil jako vysoce kvalifikovaný splující učitel. Ve skutečnosti byl dobrým učitelem, jak dosvědčil ředitel ústavu v roce 1855:

"Jeho chování bylo podle všeho vynikající. Je plný upřímné a srdečné lásky k mládeži a umí udržovat kázeň jednoduchými prostředky. Jeho řeč je jasná, logická a plně přizpůsobená schopnostem mladých lidí porozumět. Jeho hlas je dostatečně silný. Pan Mendel velmi obratně experimentuje a s minimem prostředků umí hodně naučit a předvést, a to jak ve fyzice, tak v přírodopisu."¹⁴

Jeho žáci, kteří ho navštěvovali i po jeho odchodu do důchodu kvůli jmenování do kláštera, na něj také vzpomínali v dobrém a zanechali zajímavé popisy jeho fyzického vzhledu.¹⁵

"Byl to muž s velkou hlavou, vysokým čelem a zlatými brýlemi, za nimiž byly vidět přátelské, ale pronikavé modré oči. Nosil téměř vždy stejný kostým, civilní oděv mnichů: na hlavě cylindr, dlouhý černý frak, většinou příliš široký, a krátké kalhoty, které byly zastrčené do vysokých, pevných, dobře ošoupaných bot." (Breit)

Nebo jako učitele:

"Svému povolání se věnoval s takovou radostí a láskou, jeho výuka byla vždy tak příjemná a poutavá, že se člověk už těšil na další hodinu." (Budar)

"Byl mimořádně laskavý a shovívavý. Aktivní zájem byl pro něj důležitější než mnoho znalostí. Téměř nikoho nezklamal" (Iltis)

Také kvůli svému postoji: "Všichni jsme měli Mendela rádi. Není proto divu, že nás přitahoval a čas od času ho někdo v klášteře navštívil [...] vždy

¹⁴ Dirección del Oberrealschule Imperial, 1855, en escrito conmemorativo de los 50 años de la Escuela, en 1902, en G. CZIHAK, *Johann Gregor Mendel...* 26.

¹⁵ Srov. G. CZIHAK, *Johann Gregor Mendel...* 26-27.

byl přivítán s přátelskou, usměvavou tváří a zaveden do klášterní zahrady." (Budar)

Pro Mendelův pohled na politickou a společenskou situaci je zajímavý dopis, který v roce 1859 poslal své matce a v němž jí mimo jiné píše:

"V mém životě a v našem klášteře se nestalo nic nového, kromě toho, že vstoupili dva novicové, jeden z Brna a druhý cizinec z Bavorského království. Nikde jinde není takový klid a mír jako tady. Bohužel v Itálii vypukla tak krvavá válka, jaká tu ještě nebyla. Tisíce lidí již přišly o život. Již několik hodin čekáme na zprávy o důležité bitvě, která se podle mínění všech odehrává v posledních dnech tohoto měsíce. Dej Bůh, aby se šťastně vyřešila pro nás všechny!

Kdo je příčinou všeho utrpení, které nás trápí a které může zasáhnout celou Evropu? Francouzský císař Napoleon, který se ve své aroganci spojil se sardinským králem, aby nám ukradl italské provincie. Je to muž plný lži a podvodů, pro něhož není svatě žádné dané slovo, žádná smlouva, dokonce ani přísaha. Lstivě se přetvařuje, aby svému jednání dodal zdání spravedlnosti, a umí přitáhnout ostatní na svou stranu, ale běda jim, když vlk shodí ovčí roucho. Nicméně, jak říká staré přísloví, tolik jde do háje, až to nakonec praskne. Výkřik bolesti, který k nebi vysílají tisíce matek za své zavražděné děti, musí být vyslyšen. Nakonec musí být Napoleon poražen. Lež může na nějaký čas zvítězit, ale nakonec se jistě stane neslavnou."¹⁶

Výzkumná práce

Poznáme-li Mendela jako učitele na základě svědectví jeho nadřízených ve střediscích, kde vyučoval, a žáků, které měl, budeme moci o něco více proniknout do jeho lidské a vědecké osobnosti, když se zamyslíme nad jeho výzkumnou prací.

Především je zarážející pečlivost jeho nejznámějšího experimentu, experimentu s hráškem. Materiál připravoval dva roky, dokud si nebyl jistý, že pracuje s čistými kmeny. Zpracoval více než 27 000 rostlin a trpělivě křížil velké množství z nich, což byla nevděčná a vizuálně vyčerpávající práce. Když díky rozsáhlosti svého experimentu zjistil matematický vztah dědičných znaků, vydal syntézu své devítileté práce v publikaci o 45 stranách. Jeho důkladnost, metodičnost a trpělivost lze vysvětlit pouze vědeckou přísností a přesvědčením, že dospěl k důležitým závěrům.

Mendel měl mimořádné vědecké nadání. Řešením starého problému dědičnosti pomocí již propracovaného experimentálního systému, hybridizace, dospěl k novým řešením a závěrům. Přispěl originalitou bezchybné hypotetické metody - založené na možnosti existence diskrétních jedno-

¹⁶ Srov. G. CZIHAK, *Johann Gregor Mendel...*, 27-28.

tek v dědičnosti -, pečlivou analytickou schopností a spolu s tím obdivuhodnou syntetickou schopností vyvodit z experimentů obecné principy, které samy o sobě stanovily základní mechanismy dědičnosti, jež následný výzkum jen potvrdil.

Mendel musel být velmi zklamán mlčením, s nímž jeho práci přijal vědecký svět. Pravděpodobně předběhl svou dobu, protože mezinárodní vědecká komunita uznala význam jeho objevů až 34 let po zveřejnění jeho výsledků a 16 let po jeho smrti. Přesto byl Mendel o správnosti své práce plně přesvědčen. Několik měsíců před svou smrtí pronesl větu, která toto přesvědčení jasně odráží:

"I když jsem ve svém životě musel prožít mnoho trpkých chvil, musím s vděčností uznat, že převažovaly dobré a příjemné věci. Moje experimentální práce mi přinesla mnoho uspokojení a jsem přesvědčen, že zanedlouho všichni ocení výsledky mého výzkumu"¹⁷.

V Mendelově případě frustrace z mlčení zcela nezrušila jeho výzkumné schopnosti a pokračoval v pěstování dalších odrůd zeleniny, okrasných rostlin a především ovocných rostlin. Prováděl křížení včel a hledal syntetickou rasu, která by měla nejlepší přednosti jednotlivých ras, pro něž vybudoval velký včelín. Prováděl mnoho meteorologických měření, jejichž výsledky zveřejňoval a poskytoval zemědělcům předpovědi počasí. Studoval větry, sluneční skvrny, hladinu podzemních vod a jejich vztah ke zdraví obyvatelstva, udržoval kontakty s mnoha vědeckými společnostmi atd. Žádný z těchto směrů práce však neměl takový význam jako jeho pokusy s hrachem.

Ani jim se nemohl věnovat se stejným nasazením, protože 30. března 1868, ve věku 45 let, byl jednomyslným hlasováním komunity jmenován opatem kláštera. Ačkoli se zpočátku domníval, že bude mít více času na výzkum, protože se vzdal vyučování, čas mu ukázal, že vědecká a úřednická práce jsou neslučitelné. Brněnský opat patřil k předním osobnostem města a jeho společenské závazky mu zabíraly mnoho času.

Krátce nato se pustil do sporu s vládou, který mu nejen zabral čas, ale především ho připravil o klid a zdraví. Liberální svět bouřlivě reagoval na definice prvního vatikánského koncilu a na celkový postoj pontifikátu, který jako by se ke světu a pokroku obracel zády. V Rakousku byla tato vlna využita jako příležitost ke snaze ovládnout církev, stát převzal církevní jmenování a zavedl novou daňovou politiku. V roce 1874 byly v této druhé souvislosti na kláštery uvaleny vysoké daně, aby bylo možné zajistit světý-
ský klérus.. Mendel se otevřeně postavil proti tomuto ustanovení, které

¹⁷ Srov. J. KRIZENECKY, Gregor Johann Mendel 1822-1884. *Texte und Quellen zu seinem Wirken und Leben*, Leipzig 1965, en: G. CZIHAK, *Johann Gregor Mendel...* 39. Según SAINER esas palabras fueron pronunciadas por Mendel el 1 de octubre de 1883, tres meses antes de morir, con ocasión de la toma de hábito de los candidatos al noviciado. Srov. J. SAINER, *Juan Gregorio Mendel...*, 98.

klášter připravilo o čtvrtinu jeho příjmu, protože ho považoval za svévolné a poškozující vlastnická práva, která by podle něj měla být pro všechny stejná. Jeho boj byl houževnatý a nesklonil se

ani před poctami, které mu propůjčovalo postavení opata, ani před gesty důvěry ze strany vlády, učiněnými s cílem získat si jeho vůli, jako bylo jmenování prezidentem Moravské hypoteční banky, ani před "čestnými" kompromisy, které klášter výjimečně osvobodily od placení, aniž by se změnila legislativa nebo její filozofie. Mendel chtěl nápravu zákonných ustanovení, a ne jen respektování majetku kláštera.

Na tomto místě bude užitečné připomenout, jak Mendel využíval přebytečný majetek kláštera. Jeho příjemci byly mnohé vědecké instituce, jeho vlastní synovci a neteře, jimž platil studia, čímž jim kompenzoval pomoc, kterou mu jako studentovi poskytla jeho sestra, a před evším potřební studenti a chudí obecně, jimž vydatně pomáhal.

Mendel zemřel 6. ledna 1884 jako oběť celkového otoku, který způsobil únik velkého množství tekutin.

Jeho život nebyl zrovna jednoduchý. Byl plný těžkostí a neúspěchů, díky nimž rychle dospíval, ale které ho nikdy nesrazily na kolena, i když se musel potýkat s chudobou, nemocemi, studijními neúspěchy a nepochopením. Okolnosti několikrát pozměnily jeho rozhodnutí, ale pokaždé z něj vyšel jako charakterní člověk, který dokázal svůj život nasměrovat tak, aby byl užitečný a plodný pro něj i pro druhé. Pouze zaměstnání opata a právní spory, které ho konfrontovaly s vládou, způsobili, že ztratil schopnost, klid a čas na klidné, trpělivé a houževnaté vědecké bádání, které charakterizovalo celý jeho život.

Mendel byl konečně poctivý věřící člověk, který svým vědeckým nasazením z náboženského povolání prokázal možnou slučitelnost vědy a víry.

Víra a rozum v kvantové realitě moderní vědy: náboženství v harmonii s paradoxy současné epistemologie

RNDr. Th.Lic. Jiří Kučera, Ph.D.

Cílem článku je, s odkazem na stále aktuální a diskutovaný problém vztahu mezi rozumem a náboženskou vírou, poukázat na překvapivou harmonii filozoficky intuitivních postojů věřících filozofů Kierkegaarda a Wittgensteina, zdůrazňujících *a-racionalitu* víry v nekonečného Boha a v jeho 'absurdní' inkarnaci do 'konečného', s experimentálně prokázanými 'iracionálními' závěry moderní kvantové filozofie. Kierkegaardův důraz na subjektivitu víry v 'Absolutní paradox' je v silné *kongruenci* s Wittgensteinovým 'nutným tichem' před 'Nevyslovitelným', mystickým a *transcendentním* 'Bodem mimo svět'. Neschopnost 'uchopit' realitu filozoficky a objektivně koresponduje s nemožností vyjádřit víru formálně-logickým uvažováním. Společným jmenovatelem obou filozofických pozic je důležité přijetí limitu lidského rozumu s upřednostňováním *ortopraxe* před absolutizujícími *ortodoxií* v otázkách náboženské víry, a před objektivizujícím racionálním 'dokazováním' božské existence.

„Paradox víry je tento: že jednotlivec je vyšší než univerzální, že jednotlivec určuje svůj vztah k univerzálnímu prostřednictvím svého vztahu k Bohu, nikoli svůj vztah k Bohu prostřednictvím svého vztahu prostřednictvím univerzálního...“

Sören Kierkegaard: Bázeň a chvění

Něco je přece nevyslovitelné.

To, co se ukazuje, je tím, co je mystické, mimo svět...“

Ludwig Wittgenstein: Tractatus 6.522

“Jak nádherné, že se setkáváme s šokujícím ‘paradoxem’ kvanta. Nyní máme nějakou naději udělat konečně pokrok...“

Niels Bohr: Člověk, věda a svět, který změnili

Úvod

Jeden z nedávno zesnulých 'apokalyptických koňů' nové vlny světového ateismu, Christopher Hitchens, rád opakoval ve svých debatách, že víra znamená vzdát se rozumu a myšlení, k němuž člověk po mnoha tisících letech prachně dospěl evolucí, tudíž obětovat jedinou věc, která nás odlišuje od ostatních zvířat. Jedná se, podle něj, o lidskou potřebu věřit a

vzdát se našeho zdravého skepticismu a logického přemýšlení, touhu zahodit vědecké poznání a vložit veškerou důvěru v 'někoho' nebo v 'něco', co diktátorsky podrobuje člověka k věčné a slepé poslušnosti. Proti náboženské víře existují údajně čtyři neredukovatelné námitky: že zcela zkrsluje původ člověka a kosmu, že díky tomuto původnímu 'omylu' dokáže spojit maximum servility s maximem *solipsismu*, že je výsledkem i příčinou nebezpečné sexuální represe, a že je nakonec založena na pocitech toužebného přání. Dodával, že jelikož jsme technologicky pokročili a nyní můžeme vesmír pozorovat vědecky, nepotřebujeme k vysvětlení našeho světa žádně ze stovek různých náboženství.

Terry Eagleton z Yale mu vždy brilantně odpovídal: „Křesťanství nikdy nebylo zamýšleno jako vysvětlení čehokoli. Je to jako říkat, že díky elektrickému toustovači můžeme na Bibli a Shakespeara zapomenout.“¹⁸ Rozum, spolu s vírou, vysvětlují aspekty toho, co historicky znamenalo a stále znamená uznat skrze naše rostoucí poznání nutnost 'Existence nad stvořením', totiž nadpřirozené 'Ideje' jako *apriorní* počáteční 'Informace' ve vesmíru, obhajuje v debatách Stephen Meyer, americký paleontolog konvertovaný ke křesťanství.¹⁹ Podle Eagletona, kritici jako Hitchens nebo slavný biolog Richard Dawkins nejen zaměňují určité verze současného fundamentalismu za křesťanství samotné, ale povrchně relativizují význam, poselství a historické naplnění svatých Písem. Jednou z hlavních mylných představ, kterou Eagleton řeší, je falešná *dichotomie* mezi 'vírou' a 'rozumem'. Oddělení těchto dvou pojmů umožňuje obviňování 'víry' za neduhu společnosti, zatímco pouze 'rozum' lze charakterizovat jako logický 'rozumný' a 'racionální'. Rozum a víra jsou pro Eagletona spjatá, a už po tisíciletí před papežskou encyklikou '*Fides et Ratio*' byly chápány a brány společně, a tak by vztah mezi rozumem a vírou měl i nadále přetrvávat.

Na druhé straně je nutné podotknout, že přesvědčovat mladého člověka v současné době o víře nebo se účastnit *apologetických* debat na počtu sekulárních univerzit nepřinese bohaté plody s odvoláním se na čistě logické myšlení či *metafyzické* 'důkazy' Boha. Žijeme v době, kdy věda otevírá stále rychleji nové 'dveře' k poznání podstaty rozpínajícího se vesmíru, a zdá se, že filozofie i teologie musejí držet krok k udržení svých pozic jak na poli *ontologie*, tak především *epistemologie*. Mají-li víra a rozum

¹⁸ Srov. s: EAGLETON, Terry. *Reason, Faith, and Revolution: Reflections on the God Debate*. Yale University Press, 2010, s. 29. ISBN 978-0300164534.

¹⁹ Více v: MEYERS, C. Stephen. *Return of the God Hypothesis: Three Scientific Discoveries That Reveal the Mind Behind the Universe*. HarperOne, 2021. ISBN 978-0062071507.

zůstat i nadále 'dvě křídla', na nichž se lidský duch zvedá ke kontemplaci pravdy a dospět tak k plnosti Pravdy, v přirovnání papeže Jana Pavla II, je nutné se otevřít novým náhledům a možnostem nekončícího filozoficko-teologického bádání nekonečného a věčně udivujícího Stvořitele vesmíru. V tomto smyslu, je velmi pravděpodobné, že tak jako se poznatky Galílea a Newtona jemně zařadily do většího rámce relativistické fyziky Einsteina, a později i Einsteinova teorie byla vstřebána do širšího pohledu *indeterministické* kvantové mechaniky, bez toho, aniž by předchozí názory byly změněny či zavrženy, tak se i *scholastická metafyzika* spolu s neměnným a někdy *dogmatizujícím* myšlením musí zařadit do většího úhlu pohledu díky novým objevům v bibliotice, antropologii, psychologii a hlavně kosmologii. Církev dnes sama cítí nutnost najít nové cesty k evangelizaci, mnohem obtížnější než kdykoliv předtím, spolu s předtuchou nadcházejících mnohem radikálnějších změn ve společenském chápání 'reality', s nimiž se teologické myšlení bude muset konfrontovat. Celosvětový katolický 'Synod' těchto dní je toho důkazem i znamením.

S touto *premisou* a hlavně výzvou k budoucím pokolením křesťanských

intelektuálů, připomíná autor této studie souběžnost v úsilí o 'nový' náhled na vztah mezi rozumem a vírou u dvou zcela nezávislých filozofů, Kierkegaarda a Wittgensteina, které oddělovala nejen rozdílná geografie, ale i časový úsek historie. Zakladatel křesťanského existencialismu, Søren Kierkegaard, zahájil tradici nutného subjektivismu v případě individuálního vztahu k Bohu, jako obranu proti objektivizujícím snahám Hegelovy filozofie. Kierkegaardovo niterné studium víry jako 'skoku' do '*a-racionálního*', pokorného a *volitivního* přijetí nepochopitelného 'Absolutního Paradoxu' Boha v '*inkarnaci*' nabídl nejen nejdůslednější analýzu poslušnosti a víry starozákonního Abrahama, ale taktéž praktický návod k přechodu od esteticko-etického stádia jedince k nábožensky odevzdanému životu, založeném ne na formální logice, nýbrž na božské 'racionálnosti' Stvořitelova plánu. Jeho křesťanská filozofie zdůrazňuje nekonečnou svrchovanost '*Mysteria*', nevysvětlitelného a neuchopitelného ve své božské podstatě lidským chápáním.

O sto let později, i když z nenáboženských důvodů, ustanovil Ludwig Wittgenstein, ve vsí skromnosti, nemožnost jazykového vyjádření náboženské víry a rituálů, které zařadil do svého 'ne-smyslného' světa, s hlubokým respektem k náboženství jako ke specifické a důležité, byť nepochopitelné

‘formy života’ (*‘Lebensform’*). Stejně jako v případě Kierkegaarda, i on odsunul snahy po ‘formálně-logických důkazech’ víry zcela na vedlejší kolej. V obou případech vystává jasně před očima, to co už tušili Tomáš Akvinský, Duns Scotus, později Kantovská škola, John Newman, a v poslední době Karl Rahner a Richard Swinburne, totiž, že ‘intelekt’ a s ním spojená *‘ortodoxie’* jsou důležitými aspekty náboženství, avšak bez vůle, svobodného rozhodnutí ke ‘skoku víry’ a povinné *‘ortopraxe’* v životě jedince zůstanou v podstatě nedostačující k opravdovému duchovnímu životu.

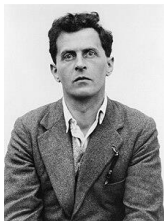
Kromě překvapivých konvergencí kierkegaardovsko-wittgensteinovského pojetí náboženského života v otázce víry a rozumu se zjevuje neuvěřitelná shoda nábožensko-filozofického myšlení obou filozofů s novodobými poznatky kvantové mechaniky poukazující na experimentálně dokázaný fakt, že realita a vše co existuje je mnohem komplikovanější a absurdnější, než si je člověk schopen představit, a co se s odpovídající kierkegaardovsko-wittgensteinovou pokorou musí prohlásit za nepochopitelné metodami formální logiky. V této perspektivě se Kierkegaard i Wittgenstein stávají opravdovými ‘pionýry’ nového myšlení a nové filozofie náboženství, absorbuující předchozí *‘metafyzické’* úvahy jako ‘odrazový můstek’ k novým představám o nekonečném Bohu, jehož stvoření se dnes prokazatelně ukazuje mnohem zajímavější a komplikovanější než veškerá dosavadní filozofická reflexe mohla definovat. V tomto smyslu, představují oba geniální myslitelé překvapivě nadějnou *‘avantgardu’* filozofického uvažování ve shodě s výsledky soudobého vědeckého výzkumu o vesmírné realitě. Filozofie náboženství, stejně jako ‘přirozená’ teologie, vedou nezadržitelně k důkazu, že i když Bůh daroval člověku kapacitu ‘rozumu’, nelze k Bohu ‘dojít’ skrze pouhý intelekt, jak již mimochodem ukázali v praxi bibličtí stavitelé ‘Babylonské věže’.

Wittgenstein: filozoficko-teologické konvergence s ‘iracionalitou’ kvantové reality

Wittgensteinova filozofie, stejně jako Kierkegaardova, vrhá světlo na současné debaty o *‘indeterminismu’* a subjektivitě/objektivitě v kvantové teorii. Tim Andersen došel ve své studii v rámci projektu ‘Nekonečný vesmír’ k závěru, že „klasické interpretace kvantových jevů, které se žádným experimentálně ověřitelným způsobem neodchýlyvaly od existujících teoretických kvantové teorie, nedokázaly vlastně nic vyřešit, protože byly *‘tautologické’*. Nepřidali do vědy nic nového, než aby nám připomněli to, co už víme.”²⁰

²⁰ Srov. s: ANDERSEN, Tim. Wittgenstein, Feynman, and the Limits of Intuition and Objectivity in Quantum Theory. [online]. In: *The Infinite Universe*, 2022/10, s. 2. [cit. 29.12.2023], 2022. Dostupné na:

Je tudíž evidentně cennější přemýšlet 'absurdně', jak to 'dělá' příroda, než se snažit 'přetahovat' kvantovou teorii zpět do říše klasické intuice.²¹ Že důsledky, prokázané experimentálně a vyplývající ze závěrů kvantové mechaniky, jsou paradoxní a z hlediska formálně-logického myšlení 'absurdní', definoval již Richard Feynmann, spolu se zakladateli kvantové teorie Bohrem a Schrödingerem.²² Předností kvantové teorie je, že se pokusila odpovědět tu nejpodstatnější otázku 'co je realita?' na základě seriózního, solidního a trvalého vědeckého výzkumu. Tradičně bylo hledání základní povahy reality součástí *metafyziky* ve filozofii. Kvantová teorie je svým způsobem zapojena do *metafyzického* zkoumání skutečné povahy materiální reality, a vrhla na tento problém velmi cenné světlo. To ukazuje, že *metafyzika* se nemusí omezovat na abstraktní, spekulativní oblast filozofie. Vědecké poznatky kvantové mechaniky odhalily (ironicky) vážnou omezenost samotné vědy, která není 'absolutní', nemůže si nárokovat absolutní jistotu, a hlavně nemůže poskytnout přesnou předpověď na charakter jsoucna, o kterou se snažila a ristotelovské *metafyzika* či klasická newtonovská věda.

Richard Feynman, na rozdíl od mnoha jeho současníků jako byli John Wheeler, David Bohm a jeho předchůdce Albert Einstein, se nezajímal o záchranu kvantové fyziky a z ní vyplývající nové filozofie před 'absurditou'.²³ V každodenním životě triumfuje *pragmatismus* často nad *ontologií*.²⁴ Pokud zaujmeme Feynmanův postoj, bře meno odpovídání na filozofické

<https://medium.com/the-infinite-universe/wittgenstein-feynman-and-the-limits-of-intuition-and-objectivity-in-quantum-theory>.

²¹ Více v: REICHENBACH, Hans. *Philosophic Foundations of Quantum Mechanics*. New York: Dover Publications, 1944, s. 12-14. ISBN 978-0-486-40459-2.

SAKURAJ, J. John. *Modern Quantum Mechanics*. New York: Addison-Wesley, 2000. ISBN 978-1-108473224.

LEWIS, J. Peter. *Quantum Ontology: A Guide to Metaphysics of Quantum Mechanics*. Oxford: University Press, 2016. ISBN 9780190469825.

²² Mnoho vědců a filozofických škol se dnes hlásí s odvahou a zájmem k novému pohledu na vědu, poznání, a důsledkem na 'spirituální' pohled na svět.

²³ Jeho cílem bylo spíše zabránit lidem, aby se jí snažili porozumět kvantovou realitu z hlediska jejich každodenní intuice, alespoň dokud nezískají náhled ze studia matematiky kvantové teorie, jazyka vlnových funkcí a operátorů. V tomto postoji byl Feynman velmi realistický a pragmatický.

Více v: FEYNMANN, P. Richard. *The Meaning of it All: Thoughts of a Citizen-Scientist*. Basic Books, 1998. ISBN 978-0201360806.

²⁴ „Jsme daleko od toho, abychom naznačovali, že realismus je jediným praktickým přístupem v životě, ... utíkáme do 'úkrýtu' pod *nominalismus* a jako realisté vycházíme pouze tehdy, když to naše sociální prostředí vyžaduje.“
Srov. s: ANDERSEN, Tim. Wittgenstein ..., s. 3.

otázky 'proč?' zůstává, i přes obrovské úspěchy vědy a technologie. Totéž naznačil i pozdní Wittgenstein skrze svá zobrazení 'jazykových her' (*Sprachspiel*) ve 'Filozofických výzku mech'.²⁵ Problém subjektivity/objektivitu v poznání reality nastává, když se hluboce podíváme na to, jak 'fakta' vůbec vznikají. Wittgenstein myslí vážně, že nemůžeme mluvit o věcech (stavech), které nejsou ve 'světě'. I kdy bychom mohli mluvit o kvantové mechanice z hlediska částic, měření a výpočtů, jakékoliv filozofické atributy, které přepisují význam tomu, co můžeme pozorovat jako 'skutečné', jsou 'nesmysl'. Ústředním bodem *wittgensteinského* rámce je nutný předpoklad vytvoření měnících se systémů pro 'klasifikaci' před získáním příslušných faktů. Systém pro 'fakta' je lingvistická konstrukce (*wittgensteinovská* 'jazyková hra'), které se učíme účastí v systému, v aktuálním případě v kvantovém systému náhodnosti, *indeterminismu* a pravděpodobnostních (*stochastických*) jevů.²⁶ Nová filozofie kvantové mechaniky vyžadovala nový jazyk, novou logiku a 'jazykovou hru'. Byla požadována nová adjektiva a podstatná jména, nová schémata, nová 'racionality' připouštějící logické rozpory s klasickým pojetím světa. Z *wittgensteinovského* hlediska je to jedno, protože názvy, které dáváme fyzikálním polím jako 'elektromagnetické', 'gravitační' a podobně, jsou jen součástí 'jazykové hry' kvantové fyziky, 'hry' nabízející množství subjektivních 'lokálních' interpretací v nekonečném množství různých náhledů na pravděpodobnostní 'vlnovou funkci' existence.²⁷

Pokud se nám podaří získat intuici z kvantové teorie, otázkou zůstane, jestli této 'absurdní' teorii budeme skutečně 'rozumět'. To bude záležet na tom, co rozumíme pod pojmem 'rozumět'. Wittgensteinův pohled byl takový, že 'rozumět něčemu' znamená vědět, jak dobře 'hrát jazykovou hru', nevylučujíc všechny alternativní 'jazykové hry', jak by si přáli 'hrát' mnozí kvantoví filozofové.²⁸ Závěr z toho je, že jak Wittgensteinův tichý respekt před 'nevysslovitelnou' a mystickou dimenzí kvantové existence, spojený s předchozím Kierkegaardovým odkazem na 'paradox', se jen

²⁵ Více v: WITTGENSTEIN, Ludwig. *Filozofická zkoumání*. Filosofie Praga, 2019. ISBN 978-80-7007-597-5.

²⁶ Ve dvacátých letech minulého století vynalezili kvantoví teoretici nové systémy pro popis polí pomocí pokročilých matematických konceptů, jako jsou nekonečně rozměrné vektory nazývané 'vlnové funkce'. Obvyklejší fakta byla nahrazena nekonečně dimenzionálními operátory na vlnových spojitých funkcích.

Více v: ANDERSEN, Tim. Wittgenstein..., s. 4-5.

²⁷ Názvy ve vytváření nových filozofických systémů nejsou o objektivní realitě, ani o subjektivních smyslových dojmech. Spíše fyzikům říkají, jak mají danou 'hru' hrát.

²⁸ Jen málokdo byl ve 'hře' s fyzikou lepší než Feynman, je možné, že právě on se nejvíce aproximálně přiblížil k porozumění 'nepochopitelného' světa, stvořeného nepochopitelným 'Nekonečným'.

málo liší od nadpřirozených vysvětlení náboženství. Veškerá lidská řeč a činnost jsou rituální, mající 'význam' svou propojeností. Je nemožné se ptát v dnešní fyzice, co znamená 'vlnová funkce', aniž by se specifikovaly jednotlivé (*diskrétní*) činnosti v jejich konkrétních individuálních bodech. Tudiž aktivní (subjektivní) 'činnost' jednoho okamžiku praktické víry (*ortopraxis*) nemůže dát přesně popsatelný, matematicky definovatelný a objektivní model 'náboženské víry'.²⁹

Co nejvíce fascinuje dnešní filozofy v *ontologickém* hledání 'reality' korepondující s nejnovějšími objevy současné fyziky, je objevená synchronizace mezi pohledem Wittgensteina a zakladatele kvantové filozofie, Nielsem Bohrem.³⁰ Bohr i Wittgenstein kladou velký důraz na roli, kterou hrají jazyk v našem přístupu k realitě. Oba zažili stejný pocit, když odborné pohledy na svět nebylo snadné vyjádřit slovy; ve skutečnosti oba zoufali z omezené možnosti vyjádřit cokoliv podstatného slovně. Východním bodem pro analytické srovnání myšlenek dvou velíkáňů je pokrok vědy, zejména fyziky, který nás vede od newtonovského determinismu do současné 'neurčitosti', *kontraintuitivnosti* a paradoxnosti, což jsou vše rysy plynoucí z kvantové mechaniky.³¹ 'Nejistota' vznikající v kvantové teorii zaručeně otvírá nové horizonty našeho poznání reality. Jak vědecká 'zabezpečení', nabízená v devatenáctém století, tak *scholastická* neměnnost *ontologicko-rozumových* argumentů byly pohlceny novým poznáním a staly se speciálním (klasickým) případem v rámci mnohem širšího, navíc zjevně a-racionálního *paradigmatu* vidění světa a vesmíru.

Hlavním představitelem změny filozofického myšlení od 'statického/diskrétního' do 'dynamického/spojitého' je bezesporu právě Ludwig Witt-

²⁹ Kvantová filozofie nabízí možnost přemýšlet o světě nikoli jako o světě plném ostře definovaných pravd, ale spíše jako o místě obsahujícím neščetné možnosti, z nichž každá, stejně jako možnosti v rámci samotné vlnové funkce, může být současně pravdivá i nepravdivá. Podobně ani matematika a její jazyk nerepresentují 'realitu', ale slouží jako důvěryhodný nástroj, který lidem pomáhá orientovat se ve světě. Neurčitost a nemožnost definitivního poznání nejen obohacuje jazyk matematiky s pojmy 'fuzzy' logiky, ale zároveň otvírá více 'dveří' k náboženské víře v Boha, 'Paradoxem' všech paradoxů.

³⁰ Více v: STENHOLM, Stig. *The Quest for Reality: Bohr and Wittgenstein, Two Complementary Views*. Oxford: University Press, 2011. ISBN 978-0-19-872910-5.

³¹ Vývoj nás vede od plně kauzální Maxwellovy teorie, přes statistický chaos tepelné fyziky, 'Kvantová filozofie, kterou je těžké pochopit či 'rozumně' vysvětlit, způsobuje i zhroucení logických struktur předpokládaných pozitivisticky nakloněnými staviteli dobře uspořádaných světů.'

Srov. s: STENHOLM, Stig. *The Quest...*, s. 213-214.

genstein, jehož "Traktát" formálně uzavřel svět logickým způsobem a otevřel prostor k novému konceptu myšlení ve "Filozofických zkoumáních".³² Všechno, co lze říci, má být řečeno, zbytek je povinné "ticho" (*silentium*). V rámci logicko-rozumové konstrukce se zdá, že jeho dílo zachycuje svět v jeho celistvosti, ale i hlubší uvažování vyvolává potřebu jít za hranice logicky "bezpečného" a mluvit o tom, co je považováno za nevysslovitelné, i když v nutných případech.³³ Svět kvantové fyziky musí mít nějakou opodstatněnou existenci, ale jeho charakter se zdá být dán výhradně jeho reakcemi na individuální lidská rozhodnutí. Uvažování o Wittgensteinově přeměně z přísné logické analýzy na vyšetřovatele lidské komunikace se v širší možnosti a omezením běžného jazyka vede k obrazu transformačního světa moderní fyziky, jejímž "prorokem" byl právě Niels Bohr, který obhajoval neúplnou představu o ne-lokálnosti kvantového světa. I když byl jeho *epistemologický* pohled mnoha způsoby zpochybňován, přesto, že epokázal svou užitečnost, žádný konkurent jej nedokázal zatím nahradit.³⁴ Vývoj od logicky a rozumově "uspořádané" jistoty k ne-logickému a *a-racionálnímu* cha-

³² Více v: PIREDDA, Patrizia. Quando a linguagem sai de férias: Relaxao sobre problemas linguísticos em QM através da filosofia de Wittgenstein. [online]. In: *Perspectivas: Revista da Filosofia*, 8/1 2003, s. 263-281. DOI: 10.20873/rpv8n1-67. [cit. 28.12.2023]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/when_language_goes_on_holiday.

ISHIKAWA, Shiro. Wittgenstein's Picture Theory in the Quantum Mechanical Worldview. In: *Journal of Quantum Information Science*, 10(04), 2020, s. 104-125. [online]. [cit. 28.12.2023]. DOI:10.4236/jqis.2020.104007. Dostupné na: <https://www.scirp.org/journal/jqis>.

OMNÉS Roland. A new interpretation of quantum mechanics and its consequences in epistemology. [online]. In: *Foundations of Physics* 25 (4)/1995, s. 605-629. [cit. 4.1.2024]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1007/BF02059008>.

WITTGENSTEIN, Ludwig. *Tractatus logico-philosophicus*. Praha: Oikoymenth, 2017. ISBN 978-80-7298-241-7.

WITTGENSTEIN, Ludwig. *Filozofická zkoumání*. Filosofie Praha, 2019. ISBN 978-80-7007-597-5.

³³ Možnost "uzavřeného" konzistentního logického rámce měla být demonstrována založením matematických systémů Russellem a Fregem. Poslední překážku v cestě postavil však Kurt Gödel, čímž se očekávaná "jistota" při podrobném zkoumání vypařila. Ztráta "naivního" chápání byla v přírodních vědách ještě zřetelnější. Einstein jako první zničil trvalost prostoru a času: pak kvantová fyzika odstranila zbývající zbytky naděje za chytit realitu ve spojení formálně-logicky zavedených symbolů. Extrémně úspěšná kvantová teorie neposkytuje popis naší zkušenosti jako uzavřené totality. Klasický vesmír Newtona a Maxwella byl nahrazen Bohrovým *efemérním* popisem lidského vědění jako *epistemologické* konstrukce (model), jehož vztah ke skutečnosti je přinejlepším "roztříštěný".

³⁴ Wittgenstein a Bohr přinesli analogické reformy metodologie výzkumu. Oba končí přesvědčením, že veškeré skutečné znalosti musí být založeny na běžném jazyce fungujícím jako komunikační prostředek mezi jednotlivci. Bez jazyka nemohou být výsledky experimentů deklarovány veřejně a bez přímé komunikace mezi nimi by skončil vědecký pokrok. Tudiž, Bohr a Wittgenstein velmi podobně deklarují svou vizi *epistemické* aktivity lidí. Více v: STENHOLM, Stig. *The Quest...*, s. 215.

rakterům existence nám zanechává svět 'nejistý' a možná *sémanticky* nedokonale definovaný, ale jak zdůrazňuje opakovaně fyzik Lawrence Krauss, „vesmír zde není proto, aby se nám líbil.“³⁵ „Spolupráce“ mezi Wittgensteinem a Bohrem v mnoha ohledech účinně popisuje celek lidské zkušenosti. I když mnozí považují strukturu kvantové mechaniky za logicky 'nevyhovující' (počínaje samotným Einsteinem), *epistemologicky* zaměřenou a *ontologicky* otevřenou, je nutné tuto novou realitu přijmout s překvapením, ale i s povděkem za to, že Stvořitel nabízí svět, který je stále novější, nepochopitelnější, záhadnější, více fascinující, a především nikdy 'nudný'. *Ontologii* neurčuje zjevně ani ta neúspěšnější *epistemologie*.³⁶

Křesťanský existencialismus a moderní kosmologické myšlení

Je vysoce pravděpodobné, že filozoficko-teologické 'uchoopení' existujících o vesmíru a přiblížení se k myšlení a jednání jeho Stvořitele nebude s rostoucí pravděpodobností možné uspokojivě a definitivně 'rozhodnout' jednou provždy jen *scholastickými* postuláty, odvolávajícími se převážně na 'racionální' schopnosti myslí člověka.³⁷ A to právě díky kvantové revoluci a vědeckého pokroku za posledních sto let. Stejně jako Wittgensteinova, i ranější Kierkegaardova reflexe má co říci k mysterióznímu chování a struktuře vesmíru, otvírajíc další a nové pohledy na zárak stvoření, jehož původní model v klasické mechanice se stává speciálním případem nekonečně širšího pojetí stále překvapivější 'Existence'.

Slavný fyzik Steven Hawking zápasil ve své knize 'Krátká historie času' s problémem 'proč' existuje vesmír, ale stejně jako mnoho jiných před ním, se nikdy nevyhnul možnosti, že nekonečný *prostorčas* má svůj počátek v singularitě 'stvořitelské *Ideje*'.³⁸ Když se podíváme pozorně na Kierkegaardovy spisy a dokumenty, je zcela jasné, že křesťanský filozof

³⁵ Srov. s: KRAUSS, Lawrence. *The Edge of Knowledge: Unsolved Mysteries of the Cosmos*. Post Hill Press, 2023, s. 9. ISBN 978-1637588567.

³⁶ To ponechává scénu otevřenou různým modelům 'reality'. Nic dnes nevylučuje ani ta *nesoteričtější* vyznání a náboženství. To, co víme, nepodporuje vše, co si myslíme, že víme. To tušili a vyznávali Kierkegaard i Wittgenstein, i když upřednosthovali křesťanství jako pravou cestu k 'Pravdě', založené na události *inkarnace*. Situace není zdaleka uspokojivá, ale může to být nakonec ten nejlepší obraz světa, jaký je k dispozici našemu omezenému lidskému intelektu.

³⁷ *Apriorní* i *posteriorní* metafyzicko-kosmologické 'důkazy' (Akvinský, Anselm, Scotus, Swinburne) pomohly k navedení na rozjezdovou 'dráhu' rozumové úvahy o existenci *transcendentního* božství, ale zastavily se před 'iracionálností' nových a nečekaných *ontologických* poznatků o kvantové povaze existence.

³⁸ Více v: WATKIN, Julia. *Kierkegaard's God and Hawking's Universe*. [online]. Religious Experience Research Centre, 1997. ISBN 0 906165 14 8. [cit. 30.12.2023].

Dostupné na: <https://repository.uwtsd.ac.uk/doi/eprint/359/1/RERC2-006-1-WAT.pdf>. HAWKING, Stephen. *A Brief History of Time*. Random House Publishing Group, 1998. ISBN 978-0553380163.

a zakladatel existencialismu předpokládá vesmír definitivně stvořený Bohem.³⁹ Na rozdíl od Hawkinga se však Kierkegaard nesnaží vysvětlit vesmír výlučně pomocí vědy. I když připouští platnost určitých vědeckých snažení, je podezřívavý k pokusům vědců vysvětlit lidskou existenci, a místo toho hlásá teologicko-filozofický 'skok ve víře' k uznání Boha, který stvořil svět z 'ničeho' (*ex nihilo*).⁴⁰ Kierkegaardův vesmír je proto velmi odlišný od toho Hawkingova. Pro Kierkegaarda i slovo 'vesmír' znamená něco jiného: „Celé stvoření slouží a ukazuje pouze na jediného Boha, který je pá-nem všech možností, bedlivě bdí nad stvořením a je do něj zapojen, čímž ukazuje, že základní silou v esmíru je 'láska', kterou nyní Bůh může přijímat i dávat skrze zjeveného Krista. Neko nečná Boží 'Láska' může taktéž používat k vyjadřování jazyk vědy a (kvantové) filozofie.“⁴¹

Přesto lze u Kierkegaarda a Hawkinga nalézt shodu v určitých bodech, i když na rozdílných základech. Kierkegaard by souhlasil s Hawkingem, že vesmír není ani svévolný, ani deterministický, avšak Kierkegaard hovoří o možnosti a nutnosti existence Boha, stvořitele, jenž má nekonečné poznání, i když nepředurčuje budoucnost. Oba myslitelé se shodují v tom, že lidstvo je konečné, omezené, pokud jde o vědění: Hawking poukazuje na faktor Heisenbergovy nejistoty, ale také si uvědomuje, že nárůst specializace ve vědění neznamená, že lidé jsou schopni obsáhnout více než jen malé oblasti poznání.⁴² Jedinec zaujímá své místo v Hawkingově vesmíru jako součást probíhajícího 'proudu' hmoty a energie, zatímco zaujímá 'singularita' spojená s jedinečností lidské osobnosti, je ignorována. Právě zde, v zaměření na subjektivitu víry, si však Kierkegaard přijde na své v tom, že ve svém uvažování objasňuje další otázky, které si klade Hawking bez odpovědí.

Za prvé, Kierkegaard velmi pečlivě rozlišuje mezi 'subjektem' a 'objektem'. N ejenže pohlíží na 'objektivní pravdu' jako objektivně 'nejistou', ale také pečlivě rozlišuje mezi subjektivní pravdou skutečného 'závazku víry' a nejistotou 'objektivní pravdy'. Aby také zabránil záměně objektivující pravdy matematiky s objektivní historickou pravdou, činí rozlišení mezi logickým a existenciálním systémem: logika vede člověka od intelektuálních pokusů dospět ke konečnému historickému 'proč' ohledně v esmíru. Podle Kierkegaarda nevzniká otázka 'proč vesmír' jako problém v oblasti objek-

³⁹ V tom se jak Kierkegaard, tak Wittgenstein shodují s premisou scholastické filozofie.

⁴⁰ Více v: KIERKEGAARD, Søren. *Journals and Papers*. Ed. H. Hong. Indiana University Press. Sv. 3/1967, s. 2806-2818.

⁴¹ Srov. s: WATKIN, Julia. *Kierkegaard's God...*, s. 5.

⁴² *Ibidem*, s. 6-7.

tivního poznání skrze formálně-logické dokazování. Takže zatímco Hawkingova kniha je prostoupena dilematem, zda lze odpovědět na otázku konečného původu vesmíru, Kierkegaard s ohledem na představu Boha-stvořitele objasňuje, že se existence Boha předpokládá *apriori* jako základ víry pro existenciálně-etický náboženský život. Snaha 'dokázat' existenci Boha je pro Kierkegaarda 'absurdní' a tudíž pevně posouvá původce vesmíru ze sféry objektivní do sféry intimně-subjektivní.⁴³

Tím, že Kierkegaard rozlišuje mezi dočasností a věčností a mezi subjektivitou lidské bytosti a objektivitou, poukazuje na možnost jiných nehmotných energií a sil a upozorňuje na význam lidského 'já' (*ego*) pro Hawkingovo myšlení. Na jedné straně nechává prostor další velmi reálné síle, která v popisech pocházejících z oblasti teoretické fyziky vůbec nefiguruje, totiž 'síle lásky' pramenící z říše věčnosti milujícího Ducha. Na druhé straně jeho analýza vlastní existence nastoluje zpochybnující otázník Hawkingovým zdánlivým předpokladům, že člověk jako 'pozorovatel' formuluje zákony a činí objevy pouze prostřednictvím čistě intelektuální nebo myšlenkové stránky osobnosti.⁴⁴ Kierkegaardův model může osvětlit Hawkingovo hledání jednoduchého sjednocujícího 'principu' ('teorie všeho'), i když jiným směrem než zkoumání čtyř základních fyzikálních sil. Namísto hledání sjednocených sil v přírodě by se pro Hawkinga mohlo ukázat jako plodnější prozkoumat pojem Kierkegaardových dvou základních říší vesmíru: 'Nekonečné' dalo základ materiálnímu vesmíru a stalo

⁴³ Pokud se někdo rozhodne věřit v osobního Boha, pak jím není 'věc' v dalekých oblastech časoprostoru nebo za ním, ale 'Subjekt'. Tudíž bytost Kierkegaardova Boha je bytostí čistou, nesobecké, osobní, milující subjektivitu. Bůh a lidé patří do říše subjektu, ačkoli jako syntéza časného a věčného se lidstvo podílí i na objektivním, materiálním aspektu stvoření. Protože existuje kvalitativní rozdíl mezi Bohem a člověkem, což s sebou nese 'paradox', že Bůh je jak nekonečně blízko, tak nekonečně daleko, způsob, jakým může lidská bytost najít Boha jako 'Subjekt' a mít k němu vztah, je na základě osobního vztahu. Aby člověk našel cestu k Bohu, musí jedinec podniknout cestu do 'nitra', sám do sebe, aby objevil a žil tomu, co činí Boha tak nekonečně vzdáleným, totiž faktor vlastní hříšnosti.

⁴⁴ Zejména prostřednictvím svých pseudonymů '*Climacus*' a '*Anti-Climacus*' nastiňuje Kierkegaard své 'já' jako syntézu těla a duše, bytost, která cítí, myslí a chce. Dále, toto počáteční 'já' má potenciál pro věčný život, který může být realizován prostřednictvím správného eticko-náboženského vztahu k ideálnímu 'já' na základě vztahu k Bohu. Kierkegaardův '*Climacus*' by mohl reagovat na Hawkinga, když lituje tendence učinit intelektuální aspekt sebe sama, totiž myšlení, nejvyšším prvkem v osobnosti jedince. Poukazuje na to, že v existenci jsou myšlení, představivost a citění koordinované, zatímco '*Anti-Climacus*' naléhá na důležitost schopnosti představivosti ve vztahu k '*Idealitě*', ale zdůrazňuje, že vůle je nakonec rozhodujícím prvkem naší osobnosti. Podle Kierkegaarda, moderní tendence upřednostňovat význam 'mysli' vnímané exkluzivně jako uvažující nebo racionální činitel je zásadní chyba.

Vice v: KIERKEGAARD, Sören. *Philosophical Fragments*. Princeton: University Press, 1985. ISBN 978-0691020365.

KIERKEGAARD, Sören. *Concluding Unscientific Postscript*. Cambridge: University Press, 2009. ISBN 978-0521709101.

se 'konečným' (člověkem) v 'Paradoxu' vtělení (*inkarnace*). Kierkegaardův obraz vesmíru nabízí představu 'víry' a ukazuje cestu od intelektuálního pozorování k možné volbě existenciálního-praktického závazku ve zkušenosti vášnivého 'skoku víry'.

Iracionální' kvantové reality: Søren Kierkegaard a Niels Bohr

Rekonstrukce evoluce západní fyziky považovala Kantovo formálně-logické myšlení za ústřední bod pro pochopení o statních odvětví (racionální) vědy. Niels Bohr však vycházel z předpokladů, které již byly mimo *kantianismus* a které jej už nepovažovaly za povinný odkaz k následování nebo kritice.⁴⁵ Bohr vychází z filozofie Kierkegaarda, jenž vyměnil abstraktní kantovský subjekt vědeckého, *transcendentálního*, ideálního a univerzálního poznání s jeho intelektuálními kategoriemi a jeho *apriorními* formami, za konkrétně existující 'subjekt', zcela ponořený do jedinečnosti své čistě zkušenosti.⁴⁶ Co se existence individuálního individua subjektu týče, základní zkušenost konkrétně existujícího individua je zkušenost víry, v níž Kierkegaard *anti-metafyzickým* způsobem získává výsledky teologického 'voluntarismu', víry, jejíž zkušenost je zkušeností absolutní lidské 'konečnosti', a která zdůrazňuje hranice lidského 'rozumu'.⁴⁷ Kierkegaard tak rozvíjí radikální filozofii přírody, jejíž chápání vyplývá z absolutní lidské konečnosti a limitovanosti rozumu, zaviněnou lidskou hříšností v augustiniánské definici '*peccatum concupiscentie*', kdy hluboká křesťanská existenciální zkušenost odhaluje strukturu lidské 'existence'.⁴⁸

⁴⁵ Více v: GIANNETTO, Enrico. *Something is rotten in the State of Denmark: Søren Kierkegaard, Niels Bohr e la nascita della fisica quantistica*. [online]. Bergamo: Università degli Studi, 1994. [cit. 30.12.2023]. Dostupné na: <http://orcid.org/0000-0002-6784-2048>. DOI: <https://doi.org/10.13130/2035-7680/12152>.

⁴⁶ Kierkegaard se vrátil ke kritice Huma, s níž Kant začal, ale od ní se pak distancoval. Bohr však odmítl pojmout Kierkegaardův konkrétně existující 'subjekt' jako fyzickou 'subjektivitu' tvořenou množstvím vědeckých nástrojů, které vždy přesahují lidskou zkušenost, spolu s jeho možnou přímou intuící viditelné fyzikální reality.

⁴⁷ Nevzpytatelnost Boží vůle neznamená pouze *apriorní* nepoznatelnost stvoření přírody pouhým rozumem, ale také jistou nahodilost uvnitř stvoření ve všech jeho částech a aspektech: není možné stanovit žádnou nutnost přirozeného 'stávání se', tedy žádný *determinismus* nebo *cauzalitu* mezi událostmi, přesně jak ukázala kvantová fyzika. To otvírá další prostor k následné filozofické debatě o svobodě a svobodné vůli.

⁴⁸ Kierkegaardova filozofie přírody tedy nemá specificky *teisticko-metafyzickou* konotaci, ale je taková, kterou lze nastinit po odstranění všech *metafyzických* předpokladů, a proto je přijatelná i pro ateistu, jako byl Bohr. Kierkegaardova perspektiva tak předčí i Hegelovu historickou konkretizaci lidského vědění: skutečně nelze nijak racionalizovat do té míry, do jaké racionalizace spočívá v reprezentacích nutných souvislostí. 'Stát se' je vždy částečným 'zničením' možností nahrazených realitou ('kolaps' vlnové funkce bytí); minulost není nutná ani poté, co se stala, jinak by byla nutná i budoucnost; 'nutné', typické pro neměnné bytí, nezahrnuje možnost 'stát se', a však opak je pravdou.

V Bohrově modelu atomu je zdůrazněna neurčitost mezi elektromagnetickými a mechanickými proměnnými. V jeho 'planetárním modelu' atomu mohou elektrony rotovat kolem atomového jádra pouze na určitých dráhách s kvantovaným momentem hybnosti, které představovaly stacionární stavy: elektron je možné 'zachytit' pouze ve stacionárních (*diskrétních*) stavech atomu a nikdy v přechodu z jednoho stavu do druhého, což nelze popsat nepřetržitými matematickými funkcemi nebo předvídatelnými kauzálními souvislostmi.⁴⁹ Tyto změny energetických stavů jsou podle Bohra konfigurovány metaforicky jako Kierkegaardovy 'skoky' mezi různými stavy (sférami) lidské existence, 'přeskakujícími' od estetického k etickému a konečně k náboženskému stavu.⁵⁰ Podle Kierkegaarda je to tedy křesťanství, které odhaluje strukturu lidské existence a podle Bohra strukturu *mikrofyzičké* existence, která, unikajíc přímé viditelnosti a zkušenosti, je určitým způsobem předmětem víry. Pro Kierkegaarda tak lze představit realitu mezi (částicovou) přírodou a (božskou) milostí, které jsou 'opačné', ale prezentují se jako doplňkové aspekty jednoho '*Mysteria*'.

Kierkegaard a Wittgenstein: vizionář 'kvantové' víry

Mnoho komentátorů vzalo na vědomí, že Wittgenstein a Kierkegaard jsou stejně 'vinní' tím, že redukují náboženství na pouhé 'žití' života určitým způsobem, což, jak se domnívají, nemůže odpovídat tomu, čemu věřící lidé skutečně věří. Souhlasím s Genií Schönaumbfeldovou v názoru, že je

⁴⁹ Někteří obvinění proti kvantové filozofii neberou v úvahu, že její konceptuální původ spočívá právě u Kierkegaarda v přijetí rozporů, které se projevují ve skutečnosti, ve snaze je nezamaskovat nebo vyřešit v nové syntéze, tudíž v odmítnutí jejich zkrslující racionalizace. Ani princip *non-kontradikce* nelze *apriori* aplikovat na fyzikální realitu a jeho porušení musí být konstituováno v nové experimentální logice. To vše našlo protějšek v Heisenbergově principu neurčitosti, který je považován za efektivní *ontologickou* neurčitost, spojenou s *epistemologickým* omezením. Mnohé pokusy byly učiněny o 'racionalizaci' kvantového chování, ale zatím se nedařilo je zrealizovat.

⁵⁰ Bohr prohlásil, že četl Kierkegaardova díla dnem i nocí a měl v oblíbenou myšlenku spojenou s kierkegaardovskou idejí 'sfér' existence, jejíž tři stupně jsou vnímány jako soustředné sféry: volný elektron odpovídá stádiu 'náboženského' života, skutečné svobody; elektron v základním stavu odpovídá 'estetickému stádiu' vázanému na potěšení a hřích; elektron ve vyšším excitovaném stavu odpovídá stádiu 'etického' života. Mezi jednou a druhou fází života a elektronem je stejná propast a elektron musí udělat 'skok', stejně jako lidská bytost v případě víry. Elektron může přejít do vyššího stavu pouze prostřednictvím 'světla', které ho osvětluje a dává mu tu energii jako při přechodu z etického života do náboženského života, který není kontinuální a který není možný pro samotný elektron jako pro samotného člověka, bez potřebného 'světla'. Tato zajímavá úvaha není srozumitelná racionálně ani mechanicky. 'Světlo' (Kierkegaardův 'Bůh') k dodání energie jak pro elektron, tak pro člověka, je stejně nepředvídatelné jako 'Milost' (*Gratia*). Při přechodu do vyššího stupně nabývá chování elektronu/jedince 'singularit' a není z hlediska pravidel srozumitelné. Jedinečnost existence, jak ji křesťanství chápe, představuje pochopení jedinečnosti existence částic, jež tvoří strukturu hmoty.

Srov. s: GIANNETTO, Enrico. *Something is rotten...*, s. 184.

to chybné a je to čiastočne dôsledok toho, že sme boli uchvátení dvoma vyčerpávajúcimi *dichotomiemi* scénářů: buď lze náboženské přesvědčení 'vyplatiť' propozične (realismus), nebo 'redukovat' pouze na zaujetí určitého druhu postoje (anti-realismus). Existuje však mnoho oblastí diskurzu, kde je toto strohé buď/nebo (*aut-aut*) prostě nevhodné, včetně etiky a estetiky. Myslím si, že jedním z hlavních motivačních faktorů v pozadí Wittgensteinovy pozdější filozofie bylo ukázat, že neexistuje nic takového jako prostě 'žít život určitým způsobem' a přitom nevěřit jistým věcem. Skutečné přesvědčení nelze nikdy oddělit od jeho důsledků vyvolaných v životě člověka. To je důvod, proč například Wittgenstein zastává názor, že idealismus nebo globální skepticismus nejsou ve skutečnosti dobrý začátek, jelikož vše redukuje v posledním kroku na to, že 'mluví' určitým způsobem, aniž by to znamenalo nějaký praktický rozdíl.

Víru a 'formu života' ('*Lebensform*'), která je jejím domovem, nelze od sebe oddělit. Neexistuje nic takového, jako věřit něčemu ve 'vakuu' - bez kontextu - pokud si člověk nemyslí, že věřit se rovná držení určitého mentálního obrazu před svou myslí.⁵¹ Wittgenstein souhlasí s Kierkegaardem, že křesťanské učení se zabývá především (individuálním) životem jednotlivce a způsobem, jakým jednotlivec přemýšlí a hodnotí svůj život, nikoli myslí spekulativního filozofa hledající formální důkazy, které by nikdy nevyvinuly dostatečnou motivaci pro tak drastickou životní změnu, jakou vyžaduje křesťanství.⁵² Proto by se oba filozofové shodli, že cesta 'objektivit', i když žít v církevním společenství a vázaná výhradně k povinným pravidlům *ortodoxie*, vede někdy na scestí, a ne k pravé víře.⁵³

Nazývat zakladatele existencialismu, Sorena Kierkegaard, a jeho 'jazykového' následníka Wittgensteina, 'iracionalistou', by bylo tradičním stereotypem, bez důkladnějšího studia, dokazuje C. S. Evans, mezi dalšími.⁵⁴ Kierkegaard byl 'kritikem' rozumu či snahy po pochopení náboženské víry, podobně jako byl svým způsobem o století později i Wittgenstein,

⁵¹ Více v: SCHÖNBAUMSFELD, Genia. *Confusion of the Spheres: Kierkegaard and Wittgenstein on Philosophy and Religion*. Oxford: University Press, 2007, s. 151-168. ISBN 978-0199229826.

⁵² V důsledku toho není pravda, že Wittgenstein a Kierkegaard popírají, že náboženství lidé věří jiným věcem než lidé bez vyznání - zdaleka ne. Co však popírají, je, že tato přesvědčení mohou mít jakýkoli smysl zcela nezávisle na 'formě života', která jim dává smysl. V tomto ohledu je zajímavé poznamenat, že Wittgenstein, na rozdíl od Kierkegaard, jenž byl podle všeho posedlý svými 'hříchy', se přesto nemohl stát skutečně 'věřícím' člověkem v obvyklém smyslu slova. Zdá se tedy, že tvrzení, že pouze vědomí viny může člověka donutit ke křesťanství, vynechává něco docela zásadního. Nezbytné je nejen vědomí hříchu, ale také víra, že hříchy budou nakonec odpuštěny Vykypitelem.
Srov. s: WITTGENSTEIN, Ludwig. *Culture and Value...*, s. 33.

⁵³ Více v: SCHÖNBAUMSFELD, Genia. *Confusion of the Spheres...*, s. 147.

⁵⁴ Srov. s: EVANS, C. Stephen. Is Kierkegaard an Irrationalist? Reason, Paradox, and Faith. In: *Religious Studies*, 1989; 25(3), s. 347-362. [online]. Dostupné na:

především v raném *traktátovském* období. Nicméně, je nutné argumentovat, že Kierkegaardova kritika rozumu ohledně víry nepoukazuje na '*irracionalismus*', a že obvyklé nařčení z *fideismu*, rezonující mimochodem i u Wittgensteina, jako kompletní zavržení logické konzistence, je hlubokým omylem.⁵⁵ Většina myslitelů, kteří nazývali Kierkegaarda iracionalistou, zakládali svá tvrzení na jeho pojmu 'paradoxu' ve spojení s křesťanskou vírou.⁵⁶

Víra je konfliktní slovo. Kierkegaard vyznával, že „víra v Boha a její boj se světem není boj mezi myšlenkou a pochybností, nebo mezi myšlenkou a myšlenkou, nýbrž je bojem charakteru“.⁵⁷ Dánský filozof dokazoval, že víra není primárně záležitostí intelektu, nýbrž víra je 'vášeň' (*ardor*), která utváří osobní 'charakter'. Nicméně, z faktu, že víra není *apriori* intelektuální, nevyplývá, že víra nemá intelektuální důsledky. Podle Kierkegaarda je víra aspektem celé osobnosti jedince, esenciální k nabytí náboženského poznání. Navíc, lidský rozum má svoje limity a je rozumné tyto limity vlastního rozumu rozpoznat a přijmout. To jsou základní dvě témata Kierkegaardova postoje ohledně filozofie náboženství. Cílem této úvahy není ponižít rozum či eliminovat rozum z diskuze o filozofických aspektech náboženství v případě existenciálních postojů. Lidský rozum má určité své hranice a bylo by velmi nereálné a 'nerozumné' snažit se tyto hranice nějakým způsobem přirozeně determinovat.⁵⁸ Víra je především individuální a soustřeďuje se na důvěru, totiž důvěru v to, co Bůh řekl a ustanovil, i když to naším limitovaným rozumem nepojmeme.⁵⁹

Racionalismem' čili vírou postavenou čistě na rozumové reflexi, budeme zvažovat přístup, ve kterém je víra 'podrobena' rozumu: všechny aspekty

<https://doi.org/10.1017/S0034412500019892>.

⁵⁵ Někteří pojímali Kierkegaarda jako *iracionalistu*, protože v něm viděli představitelů radikálních voleb a arbitrárních skutků vůle jako předpokladu a základu etického života. Mezi filozofy představuje tuto pozici stále žijící katolický filozof Alasdair MacIntyre.

Více v: MacINTYRE, Alasdair. *After Virtue*, 2nd ed. Notre Dame, Indiana: University Press, 1984, s. 36-50.

⁵⁶ Více v: KIERKEGAARD, Sören. *Philosophical Fragments*...1985.

⁵⁷ Srov. s: KIERKEGAARD, Sören. *Journals and Papers*. Přkl. E.Hong. Bloomington: Indiana University Press. Sv. II, 1970, s. 13-14.

⁵⁸ Víra má specifické významy nejen v náboženském, nýbrž i v sekulárním kontextu. Často krát mluvíme o tom, že věříme někomu nebo něčemu. Mluvíme o tom, že máme víru v osobního lékaře, víru v politického *leadera*, nebo také víru ve vědu či v nějaký nový lék na léčení nemoci. Mluvíme také o víře jako o jistém aspektu nebo stupni nejistoty. V náboženském kontextu je termín 'víra' často krát použit jako *synonym* pro náboženství. Víra se používá k popisu určité množiny charakteristik týkajících se právě náboženství.

⁵⁹ Mnozí také myslí, že víra zna mená dobrovolné podřízení se individua některým náboženským příkazům a ustanovením. V této práci je používán význam 'víry' v intimnějším křesťanském smyslu, kdy 'náboženství' zahrnuje především důvěru, víru a poslušnost. Je pochopitelné, že víra v náboženském smyslu vyžaduje propozice, i když 'propozice víry' neřadí kompletně náboženskou víru.

náboženství musejí být ovládány rozumem. Představitelem směru byl Bertrand Russell, typický 'evidencialista', který požadoval důkazy a pragmatická vysvětlení víry a odmítal veškeré snahy o přechod do *transcendentní* roviny. Dalším příkladem racionalismu byl John Locke z osvětského období nebo v současnosti Richard Swinburne, kteří zakládají víru převážně na schopnostech rozumového uvažování⁶⁰ Opačným směrem k racionalismu čili rozumovému pojetí všeho je *fideismus*, z něhož byl nařčen jak Kierkegaard, tak později Wittgenstein. Naším úkolem je také dokázat, že v obou případech je takové nařčení nedostatečně podloženo, vysoce diskutabilní, a téměř jistě nepravdivé.⁶¹ Křesťanským autorem, který je často citován v textech jako klasický příklad *fideismu*, je právě dánský myslitel z 19. století Sören Kierkegaard píšící často pod pseudonymem 'Johannes Climacus'. Ve svém 'Postscriptu' nabízí různé důvody proč náboženská víra, především křesťanská víra, by neměla být založena čistě na rozumu.⁶²

Jeden z podpůrných argumentů k obhajobě kierkegaardovské pozice, analyzovaných Robertem Adamsem, je tzv. 'aproximační argument'.⁶³ Jeho podstatou je, že racionální 'evidence' o historické události, tudíž i té křesťanské, nemůže být nikdy více než pouhá aproximace. To znamená, že evidenci pro historickou víru nikdy nelze dokonale vytvořit bez nějaké možnosti chyby.⁶⁴ Avšak, jak zdůrazňuje Kierkegaard, zájem náboženské víry se týká 'Nekonečná'. To znamená, že zapojení se náboženské osoby do úsilí o 'věčnost' má nelimitovaný charakter vyplývající z touhy po 'Nekonečnu'. Pro takový druh nekonečného zájmu by dokonce i minimální možnost chyby mohla být problémem, jelikož se jedná o možnost 'Spásy'. Lze říci, že se jedná o neměřitelnost mezi touhou individua po jistotě, po evidenci, s rozumem, který by takovou evidenci nabídl.⁶⁵ Víra a rozum

⁶⁰ Některé aspekty víry jsou poznatelné rozumem, jiné lze rozpoznat a získat bádáním skrze přirozené fakulty, které máme. U Locka je nám přirozený rozum dán a musí hrát podstatnou roli, nejenom tedy zjevení, které je samo od sebe nedostačující.

Více v: EVANS, C. Stephen. *Faith Beyond Reason*. W.B. Eerdmans Publishing Company, 1998, s. 7-11. ISBN 0-8028-4555-X.

⁶¹ Příkladem *fideismu* byl už Tertulian třetího století, který trval na striktním oddělení víry y Boha, zjeveného skrze Abraháma a biblických patriarchů, od 'boha ve filozofování'.

⁶² Více v: KIERKEGAARD, Sören. *Concluding Unscientific Postscript...*, 2009.

⁶³ Srov. s: ADAMS, Robert. *The Virtú of Faith and Other Essays in Philosophical Theology*. Oxford: University Press, 1987, s. 106-110. ISBN 978-0195041460.

⁶⁴ Srov. s: KIERKEGAARD, Sören. *Concluding Unscientific Postscript ...*, s. 30.

Více v: KIERKEGAARD, Sören. *Philosophical Fragments...*, s. 79-86.

⁶⁵ To není snadné. Ani ti nejlepší odborníci nemohou překonat propast mezi 'kvantitativním' charakterem této evidence a 'kvalitativním' charakterem závazku, který pravá víra vyžaduje. I historické poznání samo o sobě přináší pouze aproximaci, nikdy stoprocentní 'jisi-

jsou tedy nesouměřitelné, ve smyslu, že nemají společnou 'míru' umožňující je nějakým způsobem spojit dohromady.⁶⁶

Dalším bodem v 'kauze' rozum vs. víra v Kierkegaardově 'Postskriptu' je argument 'odkladu' stojící na bázi, že racionální vztah ke světu je vždy 'otevřený'. Ať se snažíme, jak se snažíme trávit dlouhý čas s hledáním 'evidence', je vždy potenciálně možné, že se v budoucnu objeví další (nová) evidence.⁶⁷ Důsledkem by musela být náboženská víra jako 'jistota' posouvána do nedohledna a nekonečně odsouvána až do neurčitosti. Aby naše rozhodnutí pro 'víru s evidencí' nebylo odsouváno, muselo by být učiněno pokusně a připraveno na změnu každý okamžik. Avšak křesťanská víra, jak říká Kierkegaard ústy svého fiktivního 'Climacuse', potřebuje a vyžaduje právě takové rozhodující odhodlání k jejímu přijetí, v opravdové nejistotě 'skoku víry' do 'Neznáma'.⁶⁸

Druhým podkladem k obhajobě Kierkegaardovy pozice, předloženým Adamsem, je argument nazývaný 'argument vášně'.⁶⁹ Objektivní racionalita nemůže zaručit 'jistotu', kterou požaduje víra. Zdá se, že víra naopak potřebuje objektivní nejistotu, protože víra vyžaduje risk. Víra je vždy riskantní; bez risku není víry.⁷⁰ Křesťanská víra je vírou ve vtělení nekonečného Boha do 'konečného' člověka, což je jedinečný a neopakovatelný 'Absolutní paradox' *par excellence*. Taková víra tedy opravdu vyžaduje, aby obsah víry byl vskutku 'absolutní', jelikož běžně se Bůh člověkem nestává.⁷¹ Hlavním důvodem - v existenciálním filozoficko-teologickém myšlení - proč rozum a víra jsou nesouměřitelné, je, že náš rozum je 'poškozen' lidskou slabostí a hříšností, což je také důvod teologický. Jestliže hovoříme o Bohu jako 'Pravdě' a hledáme kategorie k nalezení 'Pravdy', ty musí být dány 'zvenčí', darovány Bohem. Křesťanství má hlavní důraz na hledání 'Pravdy', ne *parciálních* 'pravd' a nechce pouze vidět filozofické propozice či hypotézy, nýbrž něco aplikovatelného v praktickém ži-

totu'. Tato argumentace je tudíž znkem nesouměřitelnosti mezi vírou a rozumem, protože na bázi tohoto argumentu je právě tvrzení, že víra požaduje druh 'jistoty', která nemůže být dána čistým rozumem.

⁶⁶ Více v: EVANS, C. Stephen, *Faith Beyond Reason...*, s. 12.

⁶⁷ Všechny diskuze týkající se historicity biblických údajů, včetně debat o existenci Boha, trvají už mnoho let a neukazují, že by byly definitivně uzavřeny, či že by přinášely konečné definitivní tvrzení.

⁶⁸ Více v: EVANS, C. Stephen. Kierkegaard's 'Fragments' and 'Postscript': The Religious Philosophy of Johannes Climacus. In: *Humanities Press International Inc*, 1989. ISBN 978-0391036062.

⁶⁹ Více v: ADAMS, Robert. *The Virtú of Faith...*, s. 115-119.

⁷⁰ Více v: EVANS, C. Stephen. *Faith Beyond Reason...*, s. 12-13.

⁷¹ Argumenty 'proti' rozumu, jako primárního základu víry, jsou podle Kierkegarda převážně jazykového charakteru. Kierkegaard dává konceptuálně přednost argumentu týkajícího se 'charakteru' křesťanské víry.

votě subjektu, něco, co by šlo zapojit, *inkorporovat* doslova do praktického života.⁷² Filozofie náboženství má zřejmě v zásobě další ohromující překvapení, připravené od nekonečného Stvořitele, který chce a vyžaduje od věřících i nevěřících hlubší přemýšlení o jeho 'Existenci', jež vede ke stále dokonalejšímu poznávání Boha.

Závěr

Kierkegaard, spolu s Wittgensteinem, se snažili poukázat na fakt, že víra není primárně záležitostí intelektu, nýbrž 'vášně' a 'skoku do mysteriózního Neznáma', utvářející osobní 'charakter' v duchovním životě. Víra je konfliktní slovo. Kierkegaard vyznával, že víra je boj o 'charakter' individua. Nicméně, z faktu, že víra není *apriori* intelektuální, nevyplývá, že víra nemá intelektuální důsledky. Podle Kierkegaarda je víra aspektem celé osobnosti jedince, esenciální k nabytí náboženského poznání, přiznávající limity vlastního rozumu a schopná rozpoznat vlastní existenciální paradoxnost. To je společným jmenovatelem s poznatky 'šokující' kvantové reality, a to jsou základní témata Kierkegaardova postoje ohledně filozofie náboženství. Cílem reflexe, jak zdůrazněno, nebylo ponížít rozum či eliminovat rozum z diskuze o filozofických aspektech náboženství u Kierkegaarda/Wittgensteina. Znovu je třeba zdůraznit, že lidský rozum má určitě své hranice a bylo by velmi nereálné a 'nerozumné' snažit se tyto hranice nějakým způsobem přirozeně determinovat.⁷³ V náboženské víře jde na prvním místě o víru individuální, která se soustřeďuje především na důvěru, totiž důvěru biblického Abrahama v to, co Bůh řekl a ustanovil.⁷⁴ Opačným směrem, k racionalismu čili k výhradně rozumovému pojetí všeho, je *fideismus*, z něhož byl nařčen jak Kierkegaard, tak později Wittgenstein. V obou případech je takové nařčení nedostatečně podloženo a vysoce diskutabilní, jak dokazuje *tomista* Cornelio Fabro či Stephen Evans ve svých studiích.⁷⁵

⁷² Snaha nebo úsilí 'rozumovat' nad *transcendentními* realitami byla popsána již ve spisech Tertulliana, Augustína, Lutera, a ve dvacátém století u Karl Bartha.

⁷³ Víra má specifické významy nejen v náboženském, nýbrž i v sekulárním kontextu. Často krát mluvíme o tom, že věříme někomu nebo něčemu. Mluvíme o tom, že máme víru v osobního lékaře, víru v politického *leadera*, nebo také víru ve vědu či v nějaký nový lék na léčení nemoci. Mluvíme také o víře jako o jistém aspektu nebo 'stupni' nejistoty. V náboženském kontextu je termín 'víra' častokrát použit jako *synonym* pro náboženství. Víra se používá k popisu určité množiny charakteristik týkajících se právě náboženství.

⁷⁴ Mnozí také myslí, že víra znamená dobrovolné podřízení se individua některým náboženským příkazům a ustanovením. Víra v křesťanském smyslu zahrnuje především důvěru, víru a poslušnost. Je pochopitelné, že víra v náboženském smyslu vyžaduje propozice, i když 'propozice víry' nedefinují kompletně náboženskou víru.

⁷⁵ Více v: EVANS, C. Steven. Kierkegaard and the Limits of Reason: Can There Be a Responsible Fideism? [online]. In: *Revista Portuguesa de Filosofia*, 64 (2/4), s. 1021 – 1035. [cit. 25.10.2023]. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/40419599>.

Primární zájem náboženské víry se týká 'Nekonečna'. Existuje neměřitelnost mezi touhou jednotlivce po jistotě a rozumem, který by takovou evidenci nabídl. Víra a rozum jsou *per se* filozoficky nesouměřitelné, stejně jako i důsledky kvantové filozofie jsou nekompatibilní s formálně-logickým uvažováním *aristotelovsko-newtonského* myšlení. Více jak po sto letech od objevu kvantové reality veškeré existence nebyla ještě nalezena metoda k jejímu vyvrácení.⁷⁶ Důvodem její *a-racionality*, stejně jako v případě náboženské 'paradoxnosti' víry, by mohlo být fakt, že v obou případech se 'konečno' setkává s 'Nekonečnem'.⁷⁷ Jestliže hovoříme o Bohu jako 'Pravdě' a hledáme kategorie k nalezení 'Pravdy', ty musí být dány 'zvenčí', darovány Bohem. Myšlenky existencialistů nacházejí současně uplatnění v náboženském a filozofickém diskurzu, zejména při smiřování křesťanské víry s tajemnými jevy, jako je kvantová fyzika. Nabízejí rámec pro přijetí 'a-racionality' víry ve zdánlivě *iracionálním* světě a podporují smysluplné dialogy na průsečíku víry, rozumu a vědeckého bádání. Církev dnes sama cítí nutnost najít nové cesty k evangelizaci, mnohem obtížnější než kdykoliv předtím, spolu s předtuchou nadcházejících mnohem radikálnějších změn ve společnosti a v pohledu na vesmír, s nimiž se filozoficko-teologické myšlení bude muset nevyhnutelně konfrontovat. Intuitivně se ohledně limitovanosti lidského rozumového poznání vyjádřila už nestarší kniha Bible, kde Job říká: „Až sem můžeš dojít, ale dál ne, tady se musí tvé hrdé vlny zastavit“ (Job 38:11).

P. ThLic. RNDr. JIŘÍ KUČERA CSP. Ph.D. (nar. 1959)

Vysokoškolské studia absolvoval na Palackého Univerzitě v Olomouci, kde v roce 1984 obhájil doktorát z numerické matematiky. V roce 1988 emigroval do Itálie, kde vystudoval filozofii a teologii na Lateránské univerzitě a sociální komunikace u *Società San Paolo*. V roce 1994 byl vysvěcen na kněze kardinálem Silvestrinim v Římě a inkardinován do sekulárního institutu Milánských Paulínů, známého jako *Compagnia di San Paolo*. Po čtyřletém farářování v římské farnosti Sv. Benedikta získal stipendium na Biblický institut v americkém Oregonu, kde ukončil studia doktorátem v

FABRO, Cornelio. Foi et raison dans l'oeuvre de Kierkegaard. [online]. In: *Revue de sciences philosophiques et theologiques*, sv. 32, No. 3/1948, s. 169-206. [cit. 4.11.2023]. Librairie Philosophique. Dostupné na: <https://www.jstor.org/stable/44410576>.

⁷⁶ Hlavním důvodem pro Kierkegaard a Wittgensteina, proč rozum a víra jsou nesouměřitelné, je, že náš rozum je 'poškozen' lidskou hříšností, což je také důvod teologický. Jestliže hovoříme o Bohu jako 'Pravdě' a hledáme kategorie k nalezení 'Pravdy', ty musí být dány 'zvenčí', darovány Bohem.

⁷⁷ *Finitum non potest comprehendere infinitum.*

roce 2002. Během desetileté práce učitele matematiky na několika křesťanských školách v Texasu byl také administrátorem farnosti *Holy Family* v Corpus Christi. Od roku 2008 učil statistiku a matematickou analýzu na vysokých školách v jižním Texasu. V roce 2013 obdržel místo profesora statistiky a matematické analýzy v Bostonu.

Zájmová činnost - během školských studií absolvoval housle na lidové konzervatoři v Olomouci, (7 let byl sekundistou Foersterova smyčcového kvarteta v Olomouci). V Americe působil jako houslista texaské filharmonie v Austinu a později byl členem orchestru *Manchester Symphony*, stát *New Hampshire*.

V březnu 2016 se vrátil zpět do vlasti, do olomoucké arcidiecéze. V současné době působí jako duchovní správce ve farnostech Valašská Polanka, Pozdřechov a Lužná. Přednáší, publikuje a vyučuje filozofii na Katolické univerzitě v Ružomberoku

Zasvěcení Ruska Panně Marii a agrese Ruska na Ukrajině

PhDr.ThLic. Štěpán Filip, Ph.D. OP

Přspěvek na téma "Význam zasvěcení Ruska Neposkvrněnému Srdci Panny Marie dne 25. března 2022" se věnuje významnému tématu a vztahu k fatimskému poselství a zasvěcení Ruska Panně Marii k ruské agresi na Ukrajině.

„Nakonec mé Neposkvrněné Srdce zvítězil“ Význam zasvěcení Ruska Neposkvrněnému Srdci Panny Marie dne 25. března 2022

Přelomovou událostí roku 2022 bylo zasvěcení Ruska Neposkvrněnému Srdci Panny Marie. Následující příspěvek se bude snažit přiblížit toto zasvěcení, jeho význam i to, co mu předcházelo a co k němu vedlo.

Událost metafyzického významu

Brzy po zahájení ruské invaze na Ukrajinu, dne 25. března 2022, o slavnosti Zvěstování Páně, papež František v chrámu sv. Petra v Římě zasvětil celé lidstvo, Církev a zvláště Rusko a Ukrajinu Neposkvrněnému Srdci Panny Marie. Ve spojení s ním vykonali toto zasvěcení biskupové a kněží celého světa spolu s řeholníky, řeholnicemi a zástupy věřících. Jedna a tatáž modlitba zasvěcení se tak vznášela k nebi – k Panně Marii – z tisíců, ba miliónů úst a srdcí. Není také nevýznamný den zasvěcení: 25. březen je nejenom den vtělení Božího Syna, ale podle tradice i den Abrahámovy oběti a Kristovy smrti na kříži.⁷⁸

Je to událost, která nenaplnovala první stránky novin – maximálně zaujímala první stránky katolických novin a časopisů – a také se zdá, že po zasvěcení vše jelo a jede ve starých kolejích a že se nic výrazně nezměnilo: válka na Ukrajině dál pokračovala a pokračuje. Opravdu se to jen „zdá“, neboť ve skutečnosti je to událost metafyzického významu, jak se vyjádřil historik Roberto de Mattei⁷⁹; je to zasvěcení, které spojuje nebe a zemi,

⁷⁸ Srov. Joseph RATZINGER, *Duch liturgie*, přel. Petr a Markéta Kolářovi, Brno: Barrister & Principal 2006, s. 88. Toto spojení Zvěstování a Kristova kříže potvrzují mimořádné události na dvou místech v Itálii, ke kterým dochází, pokud Velký pátek připadne na 25. března: relikvie trnu Pánovy koruny v bergamské obci San Giovanni Bianco rozkvétá malými rudými květy a tatáž relikvie v městě Andrii krvácí. Věrohodnost tohoto zázraku, který nastal naposledy v roce 2016 a k němuž má dojít přibližně až v roce 2157, potvrdili tamější biskupové.

⁷⁹ Srov. „San Pietro 25 marzo 2022: L'importanza metafisica di un evento,” <https://www.corrispondenzaromana.it/san-pietro-25-marzo-2022-limportanza-metafisica-di-un-evento/> (zveřejněno 23. 3. 2022, cit. 16. 5. 2022). Slovo „metafyzický“ je zde užíváno v širším slova smyslu.

jak je pro změnu označila italská spisovatelka a teoložka Luisella Scrosati⁸⁰: zlomová událost dějin.

Zasvěcení, které bylo s napětím očekáváno

Zastavme se nejprve u obřadu zasvěcení v chrámu sv. Petra v Římě. Po intenzivní kající bohoslužbě, kdy se papež vyzpovídal a pak zpovídal a kdy spolu s ním zpovíдалo mnoho kněží a vyzpovíдалo se tolik přítomných lidí, nastal samotný akt zasvěcení.⁸¹ Papež se modlil před sochou Panny Marie Fatimské a občas k ní pozvedal oči: jejich pohledy se tak setkávaly. Modlitba byla poměrně dlouhá, kající, ale její jádro, kolem něhož všechno ostatní kroužilo jako hvězdy kolem slunce, spočívalo v jedné jedině větě: „*Matko Boží a Matko naše, proto slavnostně svěňujeme a zasvěčujeme tvému Neposkvrněnému Srdci nás samotné, Církev a celé lidstvo, zvláště Rusko a Ukrajinu.*“⁸² Dříve, než papež tato nejdůležitější slova modlitby zasvěcení pronesl, se na chvíli odmlčel. Jakoby svět a samotný Bůh s napětím v tichu očekávali jejich vyslovení – podobně jako svět a samotný Bůh s napětím očekávali odpověď Panny Marie na zvěstování archanděla Gabriela, které se toho dne oslavovalo. Toto odmlčení bylo tedy podobné oné chvíli ticha mezi archandělovým poselstvím a Mariinou odpovědí: „Jsem služebnice Páně, ať se mi stane podle tvého slova!“ (Lk 1,38)⁸³

Dovršení předchozího procesu

Slova zasvěcení Ruska Neposkvrněnému Srdci Panny Marie, vyslovená papežem, biskupy a kněžími celého světa, „nespadla z nebe“, ale jsou dovršením dlouhého a mnohdy bolestného předchozího procesu; zpečetěním tolika a tolika modliteb, obětí a úsilí. Pokusme se nyní tento předchozí proces vykreslit: vysvitne tak jasněji, že zasvěcení Mariinu Srdci je skutečně událostí „metafyzického“ významu.

⁸⁰ Srov. „Il popolo, il Papa e Maria: La consacrazione riunisce Cielo e terra,“ <https://lanuovabq.it/it/il-popolo-il-papa-e-maria-la-consacrazione-riunisce-cielo-e-terra> (zveřejněno 26. 3. 2022, cit. 27. 4. 2024; čes. vyd.: „Lid, papež a Maria: Zasvěcení spojuje nebe a zemi,“ přel. Roman Cardal, *RC Monitor*, 19, č. 7 [2022], s. 8-9).

⁸¹ Srov. *Acta Apostolicae Sedis [= AAS]*, 114 (2022), s. 462-464.

⁸² *Ibid.*, s. 464: „Noi, dunque, Madre di Dio e nostra, solennemente affidiamo e consacriamo al tuo Cuore immacolato noi stessi, la Chiesa e l'umanità intera, in modo speciale la Russia e l'Ucraina.“

⁸³ Srov. L. SCROSATI: «Il popolo, il Papa e Maria» (čes. vyd.: s. 8).

Vzývání Královny míru a fatimské zjevení

V bazilice Santa Maria Maggiore v Římě stojí na boku socha Panny Marie, Královny míru. Jaký je její původ? V roce 1917 byl svět ve válce, v První světové válce, v tzv. „Velké válce“: ve válce, která zabýjela a ničila tolik a tolik lidí, měst a obcí. Tehdejší papež Benedikt XV. velmi usiloval o dosažení míru, ale jeho výzvam nebylo vládci tohoto světa – s výjimkou našeho císaře bl. Karla – nasloucháno. Když byl takto odmítnut, obrátil se o pomoc k nebi: dne 5. května 1917 vzýval Matku Boží o mír a nařídil, aby se do lorelánských litanii vložila prosba: *Regina pacis, ora pro nobis!* („Královno míru, oroduj za nás!“).⁸⁴ A právě při té příležitosti nechal umístit její sochu do baziliky Santa Maria Maggiore.⁸⁵

Nebe, které papeže Benedikta XV. k vzývání Panny Marie jako Královny míru přivedlo, odpovědělo: o osm dní později, dne 13. května 1917, se v zapadlém kouty Evropy, u vesnice Fatimy v Portugalsku, třem pasáčkům Lucii, Františkovi a Hyacintě poprvé zjevila Panna Maria a během následujících měsíců toto zjevení celkem pětkrát opakovala.⁸⁶

⁸⁴ Srov. BENEDIKT XV., „List *Il 27 aprile 1915* kard. Pietru Gasparrimu o neustálém vyprošování míru od Ježíše Krista na přimluvu jeho nejsvětější Rodičky Marie“ (5. 5. 1917), AAS, 9 (1917), s. 265-267 [zvláště s. 266].

⁸⁵ Srov. Santiago CANTERA MONTENEGRO, „Dimensión social de la Realeza Mariana: Benedicto XV y Santa María, «Reina de la Paz»,“ *Verbo*, č. 447-448 (2006), s. 609-620; Giacobbe ELIA, *Il segreto di Fatima: Salvati da una profezia*, Milano: Sugarco 2011, s. 24-26.

⁸⁶ Základním pramenem pro poznání Fatimy jsou vzpomínky sestry Lucie: srov. kritické vydání těchto vzpomínek: LUCIA DE JESUS, *Memórias*, ed. Cristina Sobral, Fátima: Santuário de Fátima 2016 (čes. vyd.: *Sestra Lucie hovoří o Fatimě: Vzpomínky sestry Lucie*, 2. vyd., Fátima: Secretariado dos Pastorinhos 2007). K nim můžeme připojit důležitý soubor dokumentů KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Fatimské poselství*, in *Enchiridion Vaticanum 19: Documenti ufficiali della Santa Sede 2000*, Bologna: Edizioni Dehoniane 2004, č. 974-1021: s. 524-569 (čes. vyd.: Praha: Sekretariát České biskupské konference 2000). Z velmi bohaté druhotné literatury o Fatimě je třeba na prvním místě zmínit rozsáhlé dílo, jakousi „fatimskou Sumu“ od MICHELA DE LA SAINTE TRINITE: *Toute la vérité sur Fatima 1: La science et les faits*, 6. éd., Saint-Parres-lès-Vaudes: La Contre-Réforme Catholique 1984; *Toute la vérité sur Fatima 2: Le secret et l'Église (1917-1942)*, 2. éd. augmentée, Saint-Parres-lès-Vaudes: La Contre-Réforme Catholique 1986; *Toute la vérité sur Fatima 3: Le troisième secret (1942-1960)*, 3. éd., Saint-Parres-lès-Vaudes: La Contre-Réforme Catholique 1986. Srov. také shrnutí tohoto veledíla: FRANÇOIS DE MARIE DES ANGES, *Fatima, salut du monde*, Saint-Parres-lès-Vaudes: La Contre-Réforme Catholique 2007. Z další literatury vybíráme alespoň následující tituly: Casimir BARTHAS, *La Virgen de Fátima*, 13. ed., Madrid: Rialp 2009; Andrew APOSTOLI, *Fatima for Today: The Urgent Marian Message of Hope*, San Francisco: Ignatius 2010; CARMELO DE COIMBRA, *Um caminho sob o olhar de Maria: Biografia da Irmã Maria Lúcia de Jesus e do Coração Imaculado, O. C. D.*, 2. ed., Marco de Canaveses: Edições Carmelo 2017; Luciano Coelho CRISTINO, *As aparições de Fátima: Reconstituição a partir dos documentos*, Fátima: Santuário de Fátima 2017; João Scognamiglio Clá Dias, *Alla fine, il mio Cuore Immacolato trionferà*, Mira (Venezia): Associazione Madonna di Fatima 2017; Yves CHIRON, *Fatima: VÉRITÉS et légendes*, Paris – Perpignan: Artège 2017; Manuel Fernando SILVA, *Pastorinhos de Fátima*, 3.ª ed., Prior Velho: Paulinas 2017 (čes. vyd.: *Pašáči z Fatimy*, přel. Alena Režná, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2012).

V souvislosti s těmito zjeveními a s Ruskem je zajímavé poukázat na významné časové shody:⁸⁷ Když dne 17. července 1917, tj. čtyři dny po třetím fatimském zjevení, došlo v Rusku k první nezdařené bolševické revoluci, a když dne 13. října téhož roku, tedy v den posledního fatimského zjevení, rozhodl Lenin o další revoluci, která se pak bohužel podařila, nikdo nepředpokládal, k jakým nedozrým a hrozivým důsledkům tato revoluce povede – nikdo kromě Matky Boží. Tak i tato skutečnost potvrzuje pravdivost slov kardinála Tarcisia Bertone o tom, že zjevení Panny Marie ve Fatimě je nejvíce prorockým z novodobých zjevení Panny Marie:⁸⁸ ono vrhá ostré prorocké světlo také na neblahou úlohu Ruska v dějinách minulého století i v současnosti.⁸⁹

Prorockví o Rusku

Jméno Ruska zaznělo – udeřilo jako blesk z čistého nebe – ve Fatimě poprvé při již zmiňovaném třetím zjevení dne 13. července 1917. Tehdy Maria sdělila vizionářům své vrcholné poselství v podobě tzv. Velkého tajemství o třech částech. S Ruskem se setkáváme v druhé části tajemství, neboli v druhém fatimském tajemství:

„Jestliže lidé udělají to, co vám řeknu, mnohé duše se zachrání a navrátí se jim pokoj. Válka se schyluje ke konci; nepřestanou-li však urážet Boha, začne během pontifikátu Pia XI. jiná, ještě horší. Až uvidíte noc ozářenou neznámým světlem, vezte, že je to velké znamení, které vám Bůh dává, že se chystá potrestat svět za jeho zločiny skrze válku, hlad a pronásledování Církve i Svatého Otce. Aby se jí zabránilo, budu žádat o zasvěcení Ruska mému Neposkvrněnému Srdci a o smírné přijímání o prvních sobotách. Budou-li přijaty moje požadavky, Rusko se obrátí a bude mír; když se tak nestane, rozšíří své bludy po světě a bude podněcovat války a pronásledování Církve. Dobří lidé budou mučeni, Svatý Otec bude muset hodně trpět, mnohé národy budou zničeny. Nakonec mě Neposkvrněné Srdce zvítězí. Svatý Otec mi zasvětil Rusko, které se obrátí, a světu bude dopřáno údobí míru.“⁹⁰

⁸⁷ Srov. Joaquín María ALONSO, *Fátima ante la Esfinge: El mensaje escatológico de Tuy*, Madrid: Sol de Fátima 1979, s. 88-89.

⁸⁸ Srov. „Presentazione,“ in KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Fatimské poselství*, č. 974-985: s. 524-531 [zde č. 976: s. 524] (čes. vyd.: s. 3-8 [zde s. 3]): „Fatima è senza dubbio la più profetica delle apparizioni moderne.“

⁸⁹ O místě Ruska ve fatimském zjevení – vedle obecné literatury o Fatimě uvedeně výše – srov. především: J. M. ALONSO, *Fátima ante la Esfinge*; IDEM, *Doctrina y espiritualidad del mensaje de Fátima*, Madrid: Arias Montano 1990, „XIV. Fátima y Rusia,“ s. 237-253, „XV. Consagración y conversión de Rusia,“ s. 255-272.

⁹⁰ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, *Fatimské poselství*, č. 988: s. 536 (čes. vyd.: s. 12): „Se fizerem o que eu disser salvar-se-ão muitas almas e terá paz. A guerra vai acabar, mas se não deixarem de ofender a Deus, no reinado de Pio XI começará outra peor. Quando virdes

Dnes je zřejmé, že jako se naštěstí naplnila první část proroctví a První světová válka brzy poté, v roce 1918, skončila, tak se také naneštěstí kvůli neobrácení lidí naplnily i další části proroctví o vypuknutí jiné, ještě hroznější Druhé světové války v roce 1939, připravované a předjímané již určitými událostmi v roce 1938, zvláště anšlusem Rakouska, a o ničivém působení Ruska: o rozšíření jeho komunistických bludů a o jeho podněcování válek, pronásledování Církve, mučení dobrých lidí a ničení národů. Jednalo se o tajemství, které Panna Marie výslovně zakázala zveřejnit. I když sestra Lucie činila určité narážky na toto tajemství již předtím, zveřejnila (první a) druhé fatimské tajemství až v roce 1941, a to ve své třetí vzpomínce z 31. srpna⁹¹ a ve své čtvrté vzpomínce z 8. prosince⁹². Stalo se tak na příkaz Mons. Josého Alveše Correia da Silva, biskupa z Leirie,⁹³ o němž samotná vizionářka napsala v dopise svému zpovědníkovi: „Tento příkaz mě zasáhl do hloubi duše jako záblesk světla, protože mi říkal, že přišel čas, kdy mám vyjít dvě části tajemství [...]“⁹⁴ K publikování druhého tajemství s jeho proroctvím o Rusku došlo tedy v době, kdy se Sovětský svaz přesel ve Druhé světové válce na druhou stranu fronty a připojil se ke Spojencům. Jako by samo nebe chtělo varovat před velkým nebezpečím tohoto spojenectví.⁹⁵

Vidění v Tuy

Jak to Panna Maria předpověděla v červnu 1917, František a Hyacinta zemřeli jako mladí, a to na španělskou chřipku, která po První světové válce

uma noite, alumiada por uma luz desconhecida, sabei que é o grande sinal que Deus vos dá de que vai a punir o mundo de seus crimes, por meio da guerra, da fome e de perseguições à Igreja e ao Santo Padre. Para a impedir virei pedir a consagração da Rússia a meu Imaculado Coração e a comunhão reparadora nos primeiros sábados. Se atenderem a meus pedidos, a Rússia se converterá e terão paz, se não, espalhará seus erros pelo mundo, promovendo guerras e perseguições à Igreja, os bons serão martirizados, o Santo Padre terá muito que sofrer, várias nações serão aniquiladas, por fim o meu Imaculado Coração triunfará. O Santo Padre consagrar-me-á a Rússia, que se converterá, e será concedido ao mundo algum tempo de paz.”

⁹¹ Srov. „Vzpomínku třetí,“ 2, in LÚCIA DE JESUS, *Memórias*, s. 187 (čes. vyd.: s. 119-120). Luis Kondor SVD, původní editor vzpomínek, je rozdělil a jejich příslušné části označil římskými a arabskými číslicemi. My se tohoto dnes již klasického rozdělení, přitomného i v českém překladu, držíme, i když v kritickém originálním vydání, na něž většinou odkazujeme, se nenachází.

⁹² Srov. „Vzpomínku čtvrtou,“ II, 5, in LÚCIA DE JESUS, *Memórias*, s. 232-233 (čes. vyd.: s. 171-172).

⁹³ O tomto biskupovi srov. Luciano Coelho CRISTINO, „Silva, José Alves Correia da (1872-1957),“ in: Carlos A. Moreira AZEVEDO – Luciano Coelho CRISTINO (edd.), *Enciclopédia de Fátima*, Estoril: Princípio 2007, s. 535-539.

⁹⁴ V dopise P. José Bernardu Gonçalvesovi SJ. Cit. in: *Memórias da Irmã Lúcia I*, 13. ed., Fátima: Secretariado dos Pastorinhos 2007, s. 119 (čes. vyd.: *Sestra Lucie hovoří o Fatimě*, s. 117): „Esta ordem calu-me no fundo da alma como um raio de luz, dizendo-me que era chegado o momento de revelar as duas primeiras partes do segredo [...]“

⁹⁵ Srov. MICHEL DELA SAINTE TRINITÉ, *Toute la vérité sur Fatima 2*, s. 479-482.

skosila milióny životů na celém světě.⁹⁶ Splnění toho, co nejsvětější Panna slíbila v druhém fatimském tajemství, se tak týkalo jen samotné Lucie, tehdy řeholní sestry sv. Doroty⁹⁷: v případě svatého přijímání o prvních sobotách to bylo dne 10. prosince 1925, kdy se jí zjevila Panna Maria s Ježíškem ve španělském, respektive galicijském městě Pontevedra, a v případě zasvěcení Ruska Mariinu Neposkvrněnému Srdci ve vidění, kterého se jí dostalo v galicijském městě Tuy v noci z 13. na 14. června 1929. Během něho viděla Nejsvětější Trojici a Pannu Marii, která jí řekla:

„Přichází okamžik, kdy Bůh žádá Svatého Otce, aby v jednotě se všemi biskupy světa vykonal zasvěcení Ruska mému Neposkvrněnému Srdci. Slibuje, že je tímto zachráni.“⁹⁸

Jak mohla prostá řeholní sestra předat toto poselství samotnému papeži? Sestra Lucie o něm nejprve informovala svého zpovědníka, jezuitu José Bernarda Gonçalvese, který pak napsal dopis Mons. da Silva, biskupovi v Leiriie. Když biskup nereagoval, podařilo se mu s velkou pravděpodobností sdělit žádost papeži Piovi XI. Ten se tak o ní dozvěděl někdy mezi zářím 1930 a srpnem 1931.

Přelom roku 1930 a 1931 byl ideální pro vyslyšení žádosti: byla to skutečná „hodina Boží“, totiž prozřetelnostní hodina Fatimy, jejího oficiálního schválení; hodina Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a Neposkvrněného Srdce Mariiina, rozvoje jejich účty na celocírkevní úrovni; hodina Ruska, zvláštěního předmětu proseb Církve. Papež Pius XI. však prosbě nevyhověl: byl to velký papež, velký bojovník proti totalitním režimům své doby, ale jeho postoj k soukromým zjevením byl spíše opatrný.⁹⁹ Nařídil sice již předtím, aby se o slavnosti sv. Josefa, dne 19. března 1930, konala v chrámě sv.

⁹⁶ O této chřípce srov. Harald SALFELLNER, *Španělská chřípka: Příběh pandemie z roku 1918*, přel. Pavel Cink, Praha: Vitalis 1918.

⁹⁷ V roce 1948 přestoupila s povolením papeže do kláštera karmelitánek v Coimbre.

⁹⁸ „Texto do pedido da Consagração da Rússia,” in *Memórias da Irmã Lúcia I*, s. 195-196 (čes. vyd.: „II. dodatek: Prosbá o zasvěcení Ruska Neposkvrněnému Srdci Panny Marie,” in *Sestra Lucie hovoří o Fatimě*, s. 189-190); „É chegado o momento em que Deus pede para o Santo Padre fazer, em união com todos os Bispos do Mundo, a Consagração da Rússia ao Meu Imaculado Coração, prometendo salvá-la por este meio.” Původní text o vidění Tuy, který sestra Lucie sepsala zřejmě 13. května 1936, se nezachoval. Zachoval se však přepis tohoto textu, který v roce 1941 ručně učinil její už uvedený zpovědník P. José Bernardo Gonçalves SJ. O vidění v Tuysrov. také: J. M. ALONSO, *Fátima ante la Esfinge*; Manuel de SANTIAGO y GONZÁLEZ, *Sor Lucía en Tuy: Visión de la Santísima Trinidad (13-VI-1929)*, Madrid: San Román 2021, a další obecnou literaturu o Fatimě uvedenou výše. Autor si také dovoluje odkázat na svůj článek „Fatima: Zjevení v Tuy,” *RC Monitor*, 14, č. 21 (2017), s. 6-7.

⁹⁹ Srov. G. ELIA, *Il segreto di Fatima*, s. 29-59.

Petra v Římě smírná pobožnost za urážky Boha v Rusku, ale zasvěcení Ruska Mariinu Srdci na ni nenavázalo.¹⁰⁰

Zjevení v Rianjo

V srpnu 1931 byla Lucie poslána svými představenými do přímořského městečka Rianjo nedaleko Pontevedry. Nebyla na tom zdravotně nejlépe a potřebovala si odpočinout. Bydlela v domě přátel a chodívala se modlit do tamější kaple Panny Marie. V ní se jí dostalo vnitřního sdělení. Náš Pán si jí v souvislosti s negativním postojem Pia XI. stěžoval:

„Nevyhověli mé žádosti!... Jako francouzský král toho budou litovat, ale to už bude pozdě. Rusko rozšíří mezitím své omyly po světě, vyvolá války a pronásledování Církve. Svatý Otec bude muset hodně trpět.“¹⁰¹

Kristus Pán zde tudíž ukazoval na analogii mezi nevyslyšením proseb Nejsvětějšího Srdce Ježíšova francouzským králem Ludvíkem XIV. na konci XVII. století, jež mělo za následek tzv. Velkou francouzskou revoluci, a nevyhověním prosbám o zasvěcení Ruska Mariinu Srdci a rozšířením komunismu.¹⁰²

Sestra Lucie však neustávala ve svých snahách o to, aby došlo k zasvěcení Ruska. Ve svém dopise Otci Gonçalvesovi z 18. května 1936 píše o tom, že se ptala Pána, proč neobrátl Rusko bez toho, že by papež učinil zasvěcení. A Pán jí odpověděl:

„Protože chci, aby celá má Církev uznala toto zasvěcení jako triumf Mariina Neposkvrněného Srdce, aby se následně rozšířila jeho úcta a aby se po boku pobožnosti k mému božskému Srdci dostalo místo pobožnosti k tomuto Neposkvrněnému Srdci.“ „Ale, můj Bože, Svatý Otec mi neuvěří, když ty sám jím zvláštním osvětlením nepohneš!“ Na to Pán řekl: „Svatý Otec! Modli se velmi za Svatého Otce! On to učiní, ale bude již pozdě. A přesto Mariino Neposkvrněné Srdce musí spasit Rusko. Je mu svěřeno.“¹⁰³

Tato slova Pána Ježíše sestře Lucii také ukazují na smysl zasvěcení Ruska Neposkvrněnému Srdci Panny Marie: Rusko je mu svěřeno; Rusko mu

¹⁰⁰ Srov. MICHEL DE LA SAINTE TRINITÉ, *Toute la vérité sur Fatima 2*, s. 321-344, 527-529.

¹⁰¹ *Memórias da Irmã Lúcia I*, s. 196 (čes. vyd.: *Sestra Lucie hovoří o Fatimě*, s. 190); „Não quiseram atender ao Meu pedido!... Como o rei de França, arrepender-se-ão e fá-la-ão, mas será tarde. A Rússia terá já espalhado os seus erros pelo mundo, provocando guerras, perseguições à Igreja: O Santo Padre terá muito que sofrer.“

¹⁰² Srov. MICHEL DE LA SAINTE TRINITÉ, *Toute la vérité sur Fatima 2*, s. 344-349.

¹⁰³ In: António Maria MARTINS (ed.), *Documentos de Fátima*, Porto: L. E. 1976, s. 415; „Porque quero que toda a Minha Igreja reconheça essa consagração como um triunfo do Coração Imaculado de Maria, para depois estender o Seu culto e pôr, ao lado da devoção do Meu Divino Coração, a devoção deste Imaculado Coração.“ „Mas, meu Deus, o Santo Padre não me há-de crer, se Vós mesmo o não moveis com uma inspiração especial.“ „O Santo Padre! Ora muito pelo Santo Padre. Ele há-de fazê-la, mas será tarde! No entanto, o Imaculado Coração de Maria há-de salvar a Rússia. Está-Lhe confiada.“

patří; je to uznání a vyznání toho, že Maria má vládu na Ruskem, že je jeho Královnou, tak mocnou a mateřsky láskyplnou.

Zasvěcení Marinu Srdci v roce 1942

Dne 13. července 1936 vypukla ve Španělsku občanská válka s nebyvalým pronásledováním Církve: prorocká slova Matky Boží z 13. července 1917 o neblahém působení Ruska se zde začínala naplňovat.¹⁰⁴ I tyto události jistě přispěly k tomu, že v březnu 1937 biskup da Silva konečně napsal o výzvě k zasvěcení Ruska papeži Piovi XI.¹⁰⁵ Učinil tak prozřetelnostně dva týdny před tím, než papež publikoval svou antikomunistickou encykliku *Divini Redemptoris*¹⁰⁶ a pár měsíců před uveřejněním kolektivního dopisu španělských biskupů biskupům celého světa o válce ve Španělsku dne 1. července 1937.¹⁰⁷ Později, na konci června 1938, požádali papeže o zasvěcení světa Neposkvěšenému Srdci Panny Marie všichni portugalští biskupové.¹⁰⁸ Avšak i v těchto případech Pius XI. bohužel prosbu nevyšlyšel. Dne 25. ledna 1938 se objevila na obloze neobvyklá záře, která podle prockých slov Panny Marie ohlášila blížící se Druhou světovou válku. Ta skutečně vypukla v září 1939, když Německo a Sovětský svaz hned po uzavření vzájemného paktu o neútočení – paktu Ribbentrop-Molotov¹⁰⁹ – společně napadly Polsko.

Vzhledem k Druhé světové válce se někdy Fatimě předhazuje, že podtrhává negativní úlohu Ruska a mlčí o ničivém působení německých nacistů. I nové výzkumy v sovětských tajných archívech však potvrdily, že Druhá světová válka, „válka Hitlerova“, byla spíše a především „válkou Stalínovou“.¹¹⁰

¹⁰⁴ Z početné literatury o náboženském pronásledování ve Španělsku srov. především kláscické dílo biskupa Antonia MONTERO MORENO, *Historia de la persecución religiosa en España 1936-1939*, 2. ed., Madrid: Biblioteca de Autores Cristianos 2004 (BAC Normal 204).

¹⁰⁵ Srov. A. M. MARTINS (ed.), *Documentos de Fátima*, s. 522.

¹⁰⁶ Byla publikována přesně dne 19. března 1937. In: AA5, 29 (1937), s. 65-106 (čes. vyd. in: Pius XI., *Antitotalitní encykliky*, ed. a přel. Ctirad Václav Pospíšil, Praha: Krystal OP 2015, s. 79-122).

¹⁰⁷ In: A. MONTERO MORENO, *Historia de la persecución religiosa*, s. 726-741 (čes. vyd.: přel. Ladislav Jehlička, in: *Náboženské pronásledování ve Španělsku*, Praha: Ladislav Kuncif 1937, s. 205-242). Srov. také MICHEL DE LA SAINTE TRINITÉ, *Toute la vérité sur Fatima 2*, s. 407-415, 529-531.

¹⁰⁸ Srov. A. M. MARTINS (ed.), *Documentos de Fátima*, s. 523; MICHEL DE LA SAINTE TRINITÉ, *Toute la vérité sur Fatima 2*, s. 433.

¹⁰⁹ O tomto paktu srov. především Roger MOORHOUSE, *The Devils' Alliance: Hitler's Pact with Stalin 1939-1941*, New York: Basic Books 2014 (čes. vyd.: *Aliance mezi ďáblý: Hitlerův pakt se Stalinem 1939-1941*, přel. Petr Kotouš, Praha: Argo 2017).

¹¹⁰ Srov. MICHEL DE LA SAINTE TRINITÉ, *Toute la vérité sur Fatima 2*, s. 437-441. Srov. také a především zásadní historickou studii Seana McMEEKINA, *Stalin's War: A New History of World War II*, New York: Basic Books 2021.

Během této války se sestra Lucie obrátila s další výzvou na nového papeže Pia XII., a to ve svém dopise z 2. prosince 1940.¹¹¹ Poprvé došlo k jejímu vyslyšení. V roce 1942 Pius XII. dvakrát zasvětil svět a nepřímě Rusko Neposkvrněnému Srdci: učinil tak ve svém radiovém poselství do Portugalska dne 31. října 1942 na závěr jubilejního roku u příležitosti 25. výročí fatimského zjevení¹¹² a o slavnosti Neposkvrněného početí Panny Marie, dne 8. prosince téhož roku, v bazilice sv. Petra v Římě. I když zde chybělo zapojení biskupů celého světa, nebe alespoň jistým způsobem odpovědělo: došlo ke zvratu ve válce a nacisté, kteří do té doby na plně čáře vítězili, začali prohrávat.

Zasvěcení Neposkvrněnému Srdci v roce 1952

V roce 1945 nastal tolik očekávaný mír, ale byl to do značné míry *pax sovietica* – „sovětský mír“. Sovětský svaz využil toho, že po svém obsazení Německem dne 24. června 1941 přešel z nacistické strany¹¹³ na opačnou stranu Spojenců a se souhlasem západních mocností ovládl mnohé země, kde podle Mariiných prorockých slov rozšířil své komunistické bludy. Následky byly děsivé: 2 800 000 ruských uprchlíků se dostalo do komunistických rukou, 800 000 lidí bylo zastřeleno a 1 500 000 odvečeno na Sibiř.¹¹⁴ Papež Pius XII. s obětmi komunistického útlaku velmi soucťil a dne 7. července 1952 publikoval svůj apoštolský list *Sacro vergente anno*, adresovaný národům Ruska, v kterém zasvětil Rusko Neposkvrněnému Srdci Panny Marie.¹¹⁵ Také v tomto případě odpověď nebe nedala na sebe dlouho čekat: dne 5. března 1953 nenadále zemřel Stalin.

Zasvěcení v roce 1984

Další významné události jsou spojeny s papežem sv. Janem Pavlem II.¹¹⁶ Dne 13. května 1981, tedy o svátku Panny Marie Fatimské, byl na něho na náměstí sv. Petra spáchán atentát.¹¹⁷ To, že Sovětský svaz byl hlavním

¹¹¹ Srov. MICHEL DE LA SAINTE TRINITE, *Toute la vérité sur Fatima 2*, s. 457-473.

¹¹² Srov. AAS, 34 (1942), s. 317-319.

¹¹³ Sovětský svaz oficiálně zastával neutrální pozici, ale ve skutečnosti byl jeho postoj pronacistický, neboť Německu výrazně pomáhal. Nelze také zapominat, že uzavření paktu Ribbentrop-Molotov otevřelo cestu k napadení Polska.

¹¹⁴ Srov. FRANÇOIS DE MARIE DES ANGES, *Fatima, salut du monde*, s. 254-256.

¹¹⁵ Srov. AAS, 44 (1952), s. 505-511.

¹¹⁶ O sv. Janu Pavlu II. a Fatimě srov. AURA MIGUEL, *Segredo que conduz a papa: A experiência de Fátima no pontificado de João Paulo II*, S. João do Estoril: Principia 2000 (čes. vyd.: *Fatimské tajemství a Jan Pavel II.*, přel. Jindra Hubková, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2008).

¹¹⁷ Srov. ANTONIO PREZIOSI: *Il Papa doveva morire: La storia dell' attentato a Giovanni Paolo II*. Cinisello Balsamo (Milano): San Paolo, 2021, a především *Agca non era solo: Sul coinvolgimento dei servizi segreti comunisti nell' attentato a Giovanni Paolo II*. Red. Michal Aleksander Brywczyński. Katowice: Instytut Pamięci Narodowej; Warszawa: Gość Niedźwiedzi 2008.

strůjcem tohoto atentátu, je takřka jisté. Jak na základě pečlivých a rozsáhlých výzkumů píše polský historik Andrzej Grajewski, „iniciátorem zločinu byl podle mého nejhlubšího přesvědčení komunistický režim v Moskvě: *vedení sovětské strany*, tedy generální tajemník [...] Leonid Brežněv a jeho okolí, zejména předseda Výboru státní bezpečnosti (KGB) Jurij Andropov.“¹¹⁸

Ruka atentátníka byla ruka velmi zkušeného střelce a jistě by papeže zastřelila, kdyby zde nebyla jiná, neviditelná ruka Panny Marie, která střelu zvrátila. Sv. Jan Pavel II. si byl toho velmi dobře vědom, a proto pečlivě prostudoval materiály o Fatimě, v následujícím roce putoval do Fatimy, aby Panně Marii poděkoval, a chtěl dostat výzvam nejsvětější Panny. Dne 25. března 1984 (opět 25. březen!) ve spojení s biskupy celého světa přistoupil k zasvěcení světa a zvláštěním, i když zavinitým způsobem Ruska Neposkvrněnému Srdci Panny Marie.

V tomto případě byla reakce nebe zvlášť výmluvná: O padesát dní později, dne 13. května 1984, tedy opět o svátku Panny Marie Fatimské a v den třetího výročí atentátu, v Severomorsku, sovětské jaderné základně na Severním moři, vypukl požár s následnou velkou explozí, která zničila tamější jaderný arzenál. Sovětský svaz tak přišel o značnou část svých zbraní a nemohl rozpoutat válku, jak to předtím zamýšlel. I sestra Lucie v jednom rozhovoru řekla: „Zasvěcení uskutečněné na náměstí sv. Petra v roce 1984 zachránilo svět před jadernou válkou, která měla vypuknout v roce 1985.“¹¹⁹

Současná situace Ruska

Koncem osmdesátých a na počátku devadesátých let minulého století pak následoval pád komunismu a rozpad Sovětského svazu, kolosu na hliněných nohou. Mnozí jásalí a zdálo se, že proroctví z 13. července 1917 se naplnilo: že papež zasvětil Rusko Neposkvrněnému Srdci Panny Marie, to se obrátilo a světu bylo dopřáno údobí míru. Současná ruská invaze na

zielny, 2020: tato kniha obsahuje příspěvek prokurátora Michala Skwary o oficiálním polském vyšetřování atentátu a studii historika Andrzeje Grajewského sepsanou na základě tohoto vyšetřování.

¹¹⁸ «Sul coinvolgimento dei servizi segreti comunisti nell'attentato a Giovanni Paolo II». In: *Agca non era solo*, s. 289-437 [zde s. 381]; „L'istigatore del delitto, nella mia più profonda convinzione, è stato il regime comunista di Mosca: *la direzione del partito sovietico*, e quindi il segretario generale [...], Leonid Brežnev, e il suo ambiente, e in particolare il presidente del Comitato per la Sicurezza dello Stato (KGB), Jurij Andropov.“

¹¹⁹ O této události srov.: W[o]jc[eh] Z[ubkowiec], „Ozvěna,“ *Apoštol Božeho milosrdenství*, 8, č. 1 (2013), s. 22-23.

Ukrajinu a další skutečnosti nám však jasně ukazují na to, že tento pohled byl příliš optimistický.

Byl sice vytažen meč zabodnutý do těla Ruska – přestalo být komunistickým a ateistickým státem – ale zůstávají mnohé rány, které někdy velmi krvácejí. Není se čemu divit, neboť při desítkách miliónů lidí, kteří byli zavraženi a zahynuli v sovětských gulazích, není v této zemi rodiny bez obětí tohoto teroru či jejich katů.¹²⁰ Rány se neuzdravují, neboť se Rusko se svou komunistickou minulostí nevyrovnalo, ale prostě ji anulovalo.¹²¹

Je sice velkou změnou k lepšímu, že v Rusku zavládla náboženská svoboda, ale pravoslavná církev v duchu svých „tradic“ nepřestává poklonkovat státu. Tomu může odpomoci jen návrat Ruska do lůna katolické Církve, v kterém má podle výkladu bl. kardinála Ildefonse Schustera, milánského arcibiskupa.¹²² Otce Joaquína María Alonso, zřejmě největšího znalce Fatimy,¹²³ a dalších spočívat právě obrácení Ruska. Ostatně toto obrácení Ruska již na počátku XIX. století proročkovala bl. Anna Maria Taigi, trinitářská terciářka a velká mystička.¹²⁴

Úpinost zasvěcení 25. 3. 2022: očekáváme naplnění příslibu

Zasvěcení Ruska Neposkvrněnému Srdci dne 25. března 2022 bylo tou nejlepší odpovědí Církve na nastíněnou nynější situaci Ruska. Oproti předchozím zasvěcením, která nebyla dokonalá – chybělo zapojení biskupů celého světa nebo Rusko nebylo výslovně zmiňováno –, bylo zde všechno: Bylo zde zasvěcení Neposkvrněnému Srdci Panny Marie; byl zde papež s biskupy celého světa; bylo zde výslovně zmíněno Rusko. Připojení Ukrajiny je zcela legitimní, a to nejenom vzhledem k současným tamějším dramatickým událostem, ale zvláště kvůli tomu, že Kyjev je kolébkou ukrajinské a ruské křesťanské víry a civilizace.¹²⁵ Jak píše již jmenovaná Luisella Scrosati, „je objektivně obtížné tvrdit, že způsob, jímž bylo provedeno zasvěcení Církve, světa a zvláště Ruska a Ukrajiny Neposkvrněnému Srdci

¹²⁰ Srov. Vladimír JAKOVLEV, „URSS, un trauma che non passa ancora,“ <https://www.lanuouevropa.org/storia/2022/12/16/urss-un-trauma-che-non-passa-ancora/> (zveřejněno 16. 12. 2022, cit. 27. 4. 2024); Roberto de MATTI, „I crimini della Čeka: Un passato che pesa sulla Russia di oggi,“ <https://www.corrispondenzaromana.it/i-crimini-della-ceka-un-passato-che-pesa-sulla-russia-di-oggi/> (zveřejněno 1. 2. 2023, cit. 27. 4. 2024).

¹²¹ Srov. Alain BESANÇON, *Svatá Rus*, přel. Josef Mlejnek, Brno: CDK 2015, s. 15. Pro pochopení současné politické situace v Rusku srov. knihu velké odbornice na toto téma: Françoise THOM, *Comprendre le putinisme*, Paris: Desdée de Brouwer 2018 (čes. vyd.: *Jak chápat putinismus*, přel. Karla Korteová, Praha: Pulchra 2021).

¹²² Srov. „Guardate il sole!“ *Rivista Diocesana milanese*, 31 (1942), s. 297-298.

¹²³ Srov. *Fátima ante la Esfinge*, s. 121-126; *Doctrina y espiritualidad del mensaje de Fátima*, s. 270-271.

¹²⁴ Srov. Sandro MANCINELLI, *Vita e profetie della beata Anna Maria Taigi*, Feletto Umberto – Tavagnacco (Udine): Segno 2016, s. 84.

¹²⁵ Srov. Roberto de MATTI, „Il significato e le conseguenze della consacrazione del 25 marzo,“ <https://www.corrispondenzaromana.it/il-significato-e-le-conseguenze-della-consacrazione-del-25-marzo/> (zveřejněno 30. 3. 2022, cit. 16. 5. 2022).

Panny Marie, neodpovídá tomu, co přesvatá Panna požadovala ve Fatimě.¹²⁶

V zasvěcení je tak uložen nesmírný duchovní kapitál, který nemůže nepřinést hojně plody. Slavný a již citovaný příslib Panny Marie: „Nakonec mé Neposkvrněné Srdce zvítězí. Svatý otec mi zasvětil Rusko, které se obrátí, a světu bude dopřáno údobí míru,“ je nepodmíněný a zcela jistý.¹²⁷ Papež konečně zasvětil Rusko. Očekáváme tedy s odevzdaností do Boží prozřetelnosti a trpělivostí obrácení Ruska, tj. jeho návrat do lůna katolické Církve – a spolu s ním zřejmě i to, že Rusko, které bylo předtím propagátorem ateismu po celém světě, se nyní stane šířitelem katolické víry. Očekáváme mír, zvláště na Ukrajině.

Očekáváme to a toto očekávání podporujeme prostředky spásy a míru, k nimž Fatima vybízí: modlitbou, zvláště modlitbou růžence, úctou k Eucharistii, svatou zpovědí, obětmi.

„Nakonec mé Neposkvrněné Srdce zvítězí!“

PhDr. ThLic. Štěpán Maria Filip, Th.D., je členem české provincie dominikánského řádu. Vyučuje fundamentální a dogmatickou teologii jako pověřený profesor (*Professore incaricato*) na Papežské univerzitě sv. Tomáše Akvinského (*Angelicum*) v Římě a jako lektor na domácím studiu trapistického kláštera Matky Boží v Novém Dvoře. Byl prvním prezidentem Společnosti sv. Tomáše Akvinského a prvním předsedou České christologicko-mariologické akademie.

¹²⁶ „Il popolo, il Papa e Maria“ (čes. vyd.: s. 8): „È oggettivamente difficile affermare che la modalità con cui è stata compiuta la consacrazione al Cuore Immacolato di Maria della Chiesa, del mondo, e in particolare della Russia e dell’Ucraina, non corrisponda a quanto richiesto dalla Santissima Vergine a Fatima.“

¹²⁷ Srov. Joaquín María ALONSO, *La verdad sobre el secreto de Fátima: Fátima sin mitos*, Madrid: Cor Mariae Centrum 1976, s. 18.

Mezi imperialismem a nacionalismem: politická ideologie ruské pravoslavné církevní hierarchie

Th.D. Taras Klok

Studie k tématu Fatimské poselství a učení ruské pravoslavné církve o ruském světě - míru

Článek je věnován problematice politické ideologie Ruské pravoslavné církve v kontextu agrese Ruské federace proti Ukrajině. V roce 2022 otfásla Ukrajinou a celým světem brutální válka. Mnoho zemí začalo různými způsoby nabízet svou pomoc obětem. Kromě toho mnozí teologové začali otevřeně diskutovat o problému šíření učení Ruské pravoslavné církve o Ruském světě (*Russkij mir*).¹²⁸ Toto učení bylo označeno za společensky nebezpečné. Jedná se o pozoruhodný jev, neboť ruská strana, odpovědná za agresi a teror protiv sousednímu národu, se snaží tyto zločiny filozoficky ospravedlnit. K této problematice se ve svých článcích vyjadřují vědci jako Serhij Šumylo, Kyrilo Hovorun¹²⁹ a další. Nová ruská doktrína je však poměrně složitá a nejednotná, a proto vyžaduje diskusi a výzkum. V první části článku se budeme zabývat oficiálními prohlášeními hlavy ruské církve, patriarchy Kirilla Gundžajeva, ohledně války jeho země proti Ukrajině. Dále popíšeme, jak pod záštitou Ruské pravoslavné církve vzniklo náboženské a veřejné sdružení Světová ruská lidová rada, které již řadu let deklaruje program vnitřní a zahraniční politiky a systém hodnot vnucovaných ruské společnosti. Rozebereme teze některých dokumentů této organizace, v nichž demonstuje svůj postoj k Ukrajině a evropskému společenství a válce proti nim. Pokusíme se zhodnotit, jak Ruská pravoslavná církev vnímala své vztahy s duchovním společenstvím a společností na Západě dříve a jak tyto vztahy buduje nyní.

Církev, která podporovala válku

Vojenský konflikt mezi Ruskou federací a Ukrajinou začal 20. února 2014, kdy ruská armáda zákeřně obsadila Krym. Hybridní válka Moskvy přitom začala již dříve - v lednu 2014, kdy se ruské speciální služby podílely na masové střelbě do civilistů v Kyjevě během Revoluce důstojnosti. Další fázi ruské agrese byly teroristické akce v Doněcké a Luhanské oblasti. Tam až

¹²⁸ Článek věnovaný otázce historického původu a analýze tohoto pojmu *Russkij mir*: Kirill Shevchenko, Petr Lozovik, „Russkij Mir“ – nadnacionální integrační projekt: je projev postsosvětského imperialismu? In: *Historická sociologie* 2, 2022, s. 121-139.

¹²⁹ <https://www.vaticannews.va/ru/church/news/2022-07/archimandrit-kirill-govorun-mir-stvazhaetsya-primireniem-idey.html>.

do února 2022 vedlo vojenské a politické vedení Ukrajiny protiteroristickou operaci, při níž se střetávalo nejen s ozbrojenými místními separatisty, ale také s řádnými jednotkami Ruské federace. Propaganda agresorské země označila tento konflikt za občanskou válku a obvinila Kyjev z neochoty vést dialog s obyvatelstvem Donbasu. Také Ruská pravoslavná církev, zastoupená svými představiteli, označila konflikt za vnitřní občanskou válku. Kyjevský metropolita Onufrij Berezovskij v den zahájení plnohodnotné ruské ofenzívy na Ukrajině, 24. února 2022, veřejně apeloval na prezidenta Putina, aby válku zastavil. V mnoha farnostech Ukrajinské pravoslavné církve se při liturgii přestal zmiňovat moskevský patriarcha. Kirill Gundajev neučinil jedině prohlášení odsuzující válku. Naopak, opakovaně prokázal, že podporuje kroky ruského vedení a armády.

23. února 2022, den předtím, než Putin zahájil válku proti Ukrajině, Kirill Gundajev vydal zvláštní výzvu a požehnutí ruské armádě, aby „byla připravena odrazit nepřítele“ „na hranicích naší vlasti“. Jestliže se dříve vedení moskevské církve snažilo předstírat, že je zastáncem míru a dialogu, nyní otevřeně přijalo vojenskou rétoriku.

6. března 2022 patriarcha Kirill poprvé veřejně promluvil o válce. Řekl, že jeho země vstoupila do boje metafyzického významu. Podle něj obyvatelé Donbasu trpí, protože se staví proti hodnotám mocného světa:

„Moderní západní svět vyžaduje jednu zkoušku loajality, jakoby propustkou do šťastného světa byl průvod homosexuálů... A my víme, jak se lidé těmto požadavkům brání a jak je tento odpor potlačován silou. Jde tedy o násilné vnucování hříchu, který je Božím zákonem odsouzen, a tedy o násilné vnucování popírání Boha a jeho pravdy lidem.“¹³⁰

Jako teolog Gundajev důsledně hájí tradiční hodnoty a kritizuje myšlenky neoliberalních filozofů, kteří se domnívají, že o kategoriích lidských práv nebo morálky lze uvažovat bez jejich spojení s náboženstvím. Podle jeho názoru je filozofie, která absolutizuje lidská práva a do centra všeho stává rozum či touhu jednotlivce, falešná, neboť oslavuje egoismus. Podle křesťanského asketismu jde o sebelásku, která je kořenem všech hříchů. Křes-

¹³⁰ Porov. <http://www.patriarchia.ru/db/text/5906442.html>.

tanům naproti tomu nejde o individualismus, ale o otevřenost vůči druhým, o schopnost lásky a soucitu, o členství ve společenství, které z každého činí plnohodnotnou lidskou bytost.¹³¹

Kirill tyto myšlenky vyslovil již dávno a většina křesťanů na Ukrajině i na Západě by s nimi dnes souhlasila. Jeho současné pokusy ospravedlnit ruskou vnější agresi obhajobou pravoslavní nebo tradičních hodnot jsou však v očích světa manipulací a výsměchem obojímu.

Zatímco ruská armáda útočí svými granáty téměř na celé území Ukrajiny, zatímco její pěchota a technika postupuje severními a centrálními oblastmi a téměř dosahuje Kyjeva, hlava Ruské pravoslavné církve mluví pouze o trpících obyvatelích Donbasu, mlčí o přítomnosti ruské armády v jiných částech Ukrajiny a obviňuje Západ z morální agrese. Tato Kirillova slova nejsou ničím jiným než rétorickým tahem určeným pro průměrného ruského občana, který má sklon věřit různým konspiračním teoriím a vůbec se neorientuje v politické situaci ve světě. Poté, co ruská armáda nespěla ve většině regionů Ukrajiny, se její státní propaganda rozhodla zaměřit svou rétoriku na to, že Moskva chce ve své moci udržet pouze Donbas.

Po plném útoku Ruska vstoupily tisíce Ukrajinců dobrovolně do ozbrojených sil a vytvořily jednotky územní obrany; ruská armáda byla nucena v mnoha oblastech ustoupit. Zatímco Kreml zpočátku tvrdil, že se vojenské operace účastní pouze profesionální vojáci, v září vyhlásil mobilizaci. Poté, co ji podepsal prezident Putin, se patriarcha Kirill rozhodl mobilizaci podpořit ve svých kázáních. Mimo jiné řekl následující:

„Vždyť Bůh tak miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna (Jan 3,16). Co dal? Na smrt! ... Oběť je největším projevem nejlepších lidských vlastností. Víme, že dnes umírá mnoho lidí na polích válečných konfliktů... Církve si uvědomuje, že pokud někdo, veden smyslem pro povinnost, potřebou splnit přísahu, zůstane věrný svému povolání a země při plnění vojenské povinnosti, se nepochybně dopouští činu rovnajícímu se oběti. Oběťuje se pro druhé. A právě proto věříme, že tato oběť smývá všechny hříchy, kterých se člověk dopustil.“¹³²

Hlava Ruské pravoslavné církve předtím vojákům řekl:

„Jděte statečně plnit svou vojenskou povinnost a pamatujte, že pokud položíte život za svou vlast, za své přátele, jak říká Písmo svaté, pak budete spolu s Bohem v Jeho království, v Jeho slávě, v Jeho věčném životě.“¹³³ Kromě toho lze sledovat zvláštní vývoj v textech modliteb, které tato církev během války přednášela při liturgiích. Dne 3. března 2022, po zahájení

¹³¹ Rogov. Митрополит Кирилл, Свобода и ответственность: в поисках гармонии, Москва 2008, s. 34. 73. 187.

¹³² <http://www.patriarchia.ru/db/text/5962628.html>.

¹³³ <http://www.patriarchia.ru/db/text/5819726.html>.

vojenské operace (jak se agrese oficiálně nazývá v Rusku), byla zavedena modlitba s ústřední prosbou za mír.¹³⁴

Dne 25. září téhož roku však patriarcha nařídil, aby byla nahrazena delší modlitbou, jejímž základem byla prosba o vítězství obránců vlasti, tedy ruské armády: „Vstaň, Bože, na pomoc svému lidu a dej nám svou mocí vítězství.“¹³⁵

Tato modlitba také zdůrazňuje, že vlast těch, kdo za ni bojují, je Svatá Rus, a ta je v současnosti ohrožena nějakými vnějšími mýtickými silami, které na ni útočí a chtějí ji znepřátelit. Toto konspirativní vysvětlení války bylo přítomno i v předchozí modlitbě. Aby povzbudili Rusy k aktivním obětím ve válce, používají hierarchové RPC falešné politické ideologie.

Zdá se, že Gundajev si sám sebe představil jako papeže, který má ospravedlnit křížovou výpravu svých krajanů. Nebude zbytečné připomenout, že Ukrajinu mohou Rusové právem považovat za zaslíbenou a posvátnou zemi, protože státnost a křesťanská identita Rusi začala v Kyjevě. Byzantská říše byla v kontaktu s kyjevskými knížaty Olgou, Vladimírem, Jaroslavem a dalšími a jejich prostřednictvím předávala východním Slovanům duchovnost a kulturu. Později se z Kyjeva dostalo četné kulturní dědictví do Novgorodu, Vladimíru, Suzdalu a dalších měst současného Ruska. Také moskevská eparchie zpočátku patřila ke kyjevské metropoli, ale později (v roce 1448) se oddělila.

Pojem Svatá Rus je nedílnou součástí ruské státní mytologie, která se začala aktivně rozvíjet v 16. století. V centru této mytologie je Moskva prohlášena za třetí Řím („a žádný čtvrtý nebude“). Kyjev byl vždy uznáván jako „matka ruských měst“, ale z různých důvodů musel ustoupit Moskvě. Stejně jako starý Řím musel v představách Byzantinců ustoupit novému (Konstantinopoli). Proto když někteří Rusové mluví o Svaté Rusi, mají na mysli svou bývalou monarchii (království a poté říši), která kulturně vzešla z Kyjeva a filozoficky se snaží navázat na Řím, Konstantinopol, a dokonce i na biblický Izrael.

Podpora a výzvy ke „svaté válce“ ze strany hlavy moskevského patriarchátu se velmi podobají muslimské doktríně džihádu s tím rozdílem, že džihádisté jsou automaticky prohlášeni za hodné ráje, když bojují proti nevěřícím. V případě rusko-ukrajinské války Gundajev podporuje boj a okupaci svých souvěrců. Podle Serhije Šumyla „Ruská pravoslavná církev nikdy ve své historii nepoznala takový dogmatický a konfesní odklon od pravoslavného učení“.¹³⁶

¹³⁴ Porov. <http://www.patriarchia.ru/db/text/5905833.html>.

¹³⁵ <http://www.patriarchia.ru/db/text/5962654.html>.

¹³⁶ Шумило, Сергій. „Православний шхидизм“ та неоязичницька теологія війни Московського патріарха Кирила. Dostupné z: <https://www.radiosvoboda.org/a/kyryl-hundyaev-v-russkyj-my-ideolohiya-vinyj/32054793.html>. Rovněž zde:

Naformátováno: Písmo: (výchozí)+Nadpisy (Calibri Light), 8 b.

Naformátováno: Písmo: (výchozí)+Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Ukrajínština

Nejprve jako metropolita a později jako patriarcha navštívil Kirill Ukrajinu při mnoha příležitostech a na mnoha místech byl v kostelích více vítán tisíci věřících. Nyní však skutečně vyzývá své krajanů, aby vedli křížovou výpravu proti sousednímu národu, k němuž patří i členové jeho stáda.

Zároveň se můžeme domnívat, že navzdory tak nepřijemné skutečnosti - agresí proti pravoslavné zemi - Kirill podlehl pokušení zcela si podmanit Ukrajinou pravoslavnou církev prostřednictvím vojenské okupace Ukrajiny a také zlikvidovat své nenáviděné konkurenty - autokefální pravoslavnou církev a řeckokatolickou církev. Moskva obě tyto struktury systematicky obviňuje ze zabírání farností. Řeckokatolíky obviňuje ze zničení pravoslavných diecézí na počátku 90. let 20. století. Z historie však víme, že právě kvůli vojenské expanzi moskevského carství si patriarchát v roce 1685 podrobil kyjevskou pravoslavnou metropolii. V polovině 19. století anektoval řeckokatolickou metropolii působící na území pravobřežní Ukrajiny a Běloruska a v roce 1946 s podporou sovětské státní bezpečnosti a Stalina osobně učinil totéž s řeckokatolickými eparchiemi, farnostmi a duchovními v Haliči a Zakarpatí. Všichni biskupové byli zatčeni, někteří z nich byli umučeni. Jak tedy vidíme, v 21. století zůstává ve struktuře ruské církve přítomen sovětský duch a její současní představitelé používají stejné metody jako jejich předchůdci.

Zde je třeba zmínit, že v roce 2018 se Ruská pravoslavná církev vydala na cestu schizmatu vůči Konstantinopolskému patriarchátu. Domnívám se, že ten historický krok může poskytnout další odpověď těm, kteří se ptají, proč křesťanská církev (tj. Ruská pravoslavná církev) oficiálně podporuje agresivní válku. Ta si nepřála, aby na území Ukrajiny vznikla autokefální pravoslavná církev nezávislá na Moskvě, a proto přerušila vztahy s Konstantinopolským patriarchátem. Jeho hlava Bartoloměj po konzultaci se Svatým synodem své církve umožnil sjednocení pravoslavných hierarchů Ukrajiny a nově zvolenému primasovi, kyjevskému metropolitovi Epifanovi, předal tomos o autokefalii. Stalo se tak 6. ledna 2019. S tímto vývojem však nesouhlasil Moskevský patriarchát, který v osobě svých představitelů nepřestal nazývat Ukrajinu svým kanonickým územím. Označil jednání Konstantinopolské církve za nekanonické a přerušil eucharistické společenství a diplomatickou komunikaci. Stejně postupoval i synod Ukrajinské pravoslavné církve, který nechtěl opustit vliv moskevského patriarchy. Desítky diecézí a tisíce farností jsou stále kanonicky podřízeny synodu Ruské pravoslavné církve. Ochrana jejich věřících je bohužel dalším náboženským argumentem pro agresí Moskvě. S nadějí na úspěch ruské armády chce Gundačev získat zpět konečný vliv nad ukrajinským pravoslavím. To potvrzuje i skutečnost, že na územích ovládaných Ruskou federací byly od

<https://afon.org.ua/uk/publikatsii/pravoslavnij-sha-khidizm-ta-neoyaznichniska-teologiya-vijnj-moskovskogo-patriarka-kirila.html>

Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b.

roku 2022 všechny pravoslavné diecéze převedeny do přímé podřízenosti moskevskému patriarchovi.

Jak si vysvětlit, že představitelé ruské církve, která byla považována za křesťanskou, se postavili na stranu války? Hlavním důvodem je skutečnost, že tato církev je a dlouho byla v úzkém kontaktu se světskou mocí. Současný patriarcha se aktivně podílel na strukturálním rozvoji své církve. Počet biskupů a nových kostelů se zdvojnásobil a počet vojenských kaplanů Ruské pravoslavné církve se zvýšil z 200 na 2000. Mnozí se domnívali, že vyvrcholením spolupráce Moskevského patriarchátu s vládou a armádou bylo otevření hlavního chrámu ozbrojených sil u Moskvy v roce 2018. Tento chrám je působivý nejen svou architekturou, ale také vojenskou a vlasteneckou symbolikou.

Byla však rétorika této církve vždy tak militantní? Kdyby tomu tak bylo, nebyla by aktivním účastníkem světového ekumenického hnutí a neotevřela by své pobočky ve více než stovce zemí. Navrhují přečíst si, co na toto téma říkají oficiální dokumenty Moskevského patriarchátu. V Základech sociální koncepce Ruské pravoslavné církve (od roku 2000) se píše: „Ve všech dobách církev vyzývala své děti, aby milovaly svou pozemskou vlast a nešetřily života na její obranu, je-li ohrožena.“¹³⁷

Představitelé církve opakovaně v dějinách žehnali armádě a lidu v boji proti útočníkům. Pokud však stát vede agresivní zahraniční válku, církve s ním nemůže spolupracovat, jak je uvedeno v odstavcích 3 a 8. Život je uznáván jako posvátný dar a církev je povolána k tomu, aby pomáhala společnosti jej chránit.

Vlastenectví je chápáno jako láska k vlasti a národu, přičemž pojem národ zahrnuje lidi stejného etnika a občany stejného státu. Takové vlastenectví není křesťanovi cizí, naopak, je schvalováno. Může se však stát, že vlastenectví motivuje k nepřátelství a k páchání zla. Takové případy jsou vysvětleny:

„Současně může národní citění vyvolat hříšné jevy, jako je agresivní nacionalismus, xenofobie, národní výlučnost a mezietnické nepřátelství. V extrémní podobě tyto jevy často vedou k omezování práv jednotlivců a národů, válkám a dalším projevům násilí.“

Rozdělování národů na lepší a horší a ponižování jakéhokoli etnického nebo občanského národa jsou v rozporu s pravoslavnou etikou. Učení, která staví národ na místo Boha nebo omezují víru na jeden z aspektů národní identity, jsou s pravoslavím v ještě větším rozporu.

V opozici vůči těmto hříšným jevům plní pravoslavná církev poslání smíření mezi znepřátelenými národy a jejich představiteli. V mezietnických

¹³⁷ Dostupné z: <http://www.patriarchia.ru/db/text/419128.html>.

konfliktech se tedy nestaví na žádnou stranu, s výjimkou případů jasné agrese nebo bezprávní jedné ze stran.

Odstavec 8, věnovaný tématu války a míru, zmiňuje teorii spravedlivé války, která vznikla na Západě a má své kořeny v odkazu svatého Augustina. Ačkoli je válka nepochybně zlem, vojenská akce je přípustná, pokud je jeden stát nespravedlivě napaden nebo ohrožen vnější hrozbou. Znakem spravedlivé války je soucítění zacházení se zajatci a snaha chránit civilní obyvatelstvo před válečnými akcemi. Ruská církev se v tomto dokumentu hlásí ke svému mírovému poslání, podporuje mezinárodní a meziněklické porozumění, aby předcházela možným konfliktům, a v případě konfliktů by měla iniciovat mírová jednání mezi stranami.

Jak je vidět, v otázkách války a míru je postoj Moskevského patriarchátu v jeho oficiálním prohlášení prezentován v plně křesťanském duchu a v některých otázkách (teorie spravedlivé války) je obzvláště blízký západnímu křesťanskému společenství. Ve skutečnosti však ruská církev, reprezentovaná svým vedením, často zaujímá stanovisko, které je příznivé světské vládě, a pokud se ta rozhodne vést vnější agresi, Moskevský patriarchát nic nenamítá, čímž se zpronevňuje křesťanským zásadám a dříve deklarovaným prohlášením.

O některých specifikách této spolupráce bude pojednáno v následující části.

Podíl RPC na vytváření politické ideologie

Víme, že Sovětský svaz se rozpadl na počátku 90. let a s ním i jednotná komunistická strana, která ovládala 15 republik a ovlivňovala politiku mnoha zemí střední a východní Evropy. Několik generací lidí v Sovětském svazu bylo vychovááno v ideologii nenávisti k západní civilizaci a byl udržován kult soupeření a strachu z ní. Zároveň byl lidem vštěpován mýtus o ideální sovětské zemi. Je zřejmé, že s jejím okamžitým zhroutilím se mentalita postsovětských lidí příliš nezměnila.¹³⁸

Další organizace, která přežila Sovětský svaz, Ruská pravoslavná církev, zachovala a dokonce rozvíjela své struktury v sousedních zemích i v zámoří a nadále hrála roli prostředníka mezi bezpečnostní službou (FSB) a fadovými věřícími po celém světě. Pravoslavné církve ve všech bývalých sovětských republikách zůstaly součástí Moskevského patriarchátu. Proto se moskevské tajné služby rozhodly pracovat na vytvoření nové národní doktríny, která by získala co největší podporu nejprve mezi ruským obyvatelstvem a poté získala příznivce v sousedních zemích. Tímto způsobem se připravovala ideologická půda pro pomstu Moskvy, a církev věrná Kremlu se stala aktivním účastníkem tohoto boje. Tato církev iniciovala vytvoření

¹³⁸ Rogov, Шумило, С., „Православный шахидизм“.

laboratoře nové ideologie - Světové ruské lidové rady.¹³⁹ Skupina politických technologů a zpravodajských důstojníků (Gleb Pavlovskij a další), nazývaná také „seкта методологů“, se rozhodla proměnit ruské pravoslaví v novou národní ideu; tuto možnost navrhla oficiální vedení církve, zejména Kirillu Gundajevovi. Na návrh těchto metodologů měla tuto ideologii prosazovat Světová ruská lidová rada (SRLR). Světová ruská lidová rada je veřejná (nevládní) organizace. Byla založena v roce 1993, aby, jak se uvádí na internetových stránkách organizace, sjednotila všechny Rusy, kteří jsou poprvé v historii nuceni žít v různých státech. Inspirátorem rady byl Kirill Gundajev (v té době metropolita smolenský a kaliningradský) a prvním předsedou tehdejší patriarchy Alexij Ridiger. Podle statutu tato organizace má v jejím čele stát hlava Ruské pravoslavné církve, protože právě zvláštní služby pověřily tuto církev posláním sjednotit všechny Rusy na světě. Význam tohoto veřejného sdružení a poručnictví RPC nad ním byl potvrzen na biskupské synodě této církve v roce 2001. SRLR připomíná bývalou komunistickou stranu Sovětského svazu a místo staré komunistické ideologie se snaží vytvořit ruskou národní ideu.¹⁴⁰ Po smrti patriarchy Alexije se do čela této organizace postavil jeho nástupce Kirill Gundajev. Aktivně spolupracoval s tvůrci ultranacionalistické teorie ruské doktríny a díky němu byla tato doktrína projednávána na zasedáních SRLR a schválena jí.¹⁴¹

V roce 2005 získala SRLR zvláštní poradní status při Organizaci spojených národů. V té době SRLR zřídila své zastoupení při OSN a Hospodářské a sociální radě OSN. Funkci zástupce SRLR při OSN často zastávají duchovní Ruské pravoslavné církve. Díky tomu kancelář SRLR spolupracuje s mezinárodními organizacemi, jako jsou UNICEF, UNESCO a Konference OSN o mezináboženském dialogu.

Dlouhou dobu byl Kirillovým zástupcem arcikněz Vsevolod Čaplin, proslulý svými výroky na podporu jaderné války, a také Konstantin Malofejev, známý oligarcha a sponzor neuznaných teroristických republik. Malofejeva nedávno nahradil představitel ruské veřejné komory Sergej Rudov, který je spojen s oligarchovým podnikáním; druhým Kirillovým zástupcem se stal Alexandr Ščipkov, aktivní veřejný činitel, rektor jedné z moskevských pravoslavných univerzit; v předsednictvu Rady zasedá světoznámý Alexandr Dugin (který se nikdy netajil svými sympatiemi k nacismu, fašismu a okultismu), členové Státní dumy, zástupci různých složek státní správy, kariérní důstojníci, akademici a umělci. V předsednictvu zasedá

¹³⁹ Pогов. Шумило, С. „Православний шакдизм“.

¹⁴⁰ Pогов. Шумило, С. „Звичайний фашизм“: розбір тез про «священну війну» Росії проти Заходу та України. Dostupné z: <https://www.radiosvoboda.org/a/zvychnyy-fashizm-rozbir-tez-pro-svyashchenuyu-voynu-rosiyi/32890534.html>.

¹⁴¹ Porov. <http://www.patriarchia.ru/db/text/283339.htm>.

současný ruský ministr obrany, politici, různí duchovní, bývalí sportovci a umělci. Patří do něj nejen obyvatelé současné Ruské federace, ale také zástupci diaspory.¹⁴²

Tato organizace pořádá svá zasedání - sobory - téměř každý rok a fakticky již nahradila Biskupskou radu (Radu biskupů) Ruské pravoslavné církve, která se naposledy sešla v roce 2017. Organizace má různé specializované výbory, které často pořádají fóra v různých městech Ruské federace i na okupovaných územích.

Ideologii ruského světa neboli ruskou doktrínu, kterou Kirill Gundžajev proslavoval ještě jako kaliningradský metropolita, mnozí dlouho považovali jen za soubor určitých myšlenek či hesel, takže ji nikdo nevnímal jako doktrínu hodnou pozornosti. Ale jak poznamenává Šumylo, tak tomu bylo v sovětské společnosti a je tomu tak i v postsovětské: soubor určitých pojmů používaných pro politické účely se může v praxi stát státní ideologií. To se v podstatě stalo, když hesla, která Gundžajev příležitostně pronášel, postupně převzali další ruští politici a veřejně činné osoby.¹⁴³ Ve svých projevech na různých místech Gundžajev vyzdvihoval hodnotu Ruska jako duchovní civilizace a vyzýval k víře v ni jako v Boha.¹⁴⁴

Hierarchie této církve se snažila zachovat své struktury v celém postsovětském prostoru a za tímto účelem neustále používala antihistorické politické teorie: mýtus Svaté Rusi a jednoty tří slovanských národů - Ruska, Ukrajiny a Běloruska. Kromě toho stále považuje všechny bývalé sovětské země za své kanonické území (s výjimkou Gruzie, protože Moskevský patriarchát udělil gruzínské církvi na Stalinovo naléhání tomos autokefalie). Můžeme to nazvat pokusem o vybudování dualistického názorového modelu (v rozporu se Základy společenského pojetí, o nichž jsme se zmínili výše), v němž jsou Bůh a vlast (stát) na stejné úrovni. Serhij Šumylo správně označuje patriarchu Kirilla za zastávce césaropapistického modelu v církevní správě. Pro moskevskou církev je tradicí být v partnerském vztahu se světskou mocí (často je přirovnávána k siamským dvojčatům). Jako východní církev zdědila ve vztazích se státem byzantský model symfonie. V její historii byla období, kdy neměla patriarchu - v době existence Ruského impéria hrál roli hlavy církve imperátor. V roce 1943 Stalin umožnil Ruské pravoslavné církvi obnovit její patriarchální status výměnou za loajalitu jejích duchovních vůči sovětskému státu. V té době byla tato církev plná agentů tajných služeb, kteří se označovali za loajální k vlasti a aktivně spolupracovali s orgány státní bezpečnosti. V tomto prostředí se formoval i její budoucí patriarcha Gundžajev. Byly nalezeny dokumenty, které dokazují, že byl v sovětských dobách naverbován jako agent tajných

¹⁴² Porov. <https://vrns.ru/o-vrns.php>. Шумило, С. „Звичайний фашизм“.

¹⁴³ Рогов. Шумило, С. „Звичайний фашизм“.

¹⁴⁴ Рогов. Шумило, С. „Православний шадизм“.

služeb. Ačkoli je Rusko formálně demokratickou zemí, kde je církev oddělena od státu, ten v církvi vždy vidí nástroj vlivu na obyvatelstvo. Podle sociologických údajů se 66 % obyvatel země považuje za pravoslavné.

Vztahy Ruské pravoslavné církve se Západem: od prohlášení o bratrství k otevřené konfrontaci

Pokud jde o dialog s katolickou církví, ekumenismus Ruské pravoslavné církve byl spíše deklarativní než skutečný. Metropolitů Kirill Gundžajev a další hierarchové se sice rádi setkávali s představiteli západního křesťanstva v Evropě, ale vynaložili jen málo úsilí na to, aby jejich církev měla skutečně bratrské vztahy s katolickými nebo protestantskými společenstvími a aby podporovala ekumenismus mezi věřícími. Největší kláštery Ruské pravoslavné církve byly skutečnými laboratořemi antiekumenických názorů. Na počátku 90. let tato církev oficiálně protestovala proti vytvoření římskokatolické arcidiecéze v Moskvě a obvinila papeže Jana Pavla II. z proselytismu na pravoslavném území. A před jeho návštěvou Ukrajiny v roce 2001, kde na něj čekaly miliony katolíků, si Moskevský patriarchát opět stěžoval na nápor katolicismu a neochotu Vatikánu koordinovat s ním návštěvy takového typu. Biskupové Ukrajinské pravoslavné církve, která je s Moskvou v kanonické jednotě, příjezd Petra nástupce do Kyjeva a Lvova zcela ignorovali.

Poprvé v historii se moskevský patriarcha setkal s papežem v roce 2016 na letišti v Havaně na Kubě. A přitom, jak víme, to byl František, nikoli Kirill, kdo toto setkání inicioval a byl z něj nejvíce nadšený. Gundžajev později prohlásil, že přání hlavy katolického světa setkat se bylo výrazem zvláštního zájmu o spolupráci.¹⁴⁵

Jak jsme viděli později, ruská strana tuto ekumenickou událost jednoduše využila pro své vlastní politické cíle. Ačkoli si Gundžajev během své církevní služby získal v Evropě pověst intelektuála a ekumenika, jakmile se stal patriarchou, systematicky dával najevo, že zájmy Ruska jsou pro něj prvořadé.

Ve společném prohlášení František a Kirill uznaly nebezpečí šíření sekularismu a boje proti tradičním hodnotám. Těmito otázkami se zabývalo dvacáté shromáždění SRLR, které se konalo 1. listopadu 2016. Bylo věnováno tématu dialogu Ruska se Západem. Patriarcha Kirill na tomto shromáždění přednesl referát, v němž konstatoval, že „Evrop je mnoho“, tj. evropská západní společnost je různorodá: je zde místo pro globalisty, levičáky i

¹⁴⁵ Porov. Společné prohlášení papeže Františka a patriarchy Kirilla <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=23258>

pravičáky, ale také pro tradiční křesťany.¹⁴⁶ Oficiální postoj politických elit nebo médií neodráží postoj všech občanů.¹⁴⁷

V současnosti se podle něj ideologická propast mezi Západem a Východem výrazně prohloubila. Během Studené války se podle Kirilla Západ sjednotil na křesťanských hodnotách, které byly relevantní i v Sovětském svazu, a to navzdory jeho deklarativnímu ateismu. Snad jediným zásadním rozdílem mezi oběma světy byly jejich odlišné socioekonomické modely, a tak spolu tyto světy dokázaly komunikovat a odvrátit hrozbu třetí světové války. Odklon od tradičních etických norem ovlivnil také ekumenický dialog mezi Ruskou pravoslavnou církví a protestantskými církvemi: pravoslavní bratři již nevnímají ty druhé jako stejně smýšlející. Jediný skutečný ekumenický dialog probíhá podle patriarchy s katolickou církví, která zůstává věrná morálním zásadám evangelia.

Hlavní dokument vydaný jako výsledek zasedání SRLR v roce 2016 nese název Sobornoje slovo XX. Na začátku tohoto dokumentu se hovoří o Západu a Rusku jako o dvou příbuzných, ale odlišných společnostech, které vzešly ze stejné kolébky raného křesťanství. Jak patriarchova zpráva, tak tento dokument zmiňují, jak bylo Rusko ve své historii několikrát (vlastně třikrát) napadeno západními zeměmi a jak byla tehdy ohrožena jeho stát-nost (a jeho svěbytná nezávislá civilizace). Zároveň se uznává, že tyto společnosti spolu často politicky, hospodářsky a kulturně spolupracovaly a že tato spolupráce přinesla pozitivní ovoce. Dnes však „vztahy mezi Ruskem a Západem neprocházejí nejlepšími časy“.¹⁴⁸

Při prezentaci sebe sama jako mírotvorce povzbudivě prohlásil dokument Sobornoje slovo XX:

„Jsme přesvědčeni, že si budeme schopni porozumět, když budeme uznávat stejnou důstojnost společností a kultur, které jsme vytvořili, respektovat rovná práva v politickém dialogu a nebudeme usilovat o vojenskou, finanční nebo informační nadvládu.... Naším cílem je multipolární, rovnoprávný mír založený na vzájemném respektu k různým kulturám a na společném morálním základě, v němž Rusko i země západní civilizace zaujmou své právoplatné místo.“¹⁴⁹

Účastníci konference v roce 2016 potvrdili, že zabránit válce civilizací v 21. století je úkolem každého rozumného člověka, politiků a všech veřejných organizací.¹⁵⁰

¹⁴⁶ O západních národních státech s křesťanskými kořeny viz Základy sociální koncepce, odstavec 16.

¹⁴⁷ Porov.: <http://www.patriarchia.ru/db/text/4656175.html>.

¹⁴⁸ <https://vms.ru/documents/sobornoje-slovo-khkh-vse-mimogo-russkogo-narodnogo-sobora-po-teme-rossiya-i-zapad-dialog-narodov-v-po/>

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Již dříve patriarcha Ruské pravoslavné církve a papež František společně vyzvali všechny k modlitbám za zachování Božího stvoření a zabránění světové válce. Signatáři Havanské deklarace se shodují, že je nepřijatelné páchat jakékoli násilí vedené náboženskými hesly;

Změněn kód pole

Je třeba poznamenat, že SRLR vydala své morálně poučné pokyny Západu v podmínkách, kdy Rusko jako stát porušovalo mezinárodní dohody a územní celistvost Ukrajiny. O reakci patriarchy Ruské pravoslavné církve na plnou agresi proti této zemi jsme již hovořili v první části článku. Nyní se blíže podíváme na dokument přijatý SRLR po prvních šesti měsících brutální krvavé války. Dne 25. října 2022 zveřejnili další text, kterým je Řád XXIV. První oddíl tohoto dokumentu, který je věnován tématu ideologie, zní následovně:

„Západ vede proti naší zemi totální hybridní válku. Je založena na agresivní ideologii neoliberalismu, sekularismu a rusofobie, jejímž cílem je zrušení Boha, rodiny a člověka. V případě Ruska je konečným cílem této ideologie likvidace naší kultury, lidí a ruského státu jako takového. Tato ideologie, mající všechny znaky agresivního bezbožnictví, je významovým jádrem, které určuje obsah různých aspektů hybridní války proti Rusku: ekonomických, informačních, kulturních atd.¹⁵¹

Těmito slovy autoři dokumentu obviňují „kolektivní Západ“ z vedení totální nevyhlášené války proti Rusku, která není založena na ozbrojené konfrontaci, ale na „neoliberální a protiruské“ ideologii zaměřené proti „Bohu, rodině a člověku“. Zatímco prezident Putin tvrdí, že jeho země byla k boji někým donucena, SRLR jde ještě dál a snaží se svůj stát prezentovat jako nevinnou oběť, proti níž Západ vede válku. Přitom neuvádí žádné konkrétní příklady této „agresivní války“, ani konkrétní účastníky či pachatele této konfrontace.

Článek 10 Řádu XXIV označuje válku rozpoutanou prezidentem Putinem proti Ukrajině za bratrovražednou konfrontaci, za kterou jsou odpovědné jakési mytické vnější síly, jejichž cílem je navždy postavit Rusy a Ukrajince proti sobě, přičemž území Ukrajiny, kde se bojuje, je označováno za země historické Rusi. Zmíněné síly se snaží tyto konflikty rozšířit na celé území ruského světa, resp. kanonického území Moskevského patriarchátu - od Moldavska a pobaltských států až po Střední Asii. Autoři dokumentu dále tvrdí, že konflikt na Ukrajině má náboženský rozměr. Ten spočívá ve skutečnosti, že kyjevské úřady a jejich zahraniční patroni nenávidí a pronásledují pravoslavnou církev stejným způsobem jako ti, kteří v roce 1999 provedli vojenskou agresi proti Jugoslávii. Závěrem článku vyjadřuje podporu všem duchovním a laikům Moskevského patriarchátu na Ukrajině, kteří jsou údajně nespravedlivě pronásledováni, a vyzývá všechny věřící této církve v různých zemích, aby se modlili za jednotu své církve a „jednotu Svaté Rusi, za mír na její půdě“.

¹⁵¹ Žádný zločin nelze ospravedlnit náboženskými motivy, neboť Bůh je Bohem pokaže (1 Kor 14,33). Porov. Společné prohlášení papeže Františka a patriarchy Kirilla, 13.

¹⁵¹ <https://vrns.ru/documents/nakaz-xxiv-vse-mirno-go-russkogo-narodnogo-sobora/>.

V odstavci 1.4 tohoto dokumentu se uvádí, že ideologie Rusů vychází ze čtyř náboženství, která jsou pro tento národ tradiční, a to pravoslavi, judaismu, islámu a buddhismu. Je pozoruhodné, že křesťanství zde není zmíněno, tedy katolicismus a protestantismus jsou uznány jako netradiční. Seznam duchovních a morálních hodnot navržený ve strategii Strategie národní bezpečnosti (vydáném r. 2021, odstavec 91) by měl být revidován, neboť obsahuje některé morální prvky, které byly formulovány pod vlivem osvětské filozofie (myšlenky lidské důstojnosti a práv), katolického a protestantského myšlení. Doporučuje se, aby tento seznam místo toho obsahoval hodnoty, které byly podle názoru autorů vždy vlastní ruské civilizaci: láska k Bohu, věrnost vlasti, povinnost, čest, obět atd. Deklarace SRLR o lidských právech a důstojnosti (2006) staví na rovněž lidským právům takové hodnoty, jakými jsou víra, morálka, posvátná místa a vlast. Tento dokument vyzývá k předcházení situacím, kdy se lidská práva dostávají do konfliktu s některou z těchto hodnot.¹⁵² Autoři a propagátoři doktríny *Russkij mir* se snaží využít predispozice kolektivního vědomí postsovětské společnosti. Je pro ně výhodné manipulovat s vědomím velké části obyvatelstva, které žije pod hranicí chudoby a má malé znalosti o kultuře a spiritualitě Západu. Všechny totalitní režimy získaly podporu mas tím, že vyovaly strach z imaginárního vnějšího nepřitele, a dosáhly tak vysoké míry společenské konsolidace. Jak píše Andrij Zelinskij, „metafyzika strachu slouží jednotlivci k ospravedlnění vlastní účasti na genocidě“.¹⁵³ Zde je však třeba poznamenat, že příslušné soudní orgány dosud nepotvrdily, zda vojenská agrese Ruské federace spadá do kategorie genocidy. Vedení ruského státu a vedení jeho církve, které podporuje teror proti ukrajinskému lidu, staví sebe a vykonavatele svých zločinných příkazů na

¹⁵² Porov.: <http://www.patriarchia.ru/db/text/103235.html>. Zároveň výše zmíněný výnos o strategii národní bezpečnosti (podepsaný prezidentem Ruské federace 2. července 2021) s odkazem na Ústavu Ruské federace zdůrazňuje, že lidská a občanská práva a svobody mají nejvyšší hodnotu a musí být zachovány a chráněny. Text je prohlášen za základní strategický plánovací dokument, který definuje národní zájmy státu, cíle a úkoly jeho vnitřní a zahraniční politiky. Mezi národními zájmy je na prvním místě „zachování národa, rozvoj lidského potenciálu, zvyšování životní úrovně a blahobyti občanů“. Zemí NATO a nadnárodní korporace jsou označeny za nepřátele ruských duchovních a kulturních hodnot. Porov.: Strategie безопасности <http://www.scrf.gov.ru/securiti/docs/document133/>.
¹⁵³ Зелінський А., Генцид метафізичного характеру, Патріярхат 494, 2022. Dostupné z: <http://www.patriarhkat.org.ua/statti-zhurnalnu/henotsyd-metafizichnogo-kharakteru/>. V dubnu 2022 zveřejnila tisková agentura RIA Novosti programový článek o zničení ukrajinského národa. Článek byl po několika dnech odstraněn, ale podařilo se mu vyděsit a pobouřit mezinárodní společnost. Reagoval na něj i světově známý americký historik Timothy Snyder, který tento dokument označil za příručku ruské genocidy: <https://snnyder.substack.com/p/russias-genocide-handbook>.

Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., není horní index/ dolní index
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Změněn kód pole
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Změněn kód pole
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština
Naformátováno: Písmo: (výchozí) +Nadpisy (Calibri Light), 8 b., Bez podtržení, Barva písma: Automatická, Ukrajínština

špatnou stranu morálního základu a ničt práva a důstojnost obyvatelstva, aby uspokojilo zhoubnou ideologickou iluzi.

Serhij Šumylo prohlašuje:

„Pokusy vedení RPC ‚sakralizovat‘ a obdařit současnou Ruskou federaci a její vládnoucí režim, který rozpoutal krvavou válku proti suverénní Ukrajině, takovými ‚mesiášskými‘ rysy ukazují, že se snaží uměle vytvořit nové občanské náboženství, které se navenek zaštiťuje středověkými křesťanskými pojmy, ale ve své vnitřní podstatě je protikřesťanské a protievangelijní.“¹⁵⁴

V březnu 2022 byla z iniciativy otce Dr. Brandona Gallaghera ve Volosu (Řecko) představena deklarační učení o Ruském světě, kde bylo toto učení odsouzeno jako hereze. Více než 1500 křesťanských teologů z celého světa podepsalo toto prohlášení. Tento dokument se také nazývá Voloská deklarační.¹⁵⁵

Je třeba uznat, že ideologové Ruského světa (*Russkij mir*) vytvořili doktrínu, která sice není zcela originální, ale ve skutečnosti je silnou kombinací myšlenek gnosticizmu, milenarizmu a dalších křesťanských sekt, myšlenek nacismu a komunistických idejí, jakož i myšlenky politické jednoty islámského světa jako protiváhy Západu.

Jak signatáři tohoto prohlášení (Voloské deklarační) uznávají, falešné učení o Ruském světě je bohužel podporováno krajně pravicovými katolickými a protestantskými fundamentalisty. K protizápadnímu postoji Ruské pravoslavné církve tito teologové uvedli následující:

„Odmítáme jakékoli manichejské a gnostické dělení, které srovnává svatou pravoslavnou východní kulturu a její pravoslavné národy s ‚pokleslým a nemorálním Západem‘. Zvláště špatné je, když jsou (na základě zvláštních liturgických požadavků) příslušníci pravoslavné církve kulturně a duchovně povyšováni nad světské ‚odpadlíky‘.“¹⁵⁶

Skutečnost, že současný kremelský režim využívá náboženství, může se stát momentem krystalizace metafyzických principů pro všechny církve a všechny věřící a věřící lidi. Jak vidíme, mnoho pravoslavných teologů po celém světě se již k této otázce vyjádřilo a my doufáme, že je to jen začátek. „Kromě soukromého posouzení vyžaduje hereze vždy odsouzení církvi na koncilní/synodální úrovni. Dokud k takovému odsouzení nedojde

¹⁵⁴ Porov. Шумило С. Звичайний фашизм.

¹⁵⁵ Porov.: Russkii Mir Declaration. Dostupné z: <https://publicorthodoxy.org/2022/03/13/a-declaration-on-the-russian-world-russkii-mir-teaching/> (10.05.2024). Лозова Л., Теологічний бенкет. Пропозиція Волюської академії для Церкви України. Церква і суспільство, 2, 2023, 94.

¹⁵⁶ Porov. Russkii Mir Declaration.

oficiálně, znamená to, že určité církevní společenství nebo církev jako celek může takové názory sdílet," píše Šumilo.¹⁵⁷

V souvislosti s válkou Moskvy proti Ukrajině a Západu se mezinárodní společenství těší také na budoucí slovo a příklad největší morální autority Západu - Svatého stolce a papeže osobně.

Závěr

Jak vidíme, Ruská pravoslavná církev aktivně spolupracuje se státem při vytváření nové národní ideologie a veřejné organizace, která tuto ideologii šíří na mezinárodní úrovni. Ostatní křesťanské církve ve světě, především katolická církev a protestanté, se dostaly do hlubokého omylu, když uvěřili Moskevskému patriarchátu, že se snaží o upřímné budování mezikřesťanského dialogu a jednotu mezi církvemi (ekumenismus). Ve skutečnosti se tato církevní struktura od sovětských dob jako partner bezpečnostních služeb snaží jednat výhradně v politickém zájmu svého patronátního státu, ať už jde o SSSR nebo Ruskou federaci. Ve vztahu k té druhé jednali představitelé Ruské pravoslavné církve se zvláštním nadšením, neboť ji ruské služby bezpečností pověřily zvláštním posláním. Tím, že patriarcha Kirill a jeho spolupracovníci věrně sloužili zájmům sekulárního státu, se zpronevěřili společným křesťanským evangelijním zásadám udržování míru, včetně těch, které jsou zakotveny v jejich oficiální doktríně formulované v Základech sociální koncepce. Po vzoru svého partnera v putinovském politickém režimu ztratila Ruská pravoslavná církev také znaky demokracie ve smyslu církevní konciliarity a synodalit, odklonila se od pravdy evangelia a přijala ducha světa.

Doktrína o Ruském světě (*Russkij mir*), na jejímž vývoji se Gundajev aktivně podílel, je souborem myšlenek a hesel z různých náboženských, politických a filozofických systémů. Nelze ji jednoznačně označit za imperiální nebo národní; ruští monarchisté, komunisté i stoupenčí současného autoritářského režimu pod Putinem v ní nacházejí myšlenky, které s nimi rezonují. V této doktríně stojí vedle sebe myšlenky, které podporují tradiční křesťané, a myšlenky antievangelické. Je nesporným faktem, že Ruská federace iniciovala válku a Ruská pravoslavná církev otevřeně podporovala stát a tuto válku. To je odklon od křesťanských zásad, které tato církev dříve deklarovala, zejména v Základech sociální koncepce. Nábožensko-politické sdružení vzniklé po rozpadu SSSR, v jehož čele stojí od roku 2009 Gundajev, manipuluje křesťanská hesla k propagaci ruského imperialismu a nacionalismu. Ve skutečnosti tlačí na ruské úřady, aby podrobily revizi hodnoty, které zdědily po Evropě: lidská práva, ochranu života, demokracii, svobodu atd. Místo toho navrhuje, aby na první místo byl postaven význam vlasti (tj. státu) a hodnoty kolektivismu, které jsou

¹⁵⁷ Рогов, Шумило С. „Православный шахизм“.

vlastní impériím a autoritářským a totalitním společnostem. Patriarcha Kirill i Světová ruská lidová rada (SRLR) šíří ideologii války, která vrhá stín na celou ruskou církev. Účel této filozofické změny hodnot je jasný: pozvednout vlasteneckého ducha Rusů a ospravedlnit všechny válečné zločiny kremelské vlády. Jako účastník ekumenického dialogu s církvemi světového křesťanstva se však hierarchie ruské pravoslavné církve svou protizápadní a válečnou rétorikou morálně a teologicky kompromituje. Jednání Kirilla a hierarchie Ruské pravoslavné církve bude v blízké budoucnosti posuzovat Mezinárodní trestní soud, a že jeho teologické omyly a porušení církevního práva posoudí Rada primasů pravoslavných církví. Pokud jde o kontroverzní imperiálně-nacionalistickou ideologii Ruského světa, zaslouží si důkladnější výzkum teologů, historiků a filozofů.

ThLic. Taras Kluk, PhD.

Vzdělání 1996-2007 – studium na střední škole (Novy Jaryčiv, Lvovska oblast, Ukrajina). 2007 – 2012 – Ukrajinská katolická univerzita, bakalářský a magisterský program z teologie (diplom s vyznamenáním). 2013 – 2016 Licenciát z teologie a patristických věd, Patristický institut Augustinianum (Řím). 2016 – 2023 doktorát z teologie a patristických věd, Patristický institut Augustinianum (Řím). **Formace:** 2013-2020

dochovní formace na Papežských kolejích – Ukrajinské (2013-2017) a Řecké (do 2020)

Působil jako externí pedagog teologie na Ukrajinské katolické univerzitě. Květen 2022 – září 2023 – akademická stáž na Teologické fakultě Univerzity Palackého. Aktuálně sociální pracovník v Charitě Olomouc

Publikace: Doktorská práce: «La chiamata verso la divinizzazione (θεωσις) e i diversi stati di vita nelle opere di Gregorio Nazianzeno». Pontificio Istituto Patristico Augustinianum, Roma 2022. Příprava publikace: «Kněz jako prostředník na cestě k zbožštění v učení Řehoře Nazianského», in: Studia Theologica (Palacky University in Olomouc).

N. T. Wright: Bůh v karanténě – křesťanský pohled na koronavirou pandemii

Zdeněk A. Eminger

Britský bibliista, teolog a spisovatel N. T. Wright, jehož tituly *Překvapivá naděje* (2018), *Jednoduše dobrá zpráva: Nový pohled na Ježíšovo poselství* (2017) či *Podstata křesťanství* (2019) český čtenář již zná, vydal v návaznosti na koronavirovou pandemii trochu nečekanou knihu *Bůh v karanténě: Křesťanský pohled na pandemii* v citlivém překladu Alexandra Fleka.

Mám to štěstí, že jsem dlouhá léta slychal svědectví dnešních osmdesátníků a devadesátníků o církvi, která byla v nejtěžších chvílích této země i za cenu sebeobětí ochotna pomáhat nejpotřebnější. Vzory mi nechybí. Nová podoba morové rány Covidu-19, která zasáhla až na pár výjimek celou planetu a vyžádala si k 10. srpnu 2020 ve statisticky sledovaných oblastech 731 263 obětí, je něčím, co pravděpodobně zažehlo novou epochu společenské proměny, srovnatelnou s dobou velkých etických zlomů a poválečných období. Myslím, že nejsem sám a že neřeknu nic světoborného,

ale strach z neviditelné smrti paralyzoval leckde moji církev do základů, a to tak, že v prvních týdnech a měsících to vypadalo, jako by neuměla hledat odpověď na to, co se na území, jež spravuje, vlastně stalo. Skutečné vyklizení pole symbolizovalo po léta trvající závrať z proměny ještě nedávno silných diecézí na misijní území a nástup jakéhosi c. a k. konzervatismu, který lidé mé generace znají snad jen z Haškova Švejka, z polemik katolických intelektuálů první republiky a ze sílicího křesťanského teroru blbé nálady a beznaděje na sociálních sítích. Nové, laicky i klericky orientované podoby spirituality a slavení, které nám pomohly prožít Velikonoce, upadají v zapomnění, úředně označené jako „dočasný experiment“. Bibliista Wright se – jak je u něj zvykem – ale vrací ve svých úvahách na začátek, a tedy ke starozákonnímu zjevení a zaslíbení, jež vyvrcholilo událostmi Kristova narození, života, kříže a vzkříšení. Svoji nevelkou knihu rozdělil vedle předmluvy k českému vydání a úvodu do pěti kapitol: 1. Kde začít?; 2. Co říká Starý zákon; 3. Co říká Ježíš; 4. Co říká Nový zákon; 5.

Kam dál? Pokud hledáte ohledně koronaviru jednoduché odpovědi, je možné, že je hledáte i v širším kontextu svého křesťanského života. Autor vás v tomto ohledu ovšem zklame. Nenabízí žádné bombastické, instantně použitelné závěry, které by vás ukonejšily a zároveň nenahodlaly vaše spokojené, klidné, salonfähig orientované křesťanství typu „má dáti / dal“ a „každému podle jeho zásluh“. Chápete-li Ježíše jako svého druhu Zoro Mstitele, neztrácejte s Wrightovou knihou čas a jděte raději nakupovat.

Ne „Proč?“, ale „Co máme dělat?“

N. T. Wright je člověkem Bible, jejíž studium a četba je osou jeho profesního, osobního i partnerského života. Těžko od něj tedy můžete čekat, že svojí odborností přikryje z kontextu vytržené věty o tom, že Bůh trestá toho, koho miluje, a že trestá předně neposlušné a zlé, zatímco poslušným a hodným přeje. Podívejte se kolem sebe a zjistíte, že Bibli nelze číst jako kuchačku. Wright ví, na co se při takových egyptských ranách ptá teodicea: Proč? Proč? Proč? Poslechněte si, jak se k takovému „proč“ staví: „Nejlepší odpověď, jakou jsem v posledních týdnech zaznamenal, ovšem nereagovala na „Proč?“, ale na „Co?“. Co můžeme udělat?“ Ve dvou větách tak zaměřuje naši pozornost od negativního smyslu a požitku k pozitivnímu vyústění. Vždyť podíváte-li se na dějiny raného křesťanství a středověku, který podobných ran nebyl ušetřen, vidíte, že to byli právě křesťané, svatí hříšníci Boží, kteří dobrovolně a svobodně vstupovali do centra katastrofického dění, aby tam v Kristově jménu a za jeho spolupůsobení vnášeli Boží milost, naději a lásku. Místo „proč se to děje?“ je křesťanu třeba být instinktivně přítomný v modlitbě a službě tam, kde se rozlézá beznadě, utrpení, frustrace, lhostejnost a smrt. Jedině v této důvěře je možné otevřít brány Boží milosti a dopřát Duchu svatému, aby mohl vanout mezi věřícími, a ne nevěřícími „věřícími“. „Znamená to,“ připomíná Wright, „že když se otřásá svět, Ježíšovi následovníci mají být lidmi modlitby všude tam, kde svět prožívá bolest.“ Víra chápaná jako hra tetris, kde všechno „těm šikovným a dobrým“ zapadá do sebe a ti špatní zažívají opakovaně pouze „game over“, je nejen pavíra, ale svým způsobem vlastně nevíra. Definitivní školské odpovědi, distribuované mezi křesťany nejlépe v jednoduchém, user friendly manuálu, by z Kristova vykupitelského díla, o němž nás každý nový den zpravuje jeho věčně živé a aktuální Slovo, učinilo něco mezi hrou „Člověče, nezlob se“, matematikou základní školy, vrtkavostí olympských bohů a některou z nejlepších literárních anti-utopií. „Mezi nebem a zemí,“ píše Wright, „je toho opravdu mnohem víc – víc bolesti a víc nerozlušitelných záhad – než kolik si ve svém pojetí světa připouštíme. Dokonce i v křesťanském pojetí světa.“

Co dělá Bůh v čase pandemie? A co děláme my?

Wright varuje, abychom se nedali ukolébat tím, že známe „skrytý morální mechanismus vesmíru – že Bůh musí treatat lidský hřích“. Vůbec nejde o to, říká, jak velkých hříchů se dopustila předchozí pokolení a jak nedokonalý a hříšný člověk je. Ježíš není přikován k minulosti. Neřeší to, co se už nedá ovlivnit. Jeho důvěra v Otce je dokonalá. Čeká, co on – Bůh Otec – s každodenně se kazícím světem udělá. A Ježíš, Boží Syn, trpně nestojí s nonšalancí pozorovatele, ale jde Otcí v ústrety tím, že s tím sám něco dělá. Vždyť on je, dodává Wright, „Světlo světa“ a věčné „nyní“. A my, pokřtění v jeho smrt a vzkříšení? Co bychom asi chtěli slyšet? I my a právě my jsme „súl země“ a „světlo světa“ (Matouš 5:14.15), kteří mají dokázat, že jakékoliv „Proč?“ lze přemotit a uzdravit dnes a denně obnovovaným „Pojďme něco dělat“. Kladete-li si spolu s britským biblistou otázku „Co Bůh dělá v době pandemie?“, měli byste být z četby Písma pokojní a vědět, že Ježíš svou božskou vládu dosvědčoval a dosvědčuje právě v konkrétní pomoci konkrétnímu člověku; a volá k této pomoci i své učedníky. Ježíš není kosmický super-vládce, jenž přišel spravovat svět jako trpaslík v nějaké videohře. Je to král, jenž přijíždí do Jeruzaléma na oslátku a přijímá plán i kalich svého Otce. Věř mu, že takhle to má být, a jde na smrt, a tedy k životu. „Věřte mi, spolehněte se na mě, dělejte to jako já. Tohle jsou kameny Božího království.“ Jenže někteří lidé tohle nechťejí. Touží po opakování Biblí vyprávěných zázraků. Právě tak, a ne jinak! Touží po tom, aby cokoliv, co je potřeba, za ně udělal někdo jiný. Touží po viditelných a dramatických zásazích Boží moci, které by napříště odradily „ty zlé“, kteří za to péče mohou. Jenže neodradí. Zítřka to bude stejné a bude to stejné až do konce času tohoto světa, ba horší. „Proč to dopouští? Proč nesešle z nebe hromy a blesky (sice to připomíná báje o pohanských božstvech, ale proč ne) a nedá věci do pořádku? Odpověď zní, že Bůh ve skutečnosti posílá své blesky – v lidské podobě. Posílá chudé v duchu, mírné, plačící, mírotvorce, hladovějící po spravedlnosti. Oni jsou způsob, kterým Bůh jedná ve světě. Jsou mnohem účinnější než hřmící hromy a blesky. Chopí se iniciativy; všimnou si, kde jsou nenaplněné potřeby, a jdou je naplnit.“ Křesťan má přece v jakémkoliv čase sloužit jako Kristus, a ne si dávat sloužit. Ve štaštných, tím spíše tragických okamžicích života, má být majákem jeho milosti a naděje. Wright varuje před tím, abychom z podobných, lokálních či planetárních událostí vyvozovali dalekosáhlé, apokalypticky zabarvené závěry. Je koronavirová krize jasným Božím znamením, a když, tak o jaké znamení jde? O „znamení Konce“? O „výzvu k pokání“? O „příležitost pro standardní evangelizaci“?

Bůh není pozorovatel, jedná v nás a skrze nás

Sám Wright se přiklání k posledním dvěma východiskům. Jako křesťan si je vědom, že to první, co by měli věřící a církve dělat, je se modlit. Rychlý

nástup neviditelné smrti, která lidstvo zasáhla již tolikrát, člověku připomíná, jak málo toho ví o světě, o Bohu a sobě samém. „... sám Duch se za nás přimlouvá nevyslovitelným Ikaním.“ připomíná autor Pavlova slova z listu Římanům (8:26) Sténající třetí osoba Trojice se v nás a za nás „nevyslovitelným Ikaním“ přimlouvá, abychom onen Boží zápas o člověka ve světě neprohráli. Křesťan, jak vysvítá z Wrightova uvažování, nemá ze sebehořší agónie stvoření kam utéct, kam emigrovat, kam se schovat. Jeho jediným úkolem je zůstat ve světě a naplňovat úkol, k němuž ho Bůh vyzval – jít do celého světa a zvěstovat evangelium. A právě tady se vracíme na začátek našeho textu. Všechny snahy uzavřít se do sebe, ohradit církev, ostentativně dlouho přemýšlet, co že nám to Bůh Covidem-19 jako chce říct, pořádat konference a dohadovat se o tom, co se bude dělat v post-koronavirovém období, jsou zřetelným nepochopením Božích a zároveň lidských věcí. Církev, která se ukryla před strachem z nepatrného viru, to je to samé, jako by se skryla před chudými, nemocnými, sténajícími a umírajícími, jako kdyby se zřekla dělat to, k čemu tu vždycky byla a napořád bude. Pokud si křesťané kladou otázky nad jen stěží zakrývatelným úbytkem věřících v posledních měsících, možná mají odpověď sami před sebou – dezertující církev, dezertující křesťané, paralyzované instituce si jen velmi těžko udrží zbytky autenticity a výjimečnosti, které – jistě ve svobodných zemích – přinesly církvím podporu lidí mimo církev; zkrátka proto, že církev ještě byla tam, kam už se nikomu nechtělo jít.

Co dělat tady a teď?

Co tedy konkrétně dělat? N. T. Wright se upíná k těmto nejvlastnějším křesťanským činnostem: 1. Truchlení – truchleme jako žalníci za zřetelné, umírající, pozůstalé, nemocné, truchleme za sebe, plačme s plačícími (Ř 12:15) a radujeme se s těmi, kdo už zase mají důvod k radosti. 2. Modlitba Páně – věříme, že tato největší modlitba bude z našich úst Bohem vyslyšena. 3. Přiznejme si, že nemáme jednoduché odpovědi na složitě okolnosti života. 4. Uvědomme si, že Bůh se na okolní dění nezdívá jako hlídač. Řada věcí, a tedy lidských věcí, ho rozesmůtňuje, trápí a šokuje. Je na nás, abychom mu svými činy a změnou smýšlení odpověděli. 5. Nečekajme na velká znamení Boží svrchovanosti. Nad živelnými pohromami ční daleko větší znamení Boží účasti se světem – „Bůh přichází do obyčejného, aby je proměnil v neobyčejné. Že přichází uzdravit nemocný svět. Nasytit hladové, vrátit zrak slepým a život mrtvým. Byla to znamení, že svět se probouzí do nového jara. Do nového začátku.“ 6. Tam, kde je nejhůř, tam má být přítomný křesťan v sociální, lékařské, ekonomické, charitní, duchovenské a vši ostatní službě. Potřebný tu je, tak jako ve středověku, ne „jako Kristus“, ale Kristem jako takovým. 7. Budme ve víře stateční, ne lehkomyšní (na „správné“ věřícího si koronaviru přece nedovolí...), ale neztrácíme racionální rozvahu. Člověk má na to, aby v síle

svého intelektu (analýze a nalezení řešení) a modlitbě i tuto z dalších děsivých epidemií porazil, a rozšířil tak hranice Božího království. 8. Zavřené kostely nejsou tragédií. Poklonit se Kristu a velebit jeho jméno jsme mohli a můžeme skrze poděkování těm, kteří byli po celém světě v první linii – a Bůh s nimi a v nich. 9. Komunikace – církve musí vést dialog se sekulární společností, regionální i centrální vládou a najít kompromisy a společnou řeč nad správou světa. Nemožnost navštívit svatostánek promodlený stáletými modlitbami může být pro někoho fatálnější než samota uprostřed dokonalé lékařské péče. 10. Nebát se. Pokud se svět nevrátí, jak říká Wright, k „novému normálu“ i skrze nás křesťany, ovládnou ho jako vždy „hráči“, jejichž bohem je moc, násilí a mamon.

Wrightova spásná rána na solar

Nemyslel jsem si, že Wrightova kniha *Bůh v karanténě: Křesťanský pohled na pandemii* na mě zapůsobí tak silně jako jeho předchozí tituly a veřejná vystoupení. U jeho dřívějších biblických reflexí jsem si mohl teologicky tříbit své vlastní pojetí toho či onoho novozákonního příběhu nebo podobností. S většinou jeho myšlenek jsem souhlasil a posunuly mne o krok kupředu. Jenže tahle kniha je jiná. Netluče na dveře toho, o čem já, vy a on smýšlí jinak. Není to typická hra teologických tezí a přístupů. Ta kniha je náraz na to nejhlubší ve mně. Klade mi neodbytné otázky po tom, kde jsem byl, co jsem dělal, když kolem mne, v konkrétním životě v Čechách a Itálii, umíraly desítky, stovky a tisíce lidí? A nejde jen o Covid-19... Číst si o tom, že máme být majáky Boží milosti a svrchovanosti, je jedna věc. Ale být tím majákem! Ptám se, jestli se vůbec ještě mohu nazývat křesťanem, a pakliže ano, jak jím budu v následujících dnech, týdnech a měsících? Ne třeba mě chlácholit – něco jsem dělal, snažil jsem se být ku pomoci těm, kteří se na mě obraceli, nerezignoval jsem na teologickou práci. Ale i přesto, že mě téměř vůbec neovládal strach z neviditelné smrti a že jsem byl a jsem otevřený k možnosti, že i já v důsledku Covidu-19 zemřu, přesto jsem svoji duchovní svobodu, za kterou vděčím jen a jen Ježíši, jeho povolání, křtu a milosti nevyužil tak, abych se mohl s klidným svědomím označit za jeho, třebaže i jen slabého a chybného učedníka. Wright mi rozhodně neusnadnil mou životní anabázi, ale právě proto jsem mu vděčný, protože mi znovu ukázal, na co jsem možná tak trochu zapomněl, a totiž: „Osázíme-li zahrady květinami, je mnohem méně pravděpodobné, že zaroste plevel.“

Zdeněk A. Eminger

Autor je křesťanský teolog, vycházející z katolicky orientovaného prostředí, inspirovaný českým evangelickým porozuměním a světem umění.

Vzpomínka na ostravsko-opavského biskupa Mons. Františka Lobkowicze *Jan Larisch, ThD.*

Narodil se v Plzni 5. ledna 1948. František Lobkowicz byl potomkem křimické větve starého českého šlechtického rodu Lobkowiczů. Jeho otec Jaroslav Claude (1910–1985) se v roce 1940 oženil s Gabrielou Korff-Schmising-Kerssenbrock (1917–2008) a měli spolu pět dětí: Polyxenu (*1941) Jaroslava (*1942), Marii Leopoldínu (*1943), **Františka (*1948)** a Filipa (*1954).

Biskup František vyrůstal v Křimicích, v roce 1966 složil na SVVŠ v Plzni maturitní zkoušku. V roce 1967 zahájil studium teologie na CMBF v Litoměřicích, v roce 1968 vstoupil do premonstrátského řádu (Kanonie premonstrátů v Teplé) a přijal řeholní jméno Václav. V letech 1968–1969 studoval filosofii na univerzitě v Innsbrucku. Po návratu dokončil teologická studia na CMBF v Litoměřicích, 10. srpna 1972 tajně složil slavné řeholní sliby a 15. srpna 1972 byl vysvěcen na kněze.

V letech 1972–1974 vykonával základní vojenskou službu. Po více jak půlročních obstrukcích státních úřadů mu byl v dubnu 1975 udělen státní souhlas pro duchovenskou činnost v Apoštolské administratuře Český Těšín. Působil jako kaplan ve farnosti Frýdek ve Frýdku-Místku, v Jablunkově a v Českém Těšíně. V červenci 1984 byl jmenován farářem ve farnosti Ostrava-Mariánské Hory. Zde působil až do 17. března 1990, kdy byl jmenován titulárním biskupem v Catubum Castra a pomocným biskupem pražské arcidiecéze. Biskupské svěcení přijal 7. dubna 1990 v Praze.

Ve funkci pomocného biskupa působil šest let. V té době zastával funkci děkana Metro politní kapituly u sv. Víta v Praze. Od roku 1990 byl čestným konventuálním kaplanem Českého velkopřevorství Maltézského řádu, v letech 1992–2001 jako apoštolský delegát řídil Rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou, od roku 2000 byl členem Řádu sv. Lazara Jeruzalémského a v Českém velkopřevorství zastával funkci duchovního převora.

V roce 1996 rozhodl Apoštolský stolec o zřízení ostravsko-opavské diecéze a František Václav Lobkowicz byl jmenován jejím prvním

biskupem. Funkce se ujal 31. srpna 1996 a vykonával ji téměř 26 let. Otec biskup František postupně vybudoval struktury potřebné pro řízení diecéze, tj. administrativní, pastorační i hospodářská centra. Pro svou diecézi posvětil 136 nových kněží a 22 trvalých jáhnů, konsekroval 9 nových kostelů, požehnal 34 kaplí, vizitoval 86 farností. Podporoval charitativní činnost. Pro koordinaci charitativní práce zřídil v roce 1997 Diecézní charitu ostravsko-opavskou. Požehnal 21 charitativních domů a sociálních zařízení. V letech 1998–2000 nechal postavit novou budovu pro sídlo svého úřadu. V letech 2014–2015 nechal renovovat katedrálu Božského Spasitele v Ostravě a v letech 2019–2021 konkatedrálu Nanebevzetí Panny Marie v Opavě. V roce 2005 a 2014 vykonal návštěvu „ad limina“ v Římě.

Věnoval se dětem a mládeži. Pracoval ve skautském hnutí, od roku 1990 byl ústředním duchovním rádcem Junáka – českého skauta, pravidelně se zúčastňoval výstupu na Ivančenu. Jako delegát ČBK pro církevní školy pečoval o rozvoj církevního školství v celé ČR. Aktivně se zapojoval do kulturního i společenského života.

V roce 2021 oslavil se svou diecézí 25. výročí její vzniku.

V roce 2010 mu lékaři diagnostikovali leukémii a v roce 2016 podstoupil transplantaci jater. Přes veškerou snahu lékařů se nemoc nepodařilo zvrátit. V roce 2017 požádal o jmenování pomocného biskupa a bylo mu vyhověno. Přes těžkosti svého zdravotního stavu se stále snažil plnit povinnosti diecézního biskupa. Zemřel 17. února 2022 v Městské nemocnici v Ostravě.

P. ThLic. Jan Larisch, autor

Vzpomínka na otce biskupa Františka Lobkowitze a poděkování CMKA za podporu činnosti.

Otec biskup František měl velký zájem o činnost Moravsko-slezské křesťanské akademie (později přejmenované na Cyrilometodějskou křesťanskou akademii) a prokazoval velkou podporu působení a rozvoji její činnosti. S vděčností vzpomínám na osobní setkání a jednání, při kterém projevoval srdečný otcovský přístup a pastýřské porozumění ke všem aktivitám, zejména akademické aktivity v zájmu o celoživotní vzdělávání laiků v nauce víry a učení církve. Úpřímný zájem a podpora projevil i pro duchovní aktivitu při organizování aktivity Duchovní setkání u mariánských sloupu v ČR, které podpořil osobní účastí při setkání u obnoveného mariánského sloupu v Ostravě. Vděčnost byla vyjádřena v blahopřát k 30. výročí biskupského svěcení a pozdějšího jmenování prvním ostravsko-opavským biskupem. Boží Prozřetelnost jej povolala v mimořádných časech k vedení svěřeného lidu k Ježíši, k zasvěcení a svěření

Panně Marii a duchovní obnově národa. Své poslání věrně naplňoval jako horlivý učitel víry ve zvěstování Pravdy a nauky Kristovy, jako obhájce a zastávce práv Církve a spravedlnosti ve společnosti a jako obětavý a dobrý pastýř v čele své nově zřízené diecéze. Jménem CMKA děkuji za mimořádné porozumění a podporu CMKA a v její činnosti zaměřením na výklad nauky víry a učení Církve. Vyprošujeme

otci biskupovi Františkovi milost, aby Pán Ježíš jeho účast na křížích a utrpení odměnil věčnou radostí a pokojem v nebeském království. P. ThDr. Jiří Koníček

Připomínka rozhovor s otcem biskupem Mons. Františkem Lobkowiczem k 25. výročí MSKA

Otče biskupe, Moravsko-slezská křesťanská akademie má za sebou 25 let činnosti. Porevoluční atmosféra svobody vytvořila tehdy zajímavé fórum, kde se začaly diskutovat otázky náboženského, vědeckého či politického života. Jakým způsobem je podle vás možné pokračovat v tomto poslání v kontextu nové evangelizace?

Jestě než odpovím na otázku, možná předešlu, že křesťanská akademie na území republiky vznikla jako nástupnická organizace římské Křesťanské akademie, která sídlila v Nepomucenu v Římě, kde se vydávaly mnohé knihy, které se k nám poctivě „pašovaly“. Nešlo o nějaké líbivé romány, byly to koncilní dokumenty, byly to knížky otce Špidlíka, otce Svatoše a celá řada další kvalitní literatury. Tím vlastně Křesťanská akademie deklarovala své poslání vzdělávat lidi. Takže bylo po revoluci na co navázat a v čem pokračovat. A nechybělo ani počáteční nadšení. Setkávali se lidé různých profesí, vytvářeli různé kluby – klub inženýrů, klub učitelů, klub lékařů, a jistě to bylo moc krásné a dobré. Jenže v průběhu času se na všechny tyto lidi z akademického prostředí naválilo tolik práce, že na tyto věci přestávali mít čas. Oni žijí z víry, oni o sobě vědí, lékaři vědí o dalších svých věřících kolezích, ale na to, aby se setkávali, už čas nemají. Podle mě by bylo zapotřebí zaměřit se na vysokoškolskou mládež, která je budoucí akademickou obcí, a tu musíme připravit, aby vedle jejich vzdělání profesního uměli taky katechismus, dovedli argumentovat pomocí Písma svatého, aby také těmto pravdám rozuměli a měli je v sobě. To vidím jako stěžejní místo i pro činnost křesťanské aka-

demie. Zkrátka, soustředil bych se na vysokoškolskou mládež, a tam nabídl svou pomoc jejich jednotlivým „šéfům“. V každém univerzitním městě je totiž nějaký kněz pověřen pastorem vysokoškolské mládeže.

Zdá se, že výuka náboženství a vůbec problematika vzdělávání je v našich farnostech stále zaměřena především na děti a mládež. Přitom celá generace dnes už dospělých katolíků nikdy neprošla systematickou náboženskou výukou, čehož důsledkem je značná nevzdělanost v pravdách víry a neschopnost hájit Boží pravdy a zájmy církve v prostředí sekularizované společnosti. Vidíte nějaký prostor pro spolupráci akademie s našimi katechetickými a pedagogickými centry, resp. farnostmi?

To, že výuka náboženství se zaměřuje především na děti a mládež, je skutečně jenom zdání. Protože na jedné straně je tady činnost Moravsko-slezské nebo České křesťanské akademie a její přednášková činnost. Ale je snaha podpořit vzdělávání i jinými formami. Před pár dny jsem předával vysvědčení, respektive certifikát, asi stovce seniorů, kteří v rámci Centra pro rodinu při biskupství absolvovali univerzitu třetího věku. Přednášející jsou diecézní kněží, vzdělaní v patřičném oboru, kteří mají posluchačům co říci. Dále jsou k dispozici prostory kostelů – vlastně tím, že kněz promlouvá a medituje nad daným textem, učí celé shromáždění věřících. Je faktem, že málo kdy vybědne: Doma si přečtete ještě jednou ten text a trošku o tom popřemýšlejte sami – aby se lidé opravdu vrátili i v neděli odpoledne k tomu liturgickému čtení, aby se Písmo probíralo i v komunitě rodiny, to možná trošku schází. Pak máme další prostor pro vzdělávání, jsou tady naši sousedi, tedy televize Noe; máme rádio Proglas, máme Katolický týdeník, diecézní časopisy, farní časopisy, vydává se spousta knížek. Takže snaha o vzdělávání tady je. Teď jde o ten prostor spolupráce. Na mnohých úrovních již existuje. Pokud jde o katechetická a pedagogická centra, myslím si, že žádný biskup by nezavřel dveře před pracovníkem akademie, který si chce popovídat s pedagogy, katechety, a chtěl by přemýšlet o nějaké konkrétní spolupráci. Jsme všichni křesťané a pracujeme na šíření Božího království v tomto světě, a jsme vlastně hlas volajícího na poušti, jak to o sobě prohlašoval Jan Křtitel, který je vlastně předobrazem církve: on je ten hlas volajícího na poušti a na poušti jsme i my a máme hlas, původ je Boží. Vzájemná spolupráce taky trošičku vychází z místních podmínek, místních možností, co a jak dělat. Domnívám se, že by nebylo od věci oslovovat církevní školy, gymnázia. Samozřejmě, přednášející si musí uvědomit, že má před sebou středoškolačky, a že to nebude na vysoké akademické úrovni. Ale v našich školách jsou studenti, kteří nepocházejí z křesťanských rodin, a tak jim taková přednáška může hodně prospět. Například přednášky

pana Grygara, vynikajícího astronoma, který dovede oslovit nejširší publikum. A jistě díky tomu třeba spousta lidí najde cestu k víře, protože on tím, jak vypráví o Božím řádu v celém vesmíru, vlastně evangelizuje. Takže prostor pro spolupráci tady opravdu je, a nakonec i v některých farnostech občas registruji konání nejrůznějších přednášek a tomu velmi fandím.

Moravsko-slezská křesťanská akademie pořádá letos na podzim Kurz sociálního učení církve. Také papež František mj. velmi často apeluje na principy solidarity, lidské důstojnosti a nově i ochrany životního prostředí. V čem může spočívat praktický přínos našich diecézí a farností při řešení mnoha sociálních problémů, s nimiž se denně potýkají naše rodiny a jednotlivci?

Myslím si, že dnes mnoho lidí čte myšlenky papeže Františka. Také encyklika *Laudato si'* přináší spoustu impulsů – nejenom o přírodě, ale tady v ekologii jde také o mezilidské vztahy. Papež v encyklice říká, že jsme si planetu zaneřádili. Zrovna tak jsme si zaneřádili mezilidské vztahy, a ty je třeba taky čistit. To je naše poslání i v sociální oblasti. Dnes je to například téma solidarity v souvislosti s uprchlíky z různých částí světa. Naše civilizovaná populace, která žije v poměrně ekonomickém, nechci zrovna říci blahobytu, ale v určité ekonomické jistotě, a která se teď neumí s tím vyrovnat, by snad měla těmto často zoufalým lidem pomoci. Já také nevím jak, nemám na to recept. Od toho jsou politici, aby hledali řešení. Je to obrovský sociální problém, obrovský. Naše planeta je natolik úrodná a plodná, že je jistě schopná uživit všechno obyvatelstvo, i to, které dneska trpí hladem. Praktickým přínosem diecéze, farností je misijní dílo, mám na mysli Papežské misijní dílo, které dělá nesmírně mnoho dobrých věcí. A těší mě, že sbírka, která bývá vyhlášena na misijní dílo, je vedle ostatních vždy největší. Za to je třeba lidem poděkovat. Jde o odpovědný postoj křesťana, který není lhostejný vůči tomu, kdo je v nouzi, kdo potřebuje pomoc. Myslím, že papež František nás k tomu docela hezky vede. Sociální nauka církve je ve vzdělávání věřících stále ještě popelkou. Pokládám proto podnět MSKA za velmi vhodný.

Na závěr dovoluje popřát Moravsko-slezské křesťanské akademii k jejímu čtvrtstoletí mnoho úspěchů. Ať je to radost z dobrého díla, která vyváží veškeré úsilí a námahu. Všem, kdo se na její činnosti podílejí, vyprošuji

Františka Václava Lobkowicze se ptal Jan Vidmoch, asistent MSKA pro ostravsko-opavskou diecézi.

Vzpomínky na prof. Mons. Ladislava Tichého – významná církevní a akademická osobnost

P.ThDr. Jiří Koníček

Úmrtím prof. Mons. Ladislava Tichého odchází osobnost významná pro církevní a akademické společenství. Vyučoval jako pedagog a biblista řadu kněžských generací a studentů teologie. Jako erudovaný biblista výrazně přispíval k rozvoji biblických nauk v odborných a církevních institucích. V rámci Akademické vzpomínky jsou prezentovány vzpomínkové příspěvky k jeho osobnosti, životu a dílu.

ODKAZ MONS. PROF. LADISLAVA TICHÉHO VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI PRO CÍRKEVNÍ SPOLEČENSTVÍ A AKADEMICKOU OBEC

Vezměte na sebe mé jho a uče se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný v srdci; a naleznete odpočínutí svým duším. Vždyť mé jho je příjemné a mé břemeno je lehké.” Písmo svaté, NOVÝ ZÁKON, Matouš 11:29-30

Vzpomínáme na mimořádnou církevní a akademickou osobnost moravské Církve. Vděčně vzpomínají generace kněží, které vzdělával v poznávání biblických nauk a Písma svatého nejen s velkou erudicí, ale i mimořádnou úctou a láskou formoval bohoslovce k přístupu k slovu Božímu a novozákonnímu poselství Pána Ježíše..

Úvodní motto - slova Pána Ježíše mimořádným způsobem vyjadřují osobnost kněze a profesora Ladislava Tichého, která naplňovala ve svém životě učedníka a kněze Kristova. Učil se od Mistra a Pána a také svým příkladem a slovem v tichosti a pokoře s ušlechtilým srdcem naplněným láskou sloužil Bohu a církvi i akademické obci.

V těžkých časech, kdy se dostal k moci totalitní politický režim komunistů a nastalo pronásledování církve, čerpal sílu z víry a útěchu k růstu jeho životního učitelského a kněžského poslání, aby poznáváním vtěleného Slova učil a formoval mnohé kněžské generace v následování Krista v hlásání radostné zvěsti a službě svěřenému lidu.

Vzpomínáme na život a dílo ušlechtilého kněz, teologa a biblisty, pokorného a tiché služebníka Božího Mons. Prof. Ladislava Tichého Th.D.

Odkazem je, že se svým studiem novozákonních textů se snažil šířit tu největší hodnotu, jak sám připomíná co je nejdůležitější: „Je to text apoštola Pavla o lásce ve třinácté kapitole Prvního listu Korintánům: ‚Láska nikdy nepřestává.‘ Já to pokládám za základ, na kterém se snažím budovat svůj život, i když třeba nedokonalá, ale za základ, který potřebují všichni. Bez lásky člověk nemůže být plně člověkem.

Děkuji osobně i jménem členů Akademie za jeho vynikající kněžské a akademické působení, ve kterém formoval generace kněží a akademiků - Prof. Mons. Ladislav Tichý. Své poslání věrně naplňoval jako horlivý učitel a teolog ve vyučování biblickým naukám a zvěstování Pravdy a nauky Kristovy, jako biblista v hlubším poznávání Písma svatého a prožívání v Církve a ve společnosti. Prožíval a naplňoval své kněžství jako obětavý a moudrý pastýř v akademických i církevním prostředí. Osobně jsem mohl poznávat a zakoušet nejen dobrodiní jeho charakteru i osobnosti, ale i velké porozumění, blízkost, sdílení a provázení v osobním i kněžském životě a především při vedení Akademie, kde léta působil v různých pozicích a významně se podílel jena její činnosti a rozvoji. V kritickém období řešení dilematu itegrace nebo samostatné existence Akademie se rozhodně postavil za samostatné fungování a plně se postavil a podpořil nové vedení a plně podporoval reformy a rozvoj nových struktur i změnu názvu Akademie z Moravsko-slezské na Cyrilometodějskou.

Děkuji za velký příklad a oporu v naplňování mého kněžského, pastoračního a akademického poslání, zvláště za mimořádné porozumění a podporu, pomoc a spolupráci zaměření CMKA ve zaměření na výklad nauky víry a učení Církve, ČBK a biskupů. V modlitbách s věčností vzpomínáme a vyprošujeme, aby Pán přijal svého věrného služebníka do své náruče a po účasti na utrpení dosál pokoje a oslavení v nebeském království -

ThDr. ICiC. Jiří Koníček, prezident Cyrilometodějské křesťanské akademie

Vzpomínka žáka a prof. P. Ivana Grůši na Mons. Prof. Ladislava Tichého

NA kněze a profesora Cyrilo-
metodějské teologické fakulty
Mons. Ladislava Tichého,
který zemřel v úterý 1. března
2022, vzpomíná jeho žák a pro-
fesor na Papežském biblickém
institutu S panem profesorem
Ladislavem Tichým odchází
nejvýznamnější osobnost sou-

časného českého katolického novozákonního bádání. Během 40 let odborné činnosti na teologických fakultách v Litoměřicích a v Olomouci se jako profesor Nového zákona zapsal do života několika generací studentů, katolických kněží i laiků. Vzpomínky na něj nelze shrnout do několika slov, ale ve všech zůstává obraz čistého, přímého a laskavého člověka a kněze, vynikajícího odborníka, filologa a biblisty s erudiicí, jaká je v i kolegiu vysokoškolských profesorů výjimečná. Jeho odbornou specializací byl Nový zákon a z jazyků tedy samozřejmě řečtina, ale asi by se nenašlo mnoho evropských zemí, jejichž jazykem by se nedomluvil. Při setkání s ním bylo na první pohled patrné, že svůj život zasvětil studiu, a jeho zaujetí pro Písmo bylo cítit na každé jeho přednášce i později z každého rozhovoru, který se odborné činnosti nějak týkal. I přes šíři a hloubku svých znalostí však nikdy nestavěl do popředí sebe. Vždy mu šlo o věc samotnou, o hlubší proniknutí, poznání a pochopení, aniž by měl zapotřebí přisuzovat důležitost sobě samému. A takto zůstává ve vzpomínkách jako vzor vědce a člověka. Jeho odchod se nás dotýká jako ztráta, ale považuji za jisté, že mu Pán nyní dává poznat „tvář v tvář“ (1 Kor 13,12) skutečnost, kterou v Písmu hledal a odhaloval celý život.

P. Ivan Hruša OCarm, profesor na Papežském biblickém institutu

Paměti z životního osudu prof. Mons. Ladislava Tichého

Jan Kvapil

*Text není historickou studií. Jedná se o převyprávění pamětníkových životních osudů na základě jeho vzpomínek zaznamenaných v rozhovoru. Vyprávění zpracovali externí spolupracovníci Paměti národa. V některých případech jsou při zpracování medailonu využity materiály zpřístupněné Archivem bezpečnostních složek (ABS), Státními okresními archivy (SOA), Národním archivem (NA), či jinými institucemi. Užíváme je pouze jako doplněk pamětníkova svědectví. Citované strany svazků jsou uloženy v sekci *Dodatečné materiály*.*

Ladislav Tichý se narodil 27. března 1948 v obci Olešnice na pomezí Moravy a Čech měsíc poté, co komunisté násilně převzali moc v zemi. Místní farář, Leopold Benáček, zde působil šestnáct let, než ho komunisté v roce 1950 uvěznil. Jako kněz mohl opět působit až za třináct let, ale pobyt v Olešnici měl zakázán. Na Olešnicku se sedláci nechtěli podřídit kolektivizaci zemědělství, a tak proti nim v roce 1953 komunisté tvrdě zakročili. Ve vykonstruovaném procesu, který se konal v sokolovně v Olešnici, odsoudili deset lidí, dva z nich k trestu smrti. Rodiny odsouzených přišly o majetek a někteří museli odejít z okresu. Přestože Ladislav vyrůstal na pozadí těchto tragických událostí, nevěděl o nich, protože ho rodiče před nimi chránili .

Mládí – ministrant v Olešnici

Na základní škole Ladislav patřil mezi premianty. Od páté třídy začal ministrantovat v místním kostele svatého Vavřince. Působil zde páter František Kšica, horlivý kněz, který dokázal chlapce nadchnout. Ladislav mezi ministranty a ve škole našel dobré kamarády a na dětství má pěkné vzpomínky. Jeho starší sestra měla ve škole také velice dobrý prospěch a po maturitě chtěla jít na vysokou školu. Dostala ale z národního výboru špatný posudek. „Bylo jí řečeno, že nedostane doporučení ke studiu na vysoké škole. Tehdy ředitel toho gymnázia, nebo té jedenáctileté střední školy, jí otevřeně řekl: ‚Co chceš? Tvůj bratr ministruje!‘ Takže i když byla, myslím, nejlepší ve třídě na známky, nebo jednou z nejlepších, nemohla se ani pokoušet o studium na vysoké škole. Tak šla pracovat do strojírny v Letovicích,“ vzpomíná P. Ladislav.

Studijní léta - vytoužené studium teologie

Už od raného dětství rostla v Ladislavovi touha stát se knězem. Ještě na základní škole začal poslouchat zahraniční rozhlas, především Radio Vatikán. „Byly zprávy o tom, co se děje v Římě a o druhém vatikánském koncilu. Víím, že i to ve mně vzbudilo nadšení, že se něco děje,“ vzpomíná Ladislav na přelomové změny v církvi, které tento koncil přinesl. Po základní škole měl velký zájem o studium jazyků, sám se učil latinsky a později německy a italsky. Chtěl jít na gymnázium, ale měl podobně jako sestra špatný posudek. Nezbyvalo mu než jít na střední zemědělskou školu, kde studoval mechanizaci v zemědělství.

Když Ladislav v roce 1967 odmaturoval, šel studovat na Vysoké učení technické v Brně. „Moje touhy [ale] byly jiné. Tam byla touha studovat teologii. Já víím, že jsem se nějak tak odlil. Pozoruhodně přišel rok 1968. Já jsem cítil, jako by přišel i kvůli mně,“ vzpomíná Ladislav na pražské jaro, kdy došlo k politickému uvolnění a měl možnost teologii studovat. V té době se podařilo obnovit teologickou fakultu v Olomouci, kterou komunisté zrušili v roce 1950. 21 srpna však vojska Varšavské smlouvy provedla invazi do Československa. Poslouchal zahraniční rozhlas s nadějí a obavami, co nadcházející doba přinese.

Bohoslovecká studia v olomouci v období 1968 – 1973

Studenti teologie bydleli společně v semináři, kde měli kněžskou duchovní formaci. Než byly pro seminaristy upraveny půdní prostory v arcibiskupské rezidenci, bydleli v prvním ročníku seminaristé ve Zdíkové paláci, dnešním Arcidiecézním muzeu. „Já jsem spával v takzvané erbovně, kde jsou erby. Nejprve nás bylo v místnosti dvaadvacet, potom šestnáct. Takže to byly, dalo by se říct, vojenské poměry. Ale musím říct, že jsem byl šťasten. A když jsem potom za pět let odcházel, tak jsem si řekl, co stále platí, že to byly moje nejšťastnější roky, které jsem v životě prožil,“ vypráví Ladislav. Kněžské svěcení přijal 30. června 1973 v Brně a začala jeho cesta do pastorače. Už od roku 1970 nemohla fakulta přijímat další studenty, a když poslední z nich rok po Ladislavovi dostudovali, byla fakulta uzavřena. uvolnění jako proděkan vedl teologickou fakultu v Olomouci profesor Bohumil Zlámal, který vyučoval církevní dějiny. Kvalifikovaných učitelů se nedostávalo a vyučovali zde především ti, kteří měli doktorát z doby před rokem 1950. Později přišel i doktor Josef Bradáč, vyslaný fakultou studovat do německého Trevíru, který vyučoval liturgiku na soudobé úrovni. Nový zákon učil odborný asistent František Novák. Tento obor se stal hlavním zájmem Ladislava. „Já jsem si studoval sám, převážně z německých pramenů. V roce 1969 přivezli z Německa celý menší kamion, asi 500 nejnovějších teologických knih,“ vzpomíná

Ladislav. Trávil hodně času v knihovně v arcibiskupské rezidenci, kde se připravoval na zkoušky.

Kněžské svěcení a primiceo

Kněžské svěcení přijal Ladislav Tichý v brněnské katedrále dne 30. června 1973 a jako novokněz Oslavil primiční mši svatou v kostele svatého Vavřince v Olešnici

P. Ladislav jako kněz v základní vojenské službě.

Po vysvěcení p. Ladislav tři měsíce působil v Křížanově jako pomocný duchovní. Ale před

začátkem kněžského působení měl získat ještě jednu životní zkušenost. Musel nastoupit dvouletou vojenskou službu. Dostal povolávací rozkaz do Horažďovic a po měsíci výcviku ho přiřadili k vojenskému útvaru v Rakovníku. Když mohl jít v neděli na vycházku, šel do kostela, kde za zavřenými dveřmi sloužil soukromou mši. „Jednou tam byl z jiného útvaru slovenský voják ještě s někým druhým, kteří se tam nějak nachomýtlí a byli v kostele. Pozoruhodně, zřejmě to byli donašeči, se to dověděl politrak. Si mě zavolaal a řekl mi, ať nesloužím pro druhé,“ vypráví Ladislav. Dlouhé čtyřiačtyřicetihodinové služby ho hodně vyčerpávaly, a tak se stal, že poslední měsíc vojenské služby strávil v nemocnici s podezřením na infarkt.

Kněžské působení pod dohledem církevního tajemníka

V září roku 1975 šel Ladislav do civilu a dostal dekret do farnosti Staré Brno. Byla to pro něj velká zkušenost, míval služby v krematoriu a chodil do domova důchodců v klášteře Milosrdných bratří. Po roce dostal nový dekret do Třebíče, kde působil jako kaplan ve farnosti u kostela svatého Martina. V těsném sousedství fary stála budova Okresního národního výboru. Jeho zaměstnanec, církevní tajemník, dohlížel na činnost kněží. Ladislav po roce 1990 dostal zprávy, které o něm psal. „Církevní tajemník tam nejprve napsal celkem dobrou větu, ale potom už tam byla věta: ‚Začíná navštěvovat rodiny.‘ To už bylo nebezpečí, poznámka, že dělám něco, na co si musejí dát pozor,“ vypráví Ladislav. A je pravdou, že zde navštěvoval rodinu Novákových a také rodinu Pacnerovu, ze které později vzešli tři kněží.

P. Ladislav působí jako prefek v kněžském semináři a na fakultě v Litoměřicích

S výjimkou na krátko obnovené teologické fakulty v Olomouci bylo v letech 1950 až 1990 jedinou oficiální cestou ke kněžství studium na teologické fakultě v Litoměřicích. Tu komunisté nezrušili ani v době nejtvrďšího stalinismu a normalizace za cenu toho, že děkan už nepodléhal církevním představeným, ale Státnímu úřadu pro věci církevní. Ten mimo jiné mohl určovat osnovy výuky a schvalovat vyučující. Proto, když kapitulní vikář Ludvík Horký nabídl Ladislavovi pozici prefekta prvního ročníku v Litoměřicích, měl se na pozor. „Nějak jsem si to ověřil, aspoň z pohledu jednoho tajného biskupa, i když tehdy jsem to o něm nevěděl. Řekl, že to mám přijmout, že to není nějaká spolupráce s vládní mocí. Tak jsem to přijal a 10. ledna 1978 jsem se stěhoval z Třebíče až do Litoměřic,“ vzpomíná Ladislav.

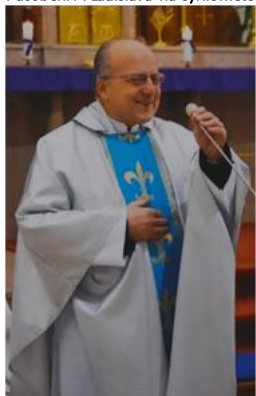
Jeho práce prefekta spočívala v duchovní péči o seminaristy. Po roce Ladislav začal dělat doktorát a vyučovat na fakultě latinu. Podmínky ke studiu měl značně ztížené, protože se nedostávalo kvalitní zahraniční literatury. Studoval v knihovně v Arcibiskupském paláci v Praze zřízené v roce 1968, ale mnohem bohatší knihovnu měli v Erfurtu v Německé demokratické republice. Tam jezdil hlavně v době přípravy disertační práce, protože zde měli i literaturu francouzskou. Na místní teologické fakultě působil světoznámý odborník, profesor Heinz Schürmann. „Řekl mi, ať ho navštívím v jeho bytě, že má některé knížky, které ani ve fakultní knihovně nejsou. Takže jsem ho tam navštívil, vybral jsem si některé knížky a udělal výpisky,“ vypráví Ladislav vzácnou vzpomínku na setkání s velikánem biblistiky. V roce 1984 byl Ladislav promován na doktora teologie a k výuce latiny přibral i výuku biblických předmětů.

P. Ladislav působí jako vyučující na bosloveské fakultě v Litoměřicích.

Jako vyučující Nového zákona se Ladislav stal kolegou svého někdejšího učitele z Olomouce, doktora Františka Nováka. Ten mu zprostředkoval kontakt se zahraničními odborníky a společně vycestovali na Colloquium Biblicum do Vídně pořádané profesorem Jacobem Kremerem, na setkání novozákonních biblistů v Brixenu a v Trevíru a dostali se také do Grazu. Výjezdy do zahraničí však sledovala Státní bezpečnost a Ladislava evidovala jako prověřovanou osobu. Mluvil s nimi ale jen jednou. „To se jenom ptali, s kým jsem tam v té Vídni, nebo podobně, byl. Já jsem jim jmenoval asi dvě jména, protože jsem si říkal, to vědí, že ti to tam organizovali. A to bylo všechno, co ze mě dostali. Na mě to působilo tak, že je to více méně formální, že mají splnit svou povinnost,“ vysvětluje Ladislav. Dostal se také na svatořečení Anežky České do Říma 12. listopadu 1989. To už

ale v rádiu poslouchal zprávy o pádu berlínské zdi a pár dní nato padl totalitní režim i v Československu.

Působení P. Ladislava na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci.

V Olomouci se po listopadu 1989 opět obnovovala teologická fakulta a Ladislav sem na žádost olomouckého arcibiskupa, Františka Vaňáka, šel učit. „Měl jsem velmi dobré vzpomínky na svůj pětiletý pobyt v Olomouci od roku 1968 do roku 1973. Také jsem si říkal, že když se otevírá něco nového, tak je to vždycky dobré, že se dá něco udělat,“ vysvětluje Ladislav. Hned po obnovení byla teologická fakulta začleněna do svazku Univerzity Palackého. Ladislav vyučoval Nový zákon a už v roce 1991 se také stal děkanem fakulty po profesoru Vojtěchu Tkadlčíkovi. Od roku 1995 do současnosti vede Katedru biblických věd. Po letech zá-

kazu výuky teologie byl o její studium velký zájem. Nově se fakulta otevřela i laikům, kteří se nepřipravují na kněžství. V současné nabídce fakulty je celá řada oborů, ale o studium už není takový zájem. Ladislav byl v roce 1993 jmenován docentem a v roce 2005 profesorem teologie.

Pohled biblisty a kněze na těžké období komunismu a normalizace.

Když se prof. Ladislav Tichý ohlíží za dobou normalizace, přes všechny represe proti církvi ji vidí jako dobu příležitosti vytrvat v tom, co člověk pokládá za správné. Každá doba podle něj představuje určitou výzvu, ale v každé době platí to, že člověk by se měl chovat lidsky. Svým studiem novozákonních textů se snaží šířit tu největší hodnotu. „Je to text apoštola Pavla o lásce ve třinácté kapitole Prvního listu Korintánům: ‚Láska nikdy nepřestává.‘ Já to pokládám za základ, na kterém se snažím budovat svůj život, i když třeba nedokonalá, ale za základ, který potřebují všichni. Bez lásky člověk nemůže být plně člověkem,“ dodává Ladislav závěrem.

Jan Kvapil, autor přepsaného rozhovoru s cyklu Životních osudů.

ZPRÁVA O ČINNOSTI CMKA

VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI CMKAZ VS CMKA 2022

Přehled organizačních a administrativní reformy v období 2017 - 2021

Ve volebním období 2017-2021 byly uskutečněny zásadní reformy naší Akademie. Byla iniciována, realizována a obstála rozsáhlá reforma organizačních struktur a plánu rozvoje Akademie a v této souvislosti se úspěšně též zdařily významné právní úpravy a změny Stanov a dalších vnitřních předpisů Akademie směrem k modernímu a funkčnímu spolku.

2017 – zásadní rozhodnutí o dalším směřování MSKA – bylo schváleno zachování samostatnosti MSKA a kooperace s ČKA namísto integrace s ČKA a zániku MSKA. Uzavření Memoranda o kooperaci mezi Českou křesťanskou akademií a Moravsko-slezskou křesťanskou akademií na principech autonomie, nezávislosti, subsidiarity a solidarity a spolupráce.

Rozšířené je vydávání časopisu Dialog Evropa XXI. v elektronické verzi, zůstala zachována tištěná forma časopisu Dialog Evropa XXI., který obsahuje vědecké články z pořádaných akcí a studie k aktuálním tématům,

2018 – reformy MSKA - změna sídla MSKA, přesun sídla z Brna do Olomouce, do centra Moravské církevní provincie tvořenou olomouckým arcibiskupstvím, brněnským biskupstvím a ostravsko-opavským biskupstvím.

Schváleny nové organizační struktury – Kluby křesťanské akademie jako vzdělávací místa pro pravidelnou výuku, Vzniklo Akademické kolegium jako poradní sbor pro strategické směřování akademické činnosti.

2019 - založen Cyrilometodějský institut jako odborné a studijní středisko navazující na působení Cyrilometodějského ústavu v Římě. Cyrilometodějský institut CMKA byl založen pro studium a rozvoj odkazu cyrilometodějského díla.

Na Velehradě vzniklo Kolegium kněží MSKA jako poradní sbor pro přípravu a realizaci vzdělávacích programů k podpoře učitelské služby církve v ČBK a diecézní rovině, na které mají účast kněží jako kompetentní autority ve vzdělávání v nauce církve věřících moravské církevní provincie, kde MSKA působí.

Rozvinuta publikační činnost, a vydány byly tři publikace.

Rozvoj zahraniční spolupráce s novými partnery na Slovensku, v Rakousku, v Polsku (Institutem kanonického práva KUL Lublin), s Římem.

2020 - Proces organizačních změn k obnově Akademie byl završen na VS MKSA změnami Stanov a názvu na Cyrilometodějské křesťanské akademie a pobočná sídla VELEHRAD a ŘÍM. Změna názvu vyjádřila a vyjadřuje kontinuitu na historické souvislosti a rozvíjení cyrilometodějského odkazu a rozšíření působnosti z moravského regionu na Evropu.

I. ČINNOST CMKA V ROCE 2021

A. Ideové východiska v naplňování Programového prohlášení CMKA

Základem pro činnost CMKA a jejího směřování je přijaté Programové prohlášení a zásady nového směřování CMKA přijaté na VS CMKA 2020 v tomto znění:

1. **Budování vztahů na principech úcty a přátelství k církvím a náboženským společnostem.** CMKA ve své činnosti a směřování buduje vztahy k církvím a náboženským společnostem na zásadách vzájemného respektu, úcty a přátelského dialogu.
2. **Otevřenost k účasti a členství bez ohledu na studium, zaměstnání a náboženskou příslušnost.** CMKA k dalšímu rozvoji je otevřená akademikům a osobám působícím v akademické oblasti, ale je otevřená osobám zajímajícím se o poznání křesťanského učení a ctící křesťanské hodnoty bez ohledu na jejich studium, zaměstnání a náboženskou příslušnost.
3. **Směřování k širší nadregionální působnosti v Evropě.** CMKA ke svému rozvoji rozšiřuje svoji působnost z Moravské církevní provincie na celé území Česka a v otevřené spolupráci s institucemi v sousedních zemích a státech Evropy.
4. **Věnovat se celoživotnímu vzdělávání v křesťanském učení a ekumenickém sdílení duchovních tradic.** CMKA ve svém dalším směřování se zaměřuje na celoživotní vzdělávání v křesťanském učení a rozvoji ekumenického dialogu a sdílení duchovních tradic, zejména západní a východní křesťanskou tradicí.
5. **Podporovat veřejné a svobodné působení křesťanských církví v dialogu a spolupráci se státními institucemi a civilním společnostem zejména ve školství a kultuře.** CMKA se ve svém novém směřování a perspektivách zaměřuje na prezentaci a zachování křesťanského kulturního

a duchovního dědictví a hodnot v dialogu se státními institucemi a občanskou společností.

CMKA ve své činnosti vychází z těchto základních priorit:

- I. *Celoživotní vzdělávání laiků v nauce katolické víry formou* pravidelné vzdělávání v naukových programech a kurzech z teologických disciplín k přípravě laiků v naplňování svého poslání ve světě evangelizací a dialogem
- II. *Podporování služby učitelského úřadu církve - učitelské službě biskupů a pomoci kněžím ve farnostech v součinnosti s Kolegiem duchovních CMKA.*
- III. Zakládání klubů křesťanské akademie jako míst pravidelného vzdělávání, klubového setkávání k diskuzi, dialogu a sdílení křesťanských kulturních hodnot.
- IV. Rozvíjení studia osobností a díla sv. Cyrila a Metoděje v celém rozsahu v oblastech biblistika, teologie, filozofie, liturgie diplomacie Rozvíjet ediční a publikační činnost vydáváním textů a studijních materiálů pro programy celoživotního vzdělávání, redakční činnost. Příprava a vydání e-knihy, skripta periodikum Dialog Evropa.

B. Organizační a administrativní reformy

Nové partnerské vztahy CMKA s domácími a zahraničními institucemi:

Stav a činnost v sídla CMKA. Stav a organizace činnosti v prostorách sídla CMKA Wurmova 11, Olomouc – arcibiskupství olomoucké na základě souhlasu s arcibiskupem olomouckým poskytuje bezplatně prostory I. patra a jejich materiálně-technické zajištění, včetně vytápění ve výši 150 000,- Kč.

Místnost kanceláře sekretariátu CMKA slouží: Administrativní aktivity sekretariátu – kancelář sekretariátu, administraci prezidenta, jednání členů volených orgánů členů, činnost Redakce časopisu DIALOG EVROPA a mediální prezentační činnost CMKA.

Zasedací místnost slouží: Vzdělávací aktivity CMKA – v těchto prostorách je pořádán KURZ TEOLOGIE V PRAKTICKÉM ŽIVOTĚ KŘEŠŤANA, Společensko-akademické aktivity - AKADEMICKÉ KLUBOVÉ VEČERY – probíhají v návaznosti na přednášky pravidelně v klubové společenské místnosti.

V roce 2021 bylo vyhlášeno dne 28. 1. 2021, hlasování Valného shromáždění CMKA o volbě orgánů CMKA per rollam a ukončeno dne 17. 2. 2021.

Možnosti vyjádřit se k návrhu a hlasovat per rollam využilo celkem 100 členů CMKA, z čehož 84 hlasů z celkového počtu 100 bylo pro navržené nové složení orgánů CMKA. Valné shromáždění CMKA svým rozhodnutím per rollam zvolilo do funkcí orgánů CMKA, s účinností ke dni 25. 2. 2021, tyto členy CMKA:

P. ThDr. ICLic. Jiřího Konička do funkce Prezidenta CMKA
ThDr. PhDr. Radka Mezulánika do funkce Viceprezidenta CMKA
P. ThLic. Jana Larische, Th.D. do funkce člena Prezidia CMKA
P. ThLic. M.J. Norberta Hnátko do funkce člena Prezidia CMKA
P. PhDr. Petra Přírnze do funkce člena Prezidia CMKA
P. ThLic. Ing. Jiřího Janalíka do funkce člena Revizní komise CMKA
P. Mgr. Ing. Jindřicha Peřinu do funkce člena Revizní komise CMKA
Mgr. Ing. Jana Doláka do funkce člena Revizní komise CMKA
P. prof. Ladislava Tichého, Th.D. do funkce člena Smírčího sboru CMKA
Mgr. Jana Pročka do funkce člena Smírčího sboru CMKA
JUDr. Tomáše Týla Ph.D. do funkce člena Smírčího sboru CMKA

20. listopadu 2021 uskutečnilo řádné valné shromáždění CMKA po zlepšení pandemické situace a ukončení omezení. Valné shromáždění proběhlo dle navrženého programu a v souladu navrženým programem schválilo výroční zprávu prezidenta o činnosti CMKA za rok 2020, program činnosti na rok 2021, zprávu o hospodaření za rok 2020, návrh rozpočtu na rok 2021 a zprávu revizní komise CMKA za rok 2020.

ČINNOST A AKTIVITY CMKA V ROCE 2021

Rok 2021 byl ovlivněn pandemií a s tím souvisejícími opatřeními a nouzovým stavem, které zcela ochromily veškerý společenský život a také měly dopad na činnost CMKA. V období uvolnění opatření byly připraveny a realizovány tyto akce:

1) KONFERENCE – A. C. STOJAN – CHARITNÍ SLUŽBA - POČÁTKY CHARITNÍHO DÍLA NA MORAVĚ V PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ, která proběhla on-line konferencí - středa 26. května 2021

Program: 11:00 – 11:45 Doc. PhDr. Jitka Jonová, Th.D. - A. C. Stojan a jeho přínos pro dobročinné aktivity církve 11:45 – 12:30 PhDr. Martin Kučera - Charita na Moravě mezi světovými válkami (A. C. Stojan, L. A. Bláha, J. Stavěl). 12:30 – 13:30 Přestávka 13:30 – 14:15 P. Jan Larisch Th.D. - Zajímavé osobnosti charitní historie - P. Rudolf Nejezchleba, Biskup Josef Martin Nathan – městečko milosrdenství. 14.15 – 15:00 ThLic.

Jakub Doležel, Th.D. - Počátky Charity ve zdravém rozpětí mezi praxí a teorií. 15:00 – 15:20 diskuse a závěr Konference se koná v rámci oslav: - 100. výročí vzniku Charity na Moravě - 30. výročí obnovy Charity Olomouc - 100. výročí nástupu A. C. Stojana na arcibiskupský stolec - 1100. výročí od smrti sv. Ludmily (patronky charitního díla)

2) XX. AKADEMICKÉ DNY CMKA – „A. C. STOJAN VE VŠESTRANNÉ SLUŽBĚ CÍRKVI A NÁRODU

Akademické dny CMKA byly plánované na 10.-11. 12. 2021 k výročí 100 let jmenování A. C. Stojana arcibiskupem olomouckým. V programu akademických dnů CMKA s ohledem na vývoj pandemické situace je plánována konference v on-line formě a studijní program Mobilní univerzity – studijní zájezd do Olomouce. Na první den akademických dnů 10.12. 2021 je plánována konference. S tématy referát:

A. C. STOJAN – OSOBNOST A ŽIVOT V PASTORACI A SPOLEČENSKÉ ANGAŽOVANOSTI

ThLic. Jan Larisch, církevní historik.

UNIONISTICKÉ KONGRESY A VELEHRADSKÉ DÍLO A. C. STOJANA

PhDr. Petr PRINZ, vedoucí Cyrilometodějského institutu

A.C.STOJAN- CTIHODNÝ SLUŽEBNÍK BOŽÍ –PROCES BLAHOŘEČENÍ

Mgr. ICLic. Jiří Zámečník, soudce IS OLOMOUC

Druhý den akademických dnů -11. 12. je plánován studijní výjezd a pobyt mobilní univerzity v Olomouci s plánovaným programem: 9:00 – katedrála sv. Václava – promluva – A. C. Stojan ve všestranné službě a dialogu církvi a státu P. ThDr. ICLic. Jiří Koniček, 11.00 – arcibiskupská kurie – přednáška Církve jako společenství - J. Mikulášek, Ph.D., 14:00 – arcibiskupský palác – pozdrav a přednáška arcibiskupa olomouckého Mons. Jana Graubnera – prohlídka paláce, sál CMKA – pozdrav a zakončení akademických dnů - ThDr. PhDr. R. Mezulánik. Příspěvky budou editovány v časopise CMKA - DIALOG EVROPA XXI.

3)KURZ CMKA TEOLOGIE V PRAKTICKÉM ŽIVOTĚ KŘEŠŤANA AKADEMICKÉHO ROKU 2020/2021

Cyrlometodějská křesťanská akademie rozšiřuje svoji činnost o pravidelné vzdělávání z teologie a teologických oborů v rámci vzdělávacího programu kurz teologie v praktickém životě. kurz rozvíjí vzdělávání v nauce víry a učení církve a je zaměřen na poznávání teologie a jejích oborů ve vztahu k aktuálním tématům a využití v praktickém křesťanském životě. Kurz bude probíhat prezenčně a současně bude možné účastnit se distanční formou.

TÉMATA KURZU TEOLOGIE V PRAKTICKÉM ŽIVOTĚ - ZIMNÍ SEMESTR 2021/2022

I. TÉMA: MORÁLNÍ TEOLOGIE- BIOETIKA - AKTUÁLNÍ BIOETICKÁ TÉMATA – Mgr. JAN POLÁK, Th.D.

I. – II. ÚVOD DO BIOETIKY. OBECNÁ BIOETIKA -Co je to bioetika? Prehistorie. Zrození bioetiky. Jaký „člověk“ pro bioetiku? Jaká „etika“ pro bioetiku?

III. – IV. ZAČÁTEK LIDSKÉHO ŽIVOTA - Fyziologie oplodnění a embryogeneze. Kdo nebo co je lidské embryo? Metody regulace počětí. Umělý potrat. Asistovaná reprodukce.

V. VÝZVY MODERNÍ MEDICÍNY - Transplantologie. Kmenové buňky a regenerativní medicína. Genetické biotechnologie.

VI. – VII. NEZABIJEŠ! - Zmrzačení. Sebevražda. Vražda. Trest smrti. Legitimní obrana.

VIII. KONEC LIDSKÉHO ŽIVOTA - Smrt a umírání. Dystanázie. Stanovení smrti. Eutanázie. Jak by měli dnes lidé umírat?

Cyklus přednášek přináší hlubší poznání teologického oboru bioetiky a přispívá k společenskému rozhledu a duchovnímu postoji k aktuálním tématům a k inspiraci v současné evangelizaci a dialogu.

II. Téma KURZ: ÚVOD DO NAUKY VÍRY KŘEŠŤANSKÉHO UČENÍ

Cykly přednášek přispívá v celoživotním vzdělávání v křesťanském učení a nauce víry, k společenskému rozhledu, k duchovnímu rozvoji a k inspiraci v současné evangelizaci a dialogu. Přednáší ThLic. Josef Mikulášek, Ph.D. Kurz proběhl během 6 setkání v zimním semestru Akademického roku 2021/2022

I. VÍRA A „VĚDA VÍRY“ (TEOLOGIE). TEOLOGIE A SVATOST.

Fenomén „víra“. Lidská schopnost „důvěry“ a náboženská víra. Jakým způsobem můžeme mluvit o „vědě víry“, teologii? Teologie jako *teoretika* života.

II. JEŽÍŠ KRISTUS V PROMĚNÁCH ČASŮ

Jakým způsobem byl Ježíš vnímán v jednotlivých etapách dějin křesťanství? Vztah mezi ikonografií Krista a vírou v Ježíše jako Spasitele napříč staletími.

III. CÍRKEV V DĚJINÁCH

„Následuj mě!“, zní výzva Ježíše ke svým učedníkům: jakými způsoby církev chápala své poslání napříč dějinami?

IV. ČLOVĚK A SLAVENÍ: LITURGIE JAKO „PRAMEN A VRCHOL“ ŽIVOTA

Jakým způsobem nás liturgie obnovuje? Co to znamená „slavit“ v křesťanství?

V. EXHORTACE PAPEŽE FRANTIŠKA „CHRITUS VIVIT“

Představení postsynodální exhortace *Christus vivit*.

VI. VÝKLAD KLÍČOVÝCH PASÁŽÍ EXHORTACE „CHRISTUS VIVIT“

Styl/forma dokumentu a jeho adresáti. Naslouchání Bohu a rozvíjení životního povolání. Povolání ke svatosti celého Božího lidu.

4)KURZ – „MOBILNÍ UNIVERZITA“CYRILOMETODĚJSKÉ KŘESŤANSKÉ AKADEMIE

V rámci hledání nových přístupných a populárních forem vzdělávání CMKA iniciovala jedinečný projekt vzdělávání prostřednictvím cestování. Program Mobilní univerzita CMKA obsahuje studijní cesty, jednodenní výlety, semináře, přednášky a komentované prohlídky se zaměřením na křesťanskou nauku, dějiny umění a kultury, zemi a její obyvatele. Přednášky probíhají během jízdy autobusu. Výklad na místě. Mše svatá. Studijní materiály.

Cyriľometodějská křesťanská akademie se věnuje celoživotnímu vzdělávání laiků v poznávání křesťanského učení a nauky církve. V rámci hledání nových přístupných a populárních forem vzdělávání CMKA iniciuje jedinečný projekt vzdělávání prostřednictvím cestování.

Naším mottem je: „*Pokud víte více, uvidíte více*“ - protože pokud víte o pozadí a podrobnostech života kolem nás, můžete se podívat blíže a porozumět více.

Program Mobilní univerzity CMKA obsahuje studijní cesty, jednodenní výlety, semináře, přednášky a komentované prohlídky se zaměřením na křesťanskou nauku, dějiny umění a kultury, zemi a její obyvatele.

MOBILNÍ UNIVERZITA nabízí:

vysoce kvalifikovaní průvodce a přednášející

Ročně nové, aktuálně vyvíjené specializované programy daleko od masové turistiky.

Osobní sounáležitost – vytváření nových kontaktů a společenství.

Přednášky probíhají během jízdy autobusu. Výklad na místě. Mše svatá.

Studijní materiály. Závěrečný certifikát – v případě absolvování celého akademického roku. Projekt Mobilní univerzity organizují kluby křesťanské akademie CMKA regionu „GANDIA“.

V zimním semestru 2021/22 proběhly vzdělávací kurzy formou autobusových zájezdů s tímto programem:

28. 10. – Tetín, Svatý Jan pod Skalou - téma - 1 100. výročí mučednické smrti sv. Ludmily - *základy víry na našem území* - Mgr. Josef Mikulášek, Ph.D.

17. 11. – Velehrad, Staré Město, Uherské Hradiště, - téma *cyriľometodějská tradice* - ThDr. PhDr. Radek Mezulánik, Ph.D.,

11. 12. – Olomouc – katedrála, Arcibiskupský palác, seminář, Svatý Kopeček – téma *církev jako společenství* - P. ThDr. ICLC. Jiří Koniček,
4. 1. – Filipov – poutní místo – téma - *svatí a svěťice v naší historii*
- ThDr. PhDr. Radek Mezuláník, Ph.D., Viceprezident CMKA
"Svět je kniha a ti, kteří necestují, přečtou jen jednu stránku." – říkal sv. Augustin. Země je plná nekonečných zážitků, zázraků a jedinečných příležitostí.

Zveme Vás tedy k jejímu poznávání a dalšímu osobnímu rozvoji ve víře za organizátory projektu ThDr. PhDr. Radek Mezuláník, Ph.D.

5) PANELOVÁ DISKUZE – KRIZE KLIMATU – KRIZE SPOLEČNOSTI – 1.12.2021 Olomouc

Organizátoři: VKH Olomouc, RP CMKA Olomouc.

Panelové diskuze KRIZE KLIMATU – KRIZE POLITIKY přiblížila velmi významnou problematiku klimatické situace a politického řešení v současném světě. Účastníci panelové diskuze:

RNDr. Radim Tolasz, Ph.D. (Český hydrometeorologický ústav ,Praha),
Mgr. Alexander Ač, Ph.D. (Ústav výzkumu globální změny AV ČR, Brno),
Mgr. Jan Horáček, Ph.D. (Ústav fyziky plazmatu AVČR, Praha,
Ondřej Tomášek (TOP tým, předseda sekce pro životní prostředí).

5) Publikační činnost – příprava a vydání časopisu Dialog Evropa XXI./1-4/2021. V rámci projektu Mobilní univerzita je plánována návštěva míst spojených s působením a dílem sv. Cyrila a Metoděje – Velehrad, Nitra, Olomouc.

6) KURZ CMKA TEOLOGIE V PRAKTICKÉM ŽIVOTĚ KŘEŠTĀNA AKADEMICKÉHO ROKU 2021/22

Při příležitosti 1150. výročí jmenování sv. Metoděje arcibiskupem moravsko-panonským Cyrilometodějská křesťanská akademie v rámci kurzu Teologie v praktickém životě křesťana a k poznání staroslověňštiny a Hlaholského misálu k slavení staroslověnské liturgie připravila mimořádný cyklus přednášek na téma:

Rok 2022 je také ovlivněn pandemií a s tím souvisejícími opatřeními a nouzovým stavem, které také měly dopad na činnost CMKA. V období uvolnění opatření jsou připravovány, realizovány a plánovány tyto akce:

1) KONFERENCE - A. C. STOJAN – ARCIBISKUP A SENÁTOR VE SLUŽBĚ A DIALOGU CÍRKVE A STÁTŮ. Z iniciativy Cyrilometodějské křesťanské akade-

mie a na základě předchozího jednání s paní senátkou RNDr. Jitkou Seitlovou a arcibiskupem olomouckým Mons. Janem Graubnerem připravila CMKA k připomínce a uctění osobnosti a díla A.C.Stojana konferenci v Senátu Parlamentu ČR v Praze.

A. C. Stojan se stal významnou osobností, jež svou mimořádnou angažovaností v mnoha oblastech společenského života zvláště v sociální a charitní péči zásadním způsobem přispěl k dialogu a spolupráci církve a státu k pokojnému soužití všech občanů různého vyznání a přesvědčení a utváření společenského dobra.

NÁZEV: A. C. STOJAN – ARCIBISKUP A SENÁTOR VE SLUŽBĚ A DIALOGU CÍRKVE A STÁTU.

TERMÍN: 15.3. 2022, MÍSTO: SENÁT PČR

Přednášející: ÚVODNÍ SLOVO MÍSTOPŘEDSEDKYNĚ SENÁTU PČR -
RNDr. Jitka Seitlová

- SLOVO ARCIBISKUPA PRAŽSKÉHO - *Mons. ThLic. Dominik kardinál Duka, OP*

- SLOVO ARCIBISKUPA OLOMOUCKÉHO - *Mons. Jan Graubner, předseda ČBK*

- A. C. STOJAN – ŽIVOT A DÍLO V ČSR - *doc. Jaroslav Šebek, Ph.D.*

- POLITICKÉ POMĚRY CÍRKVÍ PŘI VZNIKU ČSR – *PhDr. Michal Pehr, Ph.D.*

- VZTAHY ČSR A SVATÝ STOLEC A MODUS VIVENDI - *ThDr. ICLic. Jiří Koniček, Th.D.*

2)XXI. AKADEMICKÉ DNY CMKA – KONFERENCE NA TÉMA: G. MENDEL VE SLUŽBĚ VĚDY A VÍRY

– CMKA ve spolupráci s augustiniánským opatstvím v Brně a Brněnské biskupství. Termín – listopad 2022, Místo Brno.

3)KURZ CMKA TEOLOGIE V PRAKTICKÉM ŽIVOTĚ KŘESŤANA AKADEMICKÉHO ROKU 2021/22

Cyriľometodějská křesťanská akademie rozšiřuje svoji činnost o pravidelné vzdělávání z teologie a teologických oborů v rámci vzdělávacího programu kurz teologie v praktickém životě. kurz rozvíjí vzdělávání v nauce víry a učení církve a je zaměřen na poznávání teologie a jejích oborů ve vztahu k aktuálním tématům a využití v praktickém křesťanském životě. Kurz bude probíhat prezenčně a současně bude možné účastnit se distanční formou.

KURZ TEOLOGIE V PRAKTICKÉM ŽIVOTĚ KŘEŠŤANŮ plánujeme v zimním semestru 2022

KŘEŠŤANSKÝ KLUB OLOMOUC - témata: Liturgie, církevní právo,

KŘEŠŤANSKÝ KLUB BRNO téma: křesťanská filozofie, biblistika,

KŘEŠŤANSKÝ KLUB OSTRAVA – téma: církevní dějiny, nauka víry

KŘEŠŤANSKÝ KLUB OPAVA – téma: nauka víry, sakrální umění, liturgika

4) KURZ – „MOBILNÍ UNIVERZITA“ CYRILOMETODĚJSKÉ KŘEŠŤANSKÉ AKADEMIE

Cyrilometodějská křesťanská akademie se věnuje celoživotnímu vzdělávání laiků v poznávání křesťanského učení a nauky církve. V rámci hledání nových přístupných a populárních forem vzdělávání CMKA iniciuje jedinečný projekt vzdělávání prostřednictvím cestování.

Program Mobilní univerzity CMKA obsahuje studijní cesty, jednodenní výlety, semináře, přednášky a komentované prohlídky se zaměřením na křesťanskou nauku, dějiny umění a kultury, zemi a její obyvatele.

MOBILNÍ UNIVERZITA nabízí: vysoce kvalifikovaní průvodci a přednášející. Ročně nové, aktuálně vyvíjené specializované programy daleko od masové turistiky. Osobní sounáležitost - vytváření nových kontaktů a společenství. Přednášky probíhají během jízdy autobusu. Výklad na místě. Mše svatá. Studijní materiály. Závěrečný certifikát - v případě absolvování celého akademického roku.

KURZ MOBILNÍ UNIVERZITA V zimním semestru 2022 je plánováno rozšíření vzdělávacího projektu MOBILNÍ UNIVERZITY, pořádané křesťanským klubem Region GANDIA v dalších moravských diecézích v Olomouci a Ostravě.

5) SEMINÁŘE A LITURGICKÉ SETKÁVÁNÍ K POZNÁNÍ A SDÍLENÍ CYRILOMETODĚJSKÉ TRADICE. Přípravuje CYRILOMETODĚJSKÝ INSTITUT CMKA ve spolupráci s Arcibiskupským kněžským seminářem. Termín – zimní semestr 2022

7) Poznávání a sdílení při putování evropskými kulturními stezkami – Římská stezka – Litva až Řím, Cyrilometodějská stezka - Velehrad – Řím. Kulturní a naukové sdílení křesťanských hodnot. Spolupráce s CMKA v oblasti naukové části.

8) Publikační činnost – příprava a vydání časopis Dialog Evropa XXI./1-4/2021 témata z pořádaných akcí. Spolupráce a podpora na vydání publikace Jan Larisch - P. Alois Šebela kněz mnoha funkcí a rolí, čestný kanovník a mučedník v edici osobnosti ostravsko-opavské diecéze.

KDE JE BŮH V DOBĚ KORONAVIRU?**Autor:** John C. Lennox

Vydala: Brněnská tisková misie 2020

ISBN: 9788090741584

Doba koronavirová takto někteří označují mimořádnou situaci, ve které dnes žijeme. Naše dřívější jistoty vzaly za své, a to bez ohledu na náš světonázor či víru. Koronavirová pandemie a její důsledky nás uvádějí do rozpaků a znepokojení. Jak o tom všem přemýšlet, jak se s tím vším vyrovnat? V této stručné, svým obsahem ale velmi úderné knize,

autor John Lennox, profesor matematiky na univerzitě v Oxfordu, přezkoumává současnou krizi ve světle různých světonázorů a ukazuje, jak nám v ní křesťané po celém světě pomáhají najít nejen hlubší smysl, ale také spolehlivou a pevnou naději, které se lze přidržet.

John Lennox, profesor na univerzitě v Oxfordu, přezkoumává současnou krizi ve světle různých světonázorů a mluví o své zkušenosti křesťana, díky které prožívá pokoj, oporu a naději.

Čínská chřipka, neboli nemoc Covid 19, ovládla celou naši planetu a zasáhla prakticky do každého oboru lidského života. V současné době sice pandemie ustupuje, ale jsou zde oprávněné hlasy, že mohou přijít ještě další vlny. Jak na tuto situaci pohlížet z křesťanského pohledu? Je mnoho úhlů pohledu, jak na tuto situaci pohlížet očima víry. Na tomto místě zmíníme jen některé...

Dbejme na rady lékařů. Z praktického hlediska je moudré dbát na to, co nám radí lékaři. Problém ale samozřejmě může nastat ve chvíli, kdy si tyto rady protřečí nebo jsou zmatené, s čímž se také setkáváme... Ale je naší odpovědností, dodržovat základní hygienická a epidemiologická opatření. Informací na toto téma je dostatek...

Se svolením zpracováno podle knihy: Prof. John Lennox, Kde je Bůh v době koronaviru?, kterou vydala BTM.cz. Redakčně upraveno